

GS CPA, INC.
 ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭ ਅਕਾਊਂਟਿੰਗ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲੋੜਾਂ ਲਈ
Gurpreet Singh, CPA, MBA
Certified Public Accountant
 5450 Lafayette Road, Suite#3,
 Indianapolis, IN 46254
Ph:317-248-4802
 Fax: 317-800-7947
 e-mail: info@gscpainc.com Website: www.gscpainc.com

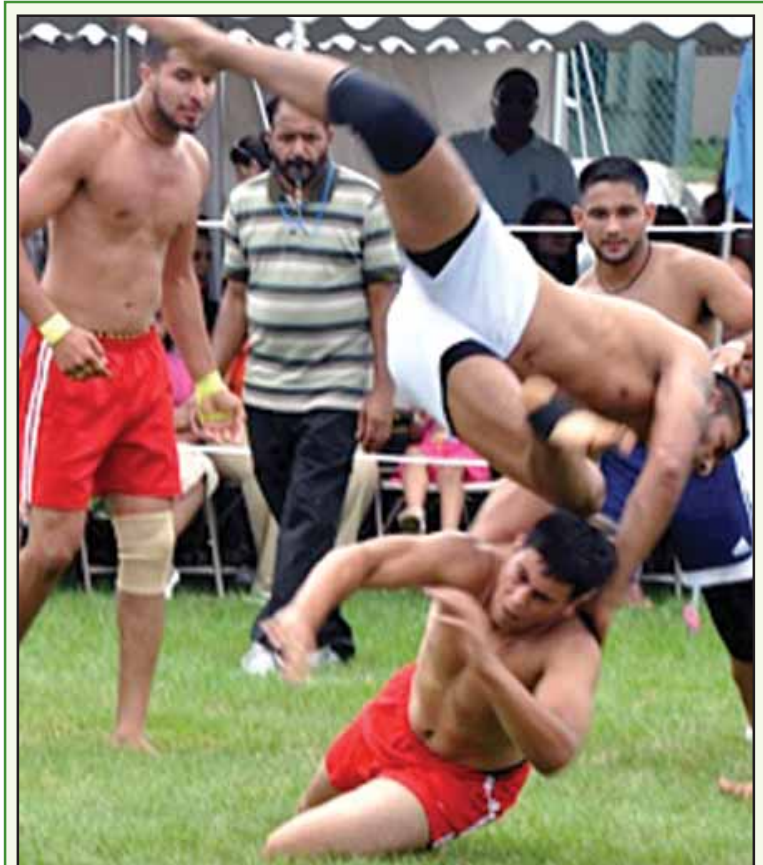
10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ
AMANTEL.COM
 \$25 'ਚ 2600 ਮਿੰਟ (43.5 ਘੰਟੇ)
 ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ
24/7 Customer Service ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ
 ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ
 1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

Jaspal Randhawa
 Office: 734-459-4700 x 1593
 Cell: 734-325-0883
 JR@SoldBuyJR.com
 www.SoldBuyJR.com
 ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
 ਜਸਪਾਲ ਰੰਧਾਵਾ
 734-325-0883
KELLER WILLIAMS
 40600 Ann Arbor Rd., Ste. 100,
 Plymouth, MI 48170

Fourteenth Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢
 ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ
 Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
 www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 14, Issue 28, July 13th, 2013 20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਬਈ ਉਡਣਾ ਦਾਅ, ਨਹੀਂ ਰੀਸਾਂ ਬਈ ਜੁਆਨ ਦੀਆਂ
 ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ (ਡਿਟਰਾਇਟ) ਵਲੋਂ 6 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਖੇਡ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਉਡਣਾ ਦਾਅ ਲਾ ਕੇ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਕ ਯਾਵੀ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ। ਗਿੱਧੇ ਅਤੇ ਭੰਗੜੇ ਦਾ ਧਮੱਚੜ ਵੀ ਪਿਆ। ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਮਾਣਕ-ਈ ਅਤੇ ਬਲਬੀਰ ਸੂਫੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ।
 (ਮੇਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ)

ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਦੋਹਰਾ ਪੈਂਤੜਾ ਮੱਲਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਦੋਹਰਾ ਪੈਂਤੜਾ ਮੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਇਹ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਉਭਾਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲੜੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।
 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਆਏ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 2014 ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਭਾਜਪਾ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲੜੇਗੀ। ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਕਦੇ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਏਜੰਡਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ

ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੱਟੜਵਾਦ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ; ਦੂਜੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਚਰਚਾ

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਨੇਤਰੇ ਸਾਥੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਭਾਰਿਆ ਹੈ।
 ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੈਂਤੜਾ ਬਦਲਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਵਾਦ, ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਹਿੰਦੂਤਵ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਇਕ ਢੰਗ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਰਾਏ ਹੈ। ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।
 ਭਾਜਪਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ 2014

ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇਣ ਲਈ ਰਿਪੋਰਟ ਬਦਲੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ/ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ: ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੁਨਨ ਪੌਸ਼ਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਫਰਵਰੀ 1991 ਨੂੰ ਹੋਏ ਸਮੂਹਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ **ਕੁਨਨ ਪੌਸ਼ਪੁਰਾ ਸਮੂਹਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੇਸ** ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰੇ ਉਡਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੌਮੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜਾਹਤ ਹਬੀਬ-ਉਲਾ

ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਖਰਕਾਰ 22 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਤੋੜਦਿਆਂ ਜਨਾਬ ਹਬੀਬ-ਉਲਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਨਨ ਪੌਸ਼ਪੁਰਾ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਅਹਿਮ ਪੈਰੇ ਉਡਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।
 ਯਾਦ ਰਹੇ 23-24 ਫਰਵਰੀ 1991 ਦੀ ਦਰਮਿਆਨੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਕੁਨਨ ਪੌਸ਼ਪੁਰਾ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ 30 ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੁਝ
 (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

Dhade & Associates, PC Immigration Lawyers
WE FIGHT FOR YOUR RIGHTS!
 ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ
 *ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀਜ਼ੇ (ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਦਿ)
 *ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ *ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ
 *ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ *ਰਿਫਿਊਜ਼ੀ ਕੇਸ *ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਸਭੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
 *ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ 6 ਤੋਂ 12 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
Ph:248-254-3441
 Fax:(248) 254-3443 www.eagle.pro, Email: herman@eagle.pro
 Herman Singh Dhade
 Immigration Lawyer
 7071 Orchard Lake Rd, Suite 320, W. Bloomfield, MI 48322

World Wide Travel
 www.fly2world.com
 ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ \$1025*
 ਦਿੱਲੀ \$825*
 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ \$995*
 DETROIT 734 838 9998
 CHICAGO 312 224 8800
 *ਰੇਟ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਰਾਊਂਡ ਟ੍ਰਿਪ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਸਮੇਤ ਹਨ। ਸਫਰ ਦਾ ਸਮਾਂ 10 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 10 ਮਾਰਚ 2014 ਦਾ ਹੈ
 *ਰੇਟ ਬਿਨਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਕਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ।

Vasda Punjab Houston presents

Teeyan Da Mela

ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ

Saturday, July 13th, 2013 @ 5 pm

Garden Gate Banquet Hall, 6970 FM 1960 Road, Houston, TX 77069

Free Entry Free Food

Program Highlights

Mrs. Punjaban 2013 Contest
Best Punjaban Award
Gidda, Sangeet
Dress to Impress
Entertainment
Dance & Much More

Prizes & Giveaways

Pure Silver Jewelry Sets
Gold Earrings, Cash Prizes
Phulkari's & Suits
Free Mehendi & Bangles

Ladies Only Event, Boys under 10 are allowed

ORGANIZERS & SPONSORS

Asha Hooda, Aman Sidhu, Asha Rani, Amardeep Kaur, Birinder Cheema, Deep Mand, Gurjit Cheema, Harpreet, Harjit Mundi, Harkamal Randhawa, Jaspreet Kaur, Jasvinder Cheema, Kiran Sidhu, Kiran Mand, Narinder K. Brar, Navjeet Gill, Navneet Sekhon, Neena Gill, Paramjit Kandola, Priya Saini, Ramandeep Bhullar, Ripan Mann, Rimple Otal, Sandeep Kaur, Sarabjit Kaur Takhar, Sonia, Sukhdeep

For more information
or Sponsorship contact:

SATINDER (832) 818-1347

NAVDEEP (281) 704-6073

ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (ਪੀ ਸੀ ਓ) ਮਿਲਵਾਕੀ

ਕਬੱਡੀ ਅਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ

20 ਜੁਲਾਈ 2013, ਸਨਿਚਰਵਾਰ

ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ

@ Cedar Hill Elementary School

2225 W. Sycamore Ave., Oak Creek, WI 53154

ਓਪਨ ਕਬੱਡੀ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ 5100 ਡਾਲਰ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ 3100 ਡਾਲਰ

ਵਾਲੀਬਾਲ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ 3100 ਡਾਲਰ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ 2100 ਡਾਲਰ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ
ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
(ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਬਰੁਕਫੀਲਡ)

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ
ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ
(ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੀ ਸੀ ਓ, ਮਿਲਵਾਕੀ)

ਵਾਲੀਬਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ
ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ,
ਮਿਲਵਾਕੀ

ਵਾਲੀਬਾਲ ਦਾ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਗੈਸ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ, ਮਿਲਵਾਕੀ

ਸਮੂਹ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਪੀ ਸੀ ਓ ਮਿਲਵਾਕੀ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਇਕ ਕਬੱਡੀ ਅਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 20 ਜੁਲਾਈ 2013, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੀਆਂ ਕਬੱਡੀ ਅਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਫਸਵੇਂ ਮੈਚ ਹੋਣਗੇ।

ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਪ੍ਰੋ. ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਹਕੀਮਪੁਰ ਕਰਨਗੇ

ਸਮੂਹ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਨ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਹੈ

PCO Members Contact:

Kulwant Singh Dhillon, Ph: 414-248-2992

Pawanjit Singh Hothi, Ph: 414-333-2902

Lally Sidhu, Ph: 414-788-9813

Satwinder Singh Pumpy, Ph: 414-406-9016

Bretty Gill, Ph: 414-334-0047

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਬਰੈਟੀ ਗਿੱਲ, ਫੋਨ 414-334-0047
ਲਾਲੀ ਸਿੱਧੂ, ਫੋਨ 414-788-9813, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਹੈਪੀ, ਫੋਨ 414-377-7723

Punjabi Cultural Organization (PCO) Milwaukee, WI

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਿਨ 4 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੀ ਇਕ ਤਸਵੀਰ।

ਲੁਧਿਆਣੇ ਰਹਿੰਦੀ ਔਰਤ ਵੱਲੋਂ ਸਰਬਜੀਤ ਦੀ ਅਸਲੀ ਭੈਣ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ/ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਲੁਧਿਆਣਾ ਰਹਿੰਦੀ ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਸਲੀ ਭੈਣ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਦਲਬੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਸਲੀ ਭੈਣ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਦਾਇਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਅਸਲੀ ਵਾਰਸ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਲਈ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਟੈਸਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਟੈਸਟ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਾਸੀ ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੋ ਨਿਉ ਮੋਤੀ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਸਕੂਲ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬਜੀਤ ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸੀ। ਉਹ 10 ਭੈਣ ਭਰਾ ਸਨ ਅਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਲੱਖਣ

ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੋਦ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੋਸਤ ਸੀ ਜੋ ਸਰਬਜੀਤ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਭਿੱਖੀਵੰਡ ਲੈ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਬਜੀਤ ਬਚਪਨ ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾ ਭਿੱਖੀਵੰਡ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਦਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਬਜੀਤ ਨਮਿਤ ਭੋਗ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਬਜੀਤ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਬਜੀਤ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਵੇਲੇ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਇਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ।

ਸਾਨ ਫ਼ਰਾਂਸਿਸਕੋ ਵਿਚ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਦਸਾ; ਦੋ ਮੌਤਾਂ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਨ ਫ਼ਰਾਂਸਿਸਕੋ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਦੁਰਘਟਨਾਗ੍ਰਸਤ ਹੋਏ ਏਸ਼ੀਆਨਾ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ 2 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ 180 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਭਾਰਤੀ ਸਵਾਰ ਵੀ ਸਨ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ।

ਸਿਓਲ ਤੋਂ ਆਏ ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਫੁੱਟ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਨ ਫ਼ਰਾਂਸਿਸਕੋ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਉਤਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਾਰੇ ਗਏ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਚੀਨੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਦਸ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ 291 ਯਾਤਰੀ ਤੇ ਅਮਲੇ ਦੇ 16 ਮੈਂਬਰ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਹਾਦਸਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਇਲਟ ਨੂੰ ਇਹ ਬੇਇੱਗ 777 ਜਹਾਜ਼ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਤਜਰਬਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਸਿਰਫ 43 ਘੰਟੇ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਸੀ।

ਹਾਦਸਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰਿਆ ਜਦੋਂ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਉਤਰਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਓ ਖੁਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕੇ।

Individual & Business Taxes, Accounting, Payroll & Financial Consulting Services.

ਆਪਣੇ ਟੈਕਸ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦਾਇਰ ਕਰੋ

ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ। ਟੈਕਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਲਾਹ ਮੁਫਤ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ 10 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਟੈਕਸ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

Ph:248-982-2036

Fax:616-855-5575

Office Location 38969 Cheshire Drive, Northville, MI, 48167

Email : jhand_mohan@yahoo.com; or info@SinghTaxServices.com For More Detail check our web site at :www.SinghTaxServices.com

Mohan Singh M.COM, MBA (Finance), ACA Master in Taxation, IRS Enrolled agent, Notary Public

Say goodbye to
Slow credit card terminals
Poor support
Confusing statements
Higher costs

Say hello to
Superior support
High speed processing
Better customer service
Higher profits, lower expenses, peace of mind

ਵਧੀਆ ਸਰਵਿਸ
ਬਹੁਤ ਵਾਜਬ ਰੇਟ

1-800-871-6610

ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੌਰੇ 'ਤੇ

ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਓ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿਆ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਗੁੱਝੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਰਸਾਇਣਾਂ ਨਾਲ ਪਲੀਤ ਨਿਕਾਸ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਛੱਡੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਪਲੀਤ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਕੈਂਸਰ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮੁਸੀਬਤ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਲੀਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਕ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੇ ਇਕ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਸਾ ਹੋਕਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਠ ਭੁਰੇ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵਰੋਸਾਈ ਕਾਲੀ ਵੇਈਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਪਲੀਤ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾਓ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾਓ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਦਰਖਤ ਲਾ ਕੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹਰਾ-ਭਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਅਣਥਕ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਸੀਚੇਵਾਲ ਜੀ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਫੇਰੀ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨਗੇ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੀਚੇਵਾਲ ਜੀ 17 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਪਹੁੰਚਣਗੇ ਅਤੇ 20 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਗੇ। ਆਪ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚੋ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਲਿੱਪੜ ਫੋਨ: 317-371-1406 ਤੇ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ ਫੋਨ: 317-919-8778

ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇਗੀ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਾਲ 2009 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਨਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਸੀ, ਤਹਿਤ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਦੇ ਕਰਾਈਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਟਾਉਣ ਦੀਆਂ ਵੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜਿੱਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਬੁਰਕਾ ਪਹਿਨਣ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਸਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗਣੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਇਸੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ 2009 ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੱਗ ਜਾਣੀ ਸੀ ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਦੇਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਬੁਰਕਾ ਤੇ ਟੋਪੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ

ਜਰਮਨ, ਫਰਾਂਸ ਤੇ ਬੈਲਜੀਅਮ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੈਲਜੀਅਮ ਦੇ ਸੁਚੇਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਉਥੋਂ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੈਥੋਲਿਕ ਸਕੂਲਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦਸਤਾਰ ਤੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੈਲਜੀਅਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੋਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਮਲੀ ਰੂਪ

ਲੈਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕਾਰਨ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਅਜੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।

ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਯੂਰਪੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 14 ਸਤੰਬਰ, 2010 ਨੂੰ ਜਨਹਿੰਤ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੱਤ ਅਕਤੂਬਰ, 2010 ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਸੁਣਾਏ ਸਨ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਨੂੰ ਇਕ ਸੂਤਰ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ।

ਇਟਲੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਾਨੂੰਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ 26 ਜੂਨ, 2013 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ 22 ਮਈ, 1975 ਨੂੰ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

ਇਸ ਦੇ 152 ਨੰਬਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ ਨੰਬਰ ਪੰਜ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੇਸ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜੋ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪਹਿਨਣ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਥੇ ਹੁਣ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਸ ਕੇਸ ਉੱਤੇ ਇਹ ਨਵਾਂ ਆਇਆ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਰ ਵੀ ਮਾਤਾ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗਾ।

ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਬਣੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ ਐਮੀਨੈਂਸ

ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ: ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮਕਬੂਲ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਤਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਰਲਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ 'ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ ਐਮੀਨੈਂਸ' ਵਜੋਂ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਉਹ ਕੁਲਪਤੀ ਡਾ. ਗੁਰਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ ਨੇ ਡਾ. ਪਾਤਰ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਫੈਕਲਟੀ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾ. ਪਾਤਰ ਜਿਹੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ

ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਡਾ. ਪਾਤਰ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਤੇ ਐਮ.ਫਿਲ. ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਈਡ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਐਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਉਥੇ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਵੱਲੋਂ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਪਾਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣਾ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਤਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਖੋਜ ਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਛੇ ਕਾਵਿ, ਗਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਨੂੰ ਕਈ ਕੌਮੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ 1993, ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰੀਤ ਪੁਰਸਕਾਰ 2000, ਸਰਸਵਤੀ ਸਨਮਾਨ 2010 ਤੇ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ 2012 ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

Travel Mart International
 We offer lowest fares to India, Pakistan, Africa, Middle East & worldwide.
 Best rates available with confirmed seats.
 You tried the rest now try the best
Ph: 773-764-3700
 Fax # 773 751 5531 e-mail: travelmartintl@gmail.com
 2600 W. Peterson Ave., Suite 103, Chicago IL 60659

SUPER TRAVEL
847-676-9090, 773-465-5566
 E-mail: supertravel2003@yahoo.com
Lowest Fares With Excellent Service
 United Airlines, British Airways, Jet Airways, Air India, KLM, Lufthansa, Delta, Qatar Airlines.
 For Emergency Call anytime at **847-673-3825** **EARLY BIRD SALE!!!!** Domestic fares available

Freeway Travel Inc
 ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ
Call Raju
Tel: 773-973-0200
Fax: 773-973-0557
 2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
 ਅਟਾਰਨੀ ਐਂਡ ਲਾਅ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ? ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ?

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਗਾਜ਼ਰ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂੰ

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਡਿਫੈਂਸ

- ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼
- 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼
- ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ (10 ਸਾਲਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੇਸ)
- ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਮੋਸ਼ਨ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

NEW YORK
 T 718.672.8000
 75-20 ASTORIA BLVD, SUITE 170
 JACKSON HEIGHTS, NEW YORK 11370

CALIFORNIA
 T 510.796.9000
 39180 LIBERTY STREET, SUITE 118
 FREEMONT, CA 94538

* ADMITTED IN THE STATE OF NEW YORK ONLY

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

- *ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
- *ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
- *ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
- *2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
 Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu Cell: 916-502-7733
Yuba City Ph: 530-419-5058

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

Punjab Times

Established in 2000
13th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Graphics:

Mandeep Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

Correspondents

Detroit, MI

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 95 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ
ਛਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ
ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ
ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ
ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in
the articles published in the
columns of Punjab Times are
that of their writers, and it is
not implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorse
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.

**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਨੰਨ੍ਹੇ ਰਮਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ: ਦਰਦਾਂ ਦਾ ਦਰਿਆ ਵਗਦਾ ਹੈ...

ਪਾਣੀਪਤ (ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਗਾਇਤਰੀ): ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਲਟਕਦੇ ਉਡਦੇ ਕਬੂਤਰ ਵਾਲੇ ਖਿਡਾਉਣੇ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਨੰਨ੍ਹੇ-ਮੁੰਨੇ ਰਮਨ ਦੀਆਂ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕਿਆ ਦਰਦ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਬੀਨਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕੱਸੇ ਹੋਏ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਰਮਨ ਨਾਲ ਹੋਏ ਹਾਦਸੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦਰਦ ਅਤੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ ਦਰਿਆ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਵਗ ਤੁਰਦਾ ਹੈ।

ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਰਮਨ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਸਨੌਲੀ ਖੁਰਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ ਉਤੇ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਸਿਰਫ 4 ਸਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕਰੰਟ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਭੁੱਤਕੇ ਕੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੇ ਕੋਠੇ ਉਤੇ ਜਾ ਡਿੱਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਤਾਰ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਹੱਥ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੜ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਵਾਪਰਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਹੋਣਾ ਰੋਟੀ ਬਣਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਨੋਜ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, "ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੱਸ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਲਈ ਫਰਿਆਦਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਬੜਾ ਔਖਾ ਸੀ ਉਹ ਵਕਤ।

ਘਰੇ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਧਾਰ ਪੈਸਾ ਫੜਨਾ ਪਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਹਸਪਤਾਲ ਗੇੜੇ ਕੱਢਦੇ ਰਹੇ। ਅਖਰ ਕਾਰ ਸਫ ਦਰਜੀ ਗ ਹਸਪਤਾਲ (ਦਿੱਲੀ) ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਰੱਬ ਬਣ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਰਮਨ ਬਚ ਗਿਆ।" ... ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਲੱਤ ਕੱਟਣੀ ਪੈ ਗਈ।

ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਮਨ ਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਵਿਭਾਗ 60 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਵੇ। ਉਂਜ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਉਹ 'ਕਾਤਲ' ਤਾਰ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਨੋਜ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਇਲਾਜ ਉਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਇਆ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਆਟੋ ਸਪੋਅਰ ਪਾਰਟਸ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਦੁਕਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਮਸਾਂ 2500 ਰੁਪਏ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਮੀਆਂ-ਬੀਵੀ ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਬੀਨਾ, ਆਪਣੇ ਇਸ ਇਕਲੋਤੇ ਮੁੰਡੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਅਕਸਰ ਤੜਫ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਭਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੰਝੂ ਆਣ ਘੇਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਗਰ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਨੇੜੇ ਹੀ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨਾਲ, ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ

ਲਗਦੇ ਚੀਤਾ ਖਿਡਾਉਣੇ ਨਾਲ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਚੀਤੇ ਦੇ ਗੁਰਰਾਉਣ ਵਾਂਗ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਢ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹਸਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੰਝੂ ਵਹਿ ਤੁਰਦੇ ਹਨ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਨੰਨਾ-ਮੁੰਨਾ ਹਿੰਮਤੀ ਬੜਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਇਕ ਪੈਰ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਵੀ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਵਿਚ ਕਦੇ ਇਧਰ ਤੇ ਕਦੇ ਉਧਰ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਸਕੂਲ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਉਤੇ ਰਮਨ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, "ਮੈਂ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਦਿਨ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਪਾਪਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਲ ਛੱਡ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਲੈ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਦੋ ਪੱਕੇ ਦੋਸਤ ਹਨ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪੌੜੀਆਂ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।" ਜਦੋਂ ਰਮਨ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੋਜ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਰਲ ਪਰਲ ਹੰਝੂ ਵਹਿ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਨੇੜੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਰਮਨ ਦੀ ਮਾਂ ਬੀਨਾ, ਦੋਹਾਂ ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਵੱਲ ਬਹੁਤ ਬੇਵੱਸੀ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਝਾਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੂੰਹ ਉਪਰ ਵੱਲ ਕਰ ਕੇ ਹੰਝੂ ਲੁਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਆਪਣੇ ਹੰਝੂ ਲੁਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ, ਆਪਣੀ ਕਾਪੀ ਉਤੇ ਪੈਂਨ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹਾਂ...।

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦੋਹਰਾ ਪੈਂਤੜਾ ਮੱਲਿਆ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲੜੇਗੀ। ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਭਾਜਪਾ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਜਪਾ ਉਤੇ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟ ਖੁਰਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਹੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ

ਕੌਮੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਉਭਾਰਿਆ ਜੋ ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਕਰ ਕੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਚਹੇਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਦਮ ਨਾਲ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗੱਠਜੋੜ (ਐਨ.ਡੀ.ਏ.) ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਹੋ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਐਲ.ਕੇ. ਅਡਵਾਨੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਾਈਵਾਲ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਨੇ ਤਕੜਾ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਤੋੜ ਵਿਛੋੜਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਭਾਜਪਾ ਕੋਲ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਭਾਈਵਾਲ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਖੇਤਰਵਾਦੀ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ ਤੇ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ

ਬੈਠਦਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦਾ ਕਨਵੀਨਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। **ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਦੂਰੀ ਹੋਰ ਵਧੀ :** ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਮੰਚ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਆਏ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਇਹੀ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਮਲ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਾਰਨ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ।

ਲਾਹੌਰੀਆ ਨੂੰ ਉਲਝਾਉਣ ਲਈ 58 ਲੱਖ ਖਰਚੇ

ਖੰਨਾ: ਖੰਨਾ ਦੇ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ 28 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਬੈਂਕ ਡਕੈਤੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਖਾਤਕੂ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਲਹੌਰੀਆ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਕਰੀਬਨ 58 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਡਕੈਤੀ ਸਿਰਫ 8.50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਕ ਵੀ ਪੈਸਾ ਵਸੂਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਲਾਹੌਰੀਆ ਦੇ ਵਕੀਲ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਹੌਰੀਆ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਖੰਨਾ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿਚ 8.50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਲੁੱਟਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 3 ਅਗਸਤ, 1995 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ 18 ਜਨਵਰੀ, 1997 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ।

ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇਣ ਲਈ ਰਿਪੋਰਟ ਬਦਲੀ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ 53 ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਔਰਤਾਂ 18 ਤੋਂ 80 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਹਬੀਬ-ਉਲਾ ਉਦੋਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੁਪਵਾੜਾ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕੇਸ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਨਾਬ ਹਬੀਬ-ਉਲਾ ਨੇ ਹੁਣ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਗਜ਼ਟ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ 15 ਕੋਰ ਕਮਾਂਡਰ ਤੋਂ ਇਹ ਆਰਡਰ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਕਿ ਫੌਜ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਕੁਪਵਾੜਾ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ 5 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਕੁਨਨ ਪੋਸ਼ਪੁਰਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਉਥੇ ਫੌਜ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ 'ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਰਗਾ ਵਿਹਾਰ' ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ 'ਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਕੋਰ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਐਚ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਨੇ ਲੋਕਲ ਪੱਧਰ ਉਤੇ 10 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪੁਣ-ਫਾਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਬੇਬਨਿਆਦ ਹਨ। ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬਿਆਨ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ। ਹਬੀਬ-ਉਲਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 18 ਮਾਰਚ 1991 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਕੁਨਨ ਪੋਸ਼ਪੁਰਾ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਨਈਮ ਫਾਰੂਕੀ, ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਤਿਆਗੀ, ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਐਸ.ਪੀ. ਵੀ ਸਨ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰਫਾ-ਦਫਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਹਿਤ ਹੀ ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਰਕੁਨ ਪਰਵੇਜ਼ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕੁਪਵਾੜਾ ਦੇ ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜੇ.ਏ. ਗਿਲਾਨੀ ਨੇ ਕੇਸ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ) ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਾਂਡ ਬਾਰੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਰੈਂਕ ਦਾ ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੀ

ਅਕਤੂਬਰ 2011 ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਰਕੁਨ ਪਰਵੇਜ਼ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਅਧੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ 4 ਰਾਜਪੂਤਾਨਾ ਰਾਇਫਲਜ਼ ਦੇ 125 ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕੀਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ; ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤੀ ਪਰੇਡ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਿਰਫ ਵਧੇਰੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ 22 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕਿਉਂ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਜਾਂਚ ਅਫਸਰ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 12 ਅਕਤੂਬਰ 1991 ਤੱਕ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ।

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਰੀ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਹੈਪੀ ਹੀਰ
ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿੱਪੀ

ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇਕਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਰਸੀ ਮਨਾਈ

ਮਿਲਵਾਕੀ (ਬਿਊਰੋ): ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਆਫ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ, ਓਕ ਕਰੀਕ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਰਹੂਮ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇਕਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਰਸੀ ਲੰਘੀ 30 ਜੂਨ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਿਲਵਾਕੀ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੂਰ-ਦੂਰੇਡੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖ-ਸਬੰਧੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 5 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿਰ ਫਿਰੇ ਜਨੂੰਨੀ ਵਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਚ ਚਲਾਈ ਗਈ ਗੋਲੀ ਦੌਰਾਨ ਸ. ਕਾਲੇਕਾ ਹਲਾਕ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ 5 ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਸ. ਕਾਲੇਕਾ ਨਮਿਤ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸ. ਕਾਲੇਕਾ ਨਾਲ ਬਿਤਾਏ ਆਪਣੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ

ਕੀਤੀਆਂ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਜਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਕਾਲੇਕਾ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।

ਡਾ. ਕਾਲੇਕਾ ਦੇ ਬੇਟੇ ਅਮਰਦੀਪ ਕਾਲੇਕਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਦੇਰ ਰਾਤ ਵੀ ਘਰੋਂ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਾਲੇਕਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਲਈ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦਾ ਚੈਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਿਚ ਕਾਲੇਕਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤਸੱਦਦ ਢਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੱਲ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਰਕੁੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 3 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਸੁਖਦਿਆਲ ਭੁੱਲਰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ., ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਐਸ.ਪੀ. ਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ 3-3 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਬੱਲ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 16 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 31 ਦਸੰਬਰ, 1997 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਾਰ ਕੁੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਹੈ।

ਅਰਜੁਨ ਐਵਾਰਡੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਖਿਡਾਰੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਈ, ਉਥੇ ਇਸ ਤੂਫੇ ਕੇਸ ਕਾਰਨ ਤਰੱਕੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂਕਿ ਜੂਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਰੱਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਬਤੌਰ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਹੀ 2010 ਵਿਚ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਭਰਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸਨ। ਇਕ ਹੈਮਰ ਥ੍ਰੋ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਡਿਸਕਸ ਥ੍ਰੋ ਦਾ ਉੱਘਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ। 1985 ਵਿਚ ਅਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਹੋਏ

ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਅਥਲੈਟਿਕ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਰਜੁਨ ਐਵਾਰਡ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਵਾਰਦਾਤ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਦੇਖਣ ਲਈ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਲਾਰੈਂਸ ਰੋਡ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਤੇ ਮਾਰਕੁੱਟ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸਗੋਂ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ੇਵਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਾਂਗ ਪੱਗਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਥਾਣੇ ਲੈ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਮਾਰਕੁੱਟ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਗਰੋਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਧਮਕਾ ਕੇ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਕੀਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ।

ਪਤਨੀ ਤੇ ਧੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਪਿੱਛੋਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼

ਪਟਿਆਲਾ: ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸਣੇ ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਧੀਆਂ ਦੀ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੁੱਗਰੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਿਚ ਪਤਨੀ ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਦੋ ਬੇਟੀਆਂ ਭਵਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (15) ਤੇ ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (12) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਸਾਂ ਕੱਟ ਕੇ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਗਲ ਫਾਹਾ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਬਚ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਹਿਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਸੇ ਜਾਣਕਾਰ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖਣ

ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ।

Matrimonials

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਕਲੀਨਸ਼ੇਵ, 30 ਸਾਲ, 6', ਬੀ ਐਸ ਸੀ ਨਰਸਿੰਗ, 10 ਸਾਲ ਦੇ ਵੀਜੇ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਏ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇੜੇ 20 ਕਿਲੋ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਭੈਣ ਤੇ ਮਾਧੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ। ਫੋਟੋ ਤੇ ਵੇਰਵਾ ਭੇਜੋ। ਈਮੇਲ: gurjeet9587@aol.com

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ, ਕਸ਼ਯਪ ਰਾਜਪੂਤ, ਉਮਰ 28 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-4", ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਬ ਕਰਦੀ ਲੜਕੀ ਲਈ ਯੋਗ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਟੂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ਾ ਅਤੇ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ 'ਤੇ ਆਏ ਲੜਕੇ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਬਾਇਓਗ੍ਰਾਫ ਈਮੇਲ ਕਰੋ: preetny1@yahoo.com

ਗੋਆ 'ਚ ਸਿੱਖ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਯਤਨ

ਪਣਜੀ: ਗੋਆ 'ਚ ਧਾਰਮਕ ਟੂਰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੋਆ ਸਰਕਾਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਦਿੱਖ ਸੰਵਾਰਨ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਵਸੇ ਰਮਣੀਕ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਵਧ ਸਕੇ। ਗੋਆ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਜਲੰਧਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਰੋਡ ਸ਼ੋਆ ਦੌਰਾਨ 16ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਚਰਚਾਂ, ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਗੋਆ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 26 ਲੱਖ ਸੈਲਾਨੀ ਆਏ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਸਾਲ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਘਟੀ ਹੈ।

ਹਲਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ ਲਈ ਹਲਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:
317-997-9143 ਜਾਂ 317-332-1387

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

OKKJI Transfer LLC.

15238 Radiance Dr., Noblesville, IN, 46060

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

- *ਲੋਕਲ ਤੇ ਲੌਂਗ ਰੂਟ
- *ਡਰਾਈ ਅਤੇ ਰੀਫਰ ਲੋਡ
- ਕਾਗਜ਼ ਦਿਓ ਤੇ ਪੈਸੇ ਲਓ

ਟਰੱਕ ਪਾਰਕਿੰਗ ਮਾਸਿਕ ਰੈਂਟ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

Toll Free: 1-855-966-5554

Manny Sandhu: 317-603-1000, Sam Bhullar: 732-486-9045
Fax: 317-774-9665

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer

Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

*Refinance up to 125% value of the house.

Loans Available In Most States!

> 100% FHA Financing > Residential (Purchase & *Refinance) > Self Employed > Cash Out Refinance > Investment Property Loans > Jumbo Loans > Commercial Property With Business or Business Only

Law Office of Navdeep S. Jhaj

Navdeep S. Jhaj

Member, American Immigration Lawyers Association

Immigration Law Attorney

General Legal Practice

- >Estate Planning >Personal Injury
- >Bankruptcy

ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

- ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ■ਜਨਰਲ ਲਾਅ
- ਪਰਸਨਲ ਇੰਜਰੀ ■ਬੈਂਕਰਪਸੀ
- ਐਸਟੇਟ ਪਲਾਨਿੰਗ

1930 W Hubbard, 2nd Floor, Chicago, IL 60622

Voice: 312.404.8893, Fax: 312.243.2277

email: navjhaj@me.com

ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ: ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤਲਬ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਜ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਸੀਬੀਆਈ ਜਵਾਬਦਾਅਵਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਮਾਹੋਦਰ ਕਿਸ਼ਨ ਖੋਖਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 30 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੰਗਾ ਪੀੜਤਾਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਤੇ ਨਿਰਪ੍ਰੀਤ

ਕੌਰ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਜੀ.ਐਸ. ਸਿਸਤਾਨੀ ਤੇ ਜੀ.ਪੀ. ਸਿੰਠਲ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ 27 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਜਵਾਬ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪੀੜਤਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਬਲਵਾਨ ਖੋਖਰ, ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ ਤੇ ਕੈਪਟਨ

ਭਾਗਮਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਸਮੁੱਚਾ ਰਿਕਾਰਡ ਮੰਗ ਲਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 30 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਬਲਵਾਨ ਖੋਖਰ, ਮਾਹੋਦਰ ਯਾਦਵ, ਕਿਸ਼ਨ ਖੋਖਰ, ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਭਾਗਮਲ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ।

ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲ-ਏ-ਆਮ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਖਿਲਾਫ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰ ਖੜਕਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀੜਤ ਬੀਬੀਆਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਤੇ ਨਿਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰਖੇ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ 1984 ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਮਗਰੋਂ ਭੜਕੇ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ 30 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਫੈਸਲਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਖਾਮੀਆਂ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਅਹਿਮ ਸਬੂਤ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਕਤਾ-ਏ-ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਸਨ, ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਣਵਾਈ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੀਬੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਜਗਸ਼ੇਰ ਕੌਰ ਤੇ ਬੀਬੀ ਨਿਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵੱਲ ਕੰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਧਰਿਆ ਜਦਕਿ ਉਹ ਮੌਕੇ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ 2 ਨਵੰਬਰ, 1984 ਨੂੰ ਭੜਕਾਉ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜ ਹੋਰਾਂ ਬਲਵਾਨ ਖੋਖਰ, ਮਹਿੰਦਰ ਯਾਦਵ, ਕਿਸ਼ਨ ਖੋਖਰ, ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਭਾਗ ਮੱਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ।

ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲ-ਏ-ਆਮ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਅੱਗੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉਪਰ ਰੋਕ ਲਾਉਣ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਪੀ. ਗਰਗ ਨੇ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸੀਬੀਆਈ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਲਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ 18 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਟਾਈਟਲਰ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਸਟਿਸ ਗਰਗ ਨੇ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਾਂਚ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟਾਈਟਲਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉਪਰ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਾਲ 10 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ 30 ਮਈ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਾਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ 29 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਕੇ ਮਾਮਲਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ 1984 ਵਿਚ ਉੱਤਰੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪੁਲਬਗਸ਼ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ

ਤਿੰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਦਸੰਬਰ 2007 ਵਿਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਮਾਮਲਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ 2 ਅਪਰੈਲ, 2009 ਵਿਚ ਟਾਈਟਲਰ ਖਿਲਾਫ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ 27 ਅਪਰੈਲ, 2010 ਵਿਚ ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਮਾਮਲਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਟਾਈਟਲਰ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਅਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਅਨੁਰਾਧਾ ਸੁਕਲਾ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨੇ ਕੁਝ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਉਪਰ ਮਾਮਲਾ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਰਿੜ੍ਹਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਰਿੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਜੱਜ ਟੀ.ਪੀ. ਗਰਗ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਪੀੜਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ। ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਇੰਜਨੀਅਰ ਮਨਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਆਸਪੁਰਾ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਘੋਲੀਆਂ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਹਿਸਾਰ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋ ਨਵੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਭੀੜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ

ਦੇ 11 ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਦਾਦਾ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ, ਪਿਤਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਤਾ

ਧੰਨੀ ਬਾਈ, ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇਵੀ, ਭਤੀਜੇ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ, ਚੰਚਲ ਸਿੰਘ, ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭੈਣ ਤਾਰਾਵੰਤੀ ਤੇ ਵੀਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀੜ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਕੋਲ 19 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀਵੱਸ ਵੇਚਣੀ ਪਈ। ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੀੜਤ, ਪੰਚਾਇਤ ਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਮੁੜ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜੱਜ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 19 ਜੁਲਾਈ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।

ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਬਾਜਵਾ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਮੰਗੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਜਾਂਚ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਹੋਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੀ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸ. ਬਾਵਜਾ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਸਿਰਫ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੰਡਨ ਨਾਲ

ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਸਬੰਧੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਉਹ ਬੜੇ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸਲੀ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਣ। ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਦੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਨ ਤਾਂ ਸੂਬੇ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਬਾਰੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਹੱਥ ਕੋਈ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਲੱਗੇ ਹੋਣ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਚਿਹਰਾ ਹੋਇਆ ਬੇਨਕਾਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ 'ਤੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਅਕਸਰ ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾਉਣੀ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਵੇਂ ਬੇਕਾਬ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਖਪਾਇਆ, ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਰਹੇ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਖੁਲਾਸੇ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਚਿਹਰਾ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਸਮੇਂ ਮਜੀਠਾ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਰਹੇ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਬੂਲੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਧਾਰਨ ਬਾਰੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹੀ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਦੱਸਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ

ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚਿੱਟ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ 8-9 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਤਰਨਤਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਲਾਇਨ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਮਜੀਠਾ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਰਿਹਾ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਫਰਜ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਵੀ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਚਿੱਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਜੀਠਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਾਉਂਦੇ ਖਾੜਕੂ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ, ਖਾੜਕੂ ਕਾਬਲ

ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪੋਲ

ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ, ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇਕੇ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ (ਮੁਖੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਰਮੀ) ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਬੰਗਾ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਸਿਆਲਕਾ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਮੰਗਾ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਭੋਜ ਸਿੰਘ ਭੇਜਾ ਵਾਸੀ ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ, ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਲੱਬੀ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗਾ ਚੰਨਣਕੇ ਤੇ ਦੋ ਹੋਰ

ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਹੋਰ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜੋ 16 ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਰਜ਼ੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਸ ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚਿੱਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਧਰ, ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹਰਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਅਤਲ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲ ਮਗਰੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੁੰਭਕਰਨੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਦਲ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ 1984 ਤੋਂ 1994 ਤੱਕ ਹੋਏ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ, ਸਮਾਜਕ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਜੂਝਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਾਂਪੱਖੀ ਸੋਚ ਤੇ ਸਾਫ ਅਕਸ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸੀਮਤ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ 1984 ਤੋਂ 1994 ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਕਰੇ।

ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਡਰਾਮਾ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੰਡ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਲੋਕ ਅਜੇ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਬੁਝਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਾਈਨਾਂ ਲਾਈ ਖੜੇ ਸਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਆ ਵੀ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਬਿਆਨ ਦੇਣੇ ਸਨ। ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਾਲੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹੋ ਬਿਆਨ ਫਿਰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੋਣੇ ਸਨ, ਪਰ ਫਰਕ ਇਹ ਹੋਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ (ਬਾਦਲ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ (ਬਾਜਵਾ) ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹੋਣੇ ਸਨ। ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਇਸ ਵਾਰੀ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੁਣ 'ਰਘੂ ਕੁਲ ਰੀਤ ਸਦਾ ਚਲੀ ਆਈ' ਵਰਗੇ ਹਾਲ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਹ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਧਾਂਦਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਧਾਂ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਹਰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੰਚਾਇਤ ਮਹਿਕਮੇ ਤੋਂ ਮਿਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਥਾਂ ਉਹ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕੋਈ ਅਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣੇ ਬਸਤੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਲੁਕਵੇਂ ਅੱਡੇ ਉਤੇ ਜਾ ਬੈਠਾ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ, ਜਿਹੜਾ ਭੁੱਖਣਾਚਾਰ ਦੇ ਕਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਭੁਗਤਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਵਾਹਵਾ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ

ਵੋਟ ਉਤੇ ਹਾਰ ਗਈ ਤਾਂ ਦੋਬਾਰਾ ਗਿਣਤੀ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦੋਬਾਰਾ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਇੱਕ ਵੋਟ ਘਟਾ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਬੀਬੀਆਂ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਟਾਸ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਟਾਸ ਪੈਣ ਮਗਰੋਂ ਫਿਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਜਿੱਤ ਗਈ, ਪਰ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਟਾਸ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਇਹ ਵੀ ਦੋਬਾਰਾ ਪਾ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਦੋਬਾਰਾ ਟਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹੋ ਬੀਬੀ ਜਿੱਤ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਵੀਡੀਓ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫਿਰ ਟਾਸ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਵਿਚ

ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਚੱਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਇੱਕ ਅਕਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕ ਬੀਬੀ ਦੇ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਨੇ ਜੰਗ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਭੋਗਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਰਪੰਚੀ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਜਾਂ ਮੰਡਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੋਣ ਦੇ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਗੇ ਉਹ ਵੀ ਦੂਸਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਗਾਊਂ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਪਰੋਂ ਆਹ ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਚੋਣ ਫਿਰ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਵਿਖਾ ਗਏ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਥਾਂ ਇੱਕ ਧੜਲੇਦਾਰ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਪੀ ਏ ਹਾਰ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਪਲਟੀ ਮਾਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੂਜੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਥਾਂ ਉਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਜੀਅ ਹੌਲਾ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ।

ਜਿਹੜੇ ਦਿਨ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ, ਉਸ ਦਿਨ ਫਿਰ ਇੱਕ ਕਹਿਰ ਵਾਪਰ ਗਿਆ। ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਨਤੀਜੇ ਵੇਲੇ ਰੋੜਕਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਧੜੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਧੜਾ ਜਰਾ ਭਾਰਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਦੂਸਰੀ ਧਿਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਧੜੇ ਦੇ ਆਗੂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਮੌਕੇ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਡਿਊਟੀ ਅਫਸਰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਕਿ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਰੇ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਅੜਚਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਪਰੋਂ ਕਿਸ ਦਾ ਪੱਖ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਝਮੇਲੇ ਵਿਚ ਫਸਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਏਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕਰੇਗੀ, ਉਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਚੋਣ ਫਿਰ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਵਿਖਾ ਗਏ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਥਾਂ ਇੱਕ ਧੜਲੇਦਾਰ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਪੀ ਏ ਹਾਰ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਪਲਟੀ ਮਾਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੂਜੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਥਾਂ ਉਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਜੀਅ ਹੌਲਾ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਸਾਮ-ਦਾਮ-ਦੰਡ-ਭੇਦ ਹਰ ਹਰਬਾ ਵਰਤ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰ ਪਰਨੇ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਨੇਮ-ਕਾਨੂੰਨ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਉਘੜਵੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੀਡੀਏ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣੀ ਕਾਫੀ ਰਹੇਗੀ। ਜਲੰਧਰ ਨੇੜਲੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦੋ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਇੱਕ

ਕਿਸਮਤ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਗਈ। ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੀ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਗਈ। ਏਨੀ ਵਾਰੀ ਟਾਸ ਪਾਈ ਜਾਣ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ 3 ਦੀ ਥਾਂ ਤੇਰਾਂ ਵਾਰੀ ਸਿੱਕਾ ਸੁੱਟਣਾ ਪਵੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸੁੱਟੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਥ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਜਿੱਤ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਜਦੋਂ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਤਾਂ ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਰੁਕ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਰੁਕਿਆ ਨਹੀਂ। ਦੋ ਥਾਂ ਉਤੇ ਫਿਰ ਹਿੰਸਕ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇੱਕ ਥਾਂ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਕੌੜ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਜੀਅ ਉਤੇ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਖਬਰ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਖਬਰ ਮੁਹਾਲੀ ਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਧੜੇ ਲੜ ਪਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਧੜਾ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਧੜਲੇਦਾਰ ਆਗੂ ਕੰਗ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬੰਦੇ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇੱਕ ਅਕਾਲੀ ਸਟੇਜ ਦੇ ਮੰਚ ਉਤੇ ਦੂਸਰੇ ਧੜੇ ਦੇ ਯੁਥ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨਾਲ ਪੇਚਾ ਪਾ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਕੰਗ ਧੜਾ ਭਾਰਾ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਧੜਾ ਅਣਗੋਲਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਇਸ ਮਾਰ-ਖੋਰੇ ਧੜੇ ਦੀ ਟੱਕਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਆਏ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੁਵਾਲੀਆ ਦੇ ਧੜੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਗੋਲੀ ਚੱਲੀ ਤੇ ਕਈ ਬੰਦੇ

ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਹੋਠਲੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਗੇੜਾ ਲਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਪੀ ਜੀ ਆਈ ਤੱਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ।

ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਵੀ ਇਸੇ ਇੱਕ ਝਗੜੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਣ ਨਾਲ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤਿੰਨ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਧੜਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ, ਦੂਸਰਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਤੇ ਤੀਸਰਾ ਕੁਝ ਛੋਟਾ ਧੜਾ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਬਾਰੀ ਕੋਹੀਂ ਦੀਵਾ ਜਗਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਬੋੜ੍ਹੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਧਾ ਸਿੱਧਾ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਜੁਰਅੱਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕੁਝ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਦੜ ਵੱਟ, ਜਮਾਨਾ ਕੱਟ' ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਮੋਗੇ ਦੇ ਜੁਗਿੰਦਰਪਾਲ ਜੈਨ ਵਾਂਗ ਚੁਸਤ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡ ਕੇ ਵਕਤੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅ ਵੀ ਵਰਤ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਹੀਰੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਚੁਗੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਤਿੰਨ ਧੜੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਧੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦੇ ਨੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਵੇਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਕੱਟੀ, ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਨਾਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵੇਲੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟਕਸਾਲੀ ਅਖਵਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰਾ ਧੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਭਰੇਟਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਐਸ ਓ ਆਈ ਵਾਲਾ ਫੱਟਾ ਲਾ ਕੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਅਕਾਲੀ ਬਣ ਗਏ, ਪਰ ਸ਼ਕਲ ਤੇ ਅਕਲ ਦੋਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਅਖਵਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ। ਤੀਸਰਾ ਧੜਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚੋਂ ਆਏ 'ਹੀਰੇ' ਬਣਾਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਤਿੰਨੋਂ ਧੜੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਚੋਧਰ ਲਈ ਲੜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਏ ਮੋਬਾਈਲ ਉਤੇ ਅਕਾਲੀ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਦਾ ਨੰਬਰ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਖਾਨਾ-ਜੰਗੀ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤੀ ਥਾਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਮਰਦੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਜੇ ਵੀ ਇਹ ਕਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਖਫਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਅਮਲ ਬੇਸ਼ੱਕ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਪਰ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ-ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖਹਿਬੜੇ ਸਗੋਂ ਚੋਣ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਈ ਥਾਈਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਸੁਬਾਈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਅਮਲੇ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਅਮਲੇ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰਨ ਤੇ

ਲੜਾਈ-ਝਗੜੇ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਅਮਲੇ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਘੋਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਚੋਣ ਅਮਲੇ ਲਈ ਵੱਡੀ ਅਗਨੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੋ ਨਿਬੜੀ। ਪਟਿਆਲਾ, ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਮਾਨਸਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਮੋਗਾ ਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਪਰੀਆਂ।

ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹੇ ਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ

ਮੋਗਾ: ਸਬ ਡਵੀਜ਼ਨ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਵਿਚ ਪੈਦੇ ਪਿੰਡ ਸੈਦੋਕੇ ਵਿਚ ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤਣਾਅ ਨੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ। ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸਰਪੰਚੀ ਦੀ ਚੋਣ ਹਾਰੇ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਪਿੰਡ ਸੈਦੋਕੇ ਤੋਂ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ। ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੀ ਧੜੇਬੰਦੀ ਕਾਰਨ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹਾਕਮ

ਧਿਰ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੋਣ ਹਾਰ ਗਏ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਤਣਾਅ ਭਰਿਆ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਪੰਚੀ ਦੀ ਚੋਣ ਹਾਰੇ ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਸਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਮੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਸੈਦੋਕੇ) ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੀੜਤ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮੁਲਜਮਾਂ ਨੇ ਮੁਦੱਈ ਦੇ ਚਾਚੇ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੰਡਾਸੇ, ਕਹੀ ਤੇ ਸੋਟੀਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਵਰਿੰਦਰਜੀਤ

ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਿਵਾਲਵਰ ਨਾਲ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਖਾਈ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਸਾਈ ਤੇ ਹਲਕਾ ਧਰਮਕੋਟ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਸਬੇਦਾਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੰਘ ਧੜੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਹਾਰੇ ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਲਕਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਦੀ ਵਿਧਾਇਕ ਬੀਬੀ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਧੜੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 13 ਜੁਲਾਈ 2013

ਇਹ ਕਿਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਹੈ...

ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਟੁੱਕਿਆ-ਪੱਛਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੁਫੇਰਿਉਂ ਲੜਾਈ, ਵੱਢ-ਵੱਢਾਂਗੇ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੋਣ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਨਿਆਰੀਆਂ ਹੋ ਨਿੱਬੜੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਬਹੁਤੀ ਥਾਂਈਂ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਇਕੋ ਹੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਧਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਗੂ ਅਤੇ ਵਰਕਰ, ਸੱਤਾ ਦਾ ਸੁੱਖ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਭਿੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫੀ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਕਤਲ-ਓ-ਗਾਰਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਸੱਥਰ ਵਿਛ ਰਹੇ ਹਨ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇਣ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਛਪ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੱਸਦੇ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਅਖਬਾਰੀ ਸਫਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਜੇ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧੜੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਬਿਆਨ ਛਪਵਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਸੁਖਬੀਰ ਐਂਡ ਪਾਰਟੀ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੱਭੂ ਲਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਆਮ ਬੰਦਾ ਬੜਾ ਬੇਵੱਸ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਝਾਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਤਾਂ ਖੈਰ, ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਚੁੱਪ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਕੁਝ ਕੁ ਦਾਨੇ-ਬੀਨੇ ਕੁਝ ਬੋਲ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸਾਈ ਆਵਾਮ ਤੱਕ ਹੋ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਅੱਜ ਸਾਧਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾ ਵੀ ਚੁੱਪ ਦਾ ਖੋਲ ਪਹਿਨ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਮੁੱਚਾ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਚੁੱਪ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰੀ ਬੇਪਛਾਣ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਮ ਬੰਦੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਉੱਕਾ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੇ ਨੈਣ-ਨਕਸ਼ ਉੱਕਾ ਹੀ ਬਦਲ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਸ਼ਤਰੰਜ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣਾ ਧਰਿਆ ਹੈ!

ਐਤਕੀਂ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਲਾਤ ਇੰਦਾਂ ਦੇ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਖੁਦ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਜਿੱਤ ਕਿਸ ਉਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਥਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਵਧੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਧੜੇ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਸੱਤਾ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਰਹਿਣ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਅਰਥ ਭਾਵੇਂ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੇ ਅਸਲ ਅਰਥ ਇਹੀ ਸਨ ਕਿ ਸੱਤਾ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਬਾਦਲ ਦਾ ਦਾਈਆ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਸੱਤਾ ਤੱਕ ਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜੰਦ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ 25 ਸਾਲ ਸੱਤਾ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਰਹਿਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਕੁ ਤਬਦੀਲੀ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਹੀ ਸੀ! ਇਸ 25 ਸਾਲਾ ਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਢਾਂਚਾ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਪੈਂਦੀ ਸੱਟੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਕਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਪੈਚਾ ਫੇਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਉੱਜ ਵੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾਅ ਉਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਪੱਤਾ ਖੇਡਦੇ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੰਚਾਂ-ਸਰਪੰਚਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਦੀ ਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਕਦੀ ਅਸਿੱਧੀ, ਇਸੇ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਦਾ ਪਿੜ ਬਣੀਆਂ। ਐਤਕੀਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਾਰਡਬੰਦੀ ਤਹਿਤ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੱਸ ਇਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਹੀਲੇ-ਵਸੀਲੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣੀ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਆਪਣੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿੱਤ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਲਗਾਤਾਰ ਹਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਟੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦਾ ਹੁੰਦਾ!

ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਿੱਤਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਹਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਹਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਕਾਰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਉਤੇ ਅੱਪੜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਦੋਂ ਬਾਦਲਾਂ ਦਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਤਿਆ, ਸਗੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਰ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਕਤ ਦਾ ਪਹੀਆ ਵੀ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿੜਿਆ ਕਿ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵੀ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਹ ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰਨ ਦਾ ਓਹੜ-ਪੋਹੜ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਬਣੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਜਾਂ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਕੋਈ ਮੂੰਹ-ਮੱਥਾ ਬਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਉਖੜੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਪੈਰ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਇਕ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਖਾਲੀ ਪਿੜ ਵਿਚ ਬਾਦਲ ਹੀ ਬਾਘੀਆਂ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਤਕੀਂ ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬਾਘੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਪਾਉਂਦੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਖਹਿ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਟੁੱਕਿਆ-ਪੱਛਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਕੂੜ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਉਡੀਕਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ!

ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ!

ਸਿਆਸੀ ਸੂਤਰਧਾਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੱਲ ਉਂਗਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਇਸ਼ਰਤ ਜਹਾਂ ਕੇਸ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਹੱਥੀ ਬਣਾਏ 83 ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਸੱਜਰਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੰਨਿਆ ਕੁਮਾਰੀ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪੁਲਿਸ-ਫੌਜ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਸੀਹ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਘਾਣ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਜਾਰੀ ਹੈ। 1947 ਦੀ ਰਸਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਢੇ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ, ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ, ਦਲਿਤਾਂ, ਕੌਮੀਅਤਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੇ ਹੱਕ ਜਤਾਈ ਦਾ ਰਾਹ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਤੁਰੰਤ ਅਖੌਤੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਮਖੌਟਾ ਲਾਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਦਮਨਕਾਰੀ ਮੋਢ 'ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਬੱਚੇ ਬਜ਼ੁਰਗ, ਔਰਤ, ਮਰਦ, ਬਿਮਾਰ, ਅਪਾਹਜ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਸ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੁਲੀਨ ਕੌਤਮੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਲਪੇਟ 'ਚ ਨਾ ਆਵੇ। ਕੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਘਿਣਾਉਣੇ ਤੋਂ ਘਿਣਾਉਣੇ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਲਾਣੇ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ? ਜਦਕਿ 10-12 ਸਾਲ ਦੇ ਮਾਸੂਮਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 82 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਬੁਝਾ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਕੱਦਾਵਰ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਵੀ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹਕੂਮਤੀ ਗੋਲੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਅਕਸਰ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਕ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ 83 ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਇਕਬਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਣੇ ਕਿਵੇਂ ਕਤਲਗਾਹਾਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ! ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੇ 16 ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਵੈਸੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਕਈ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਕੈਦ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਇਕਸਾਫ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾਨੇਵਾਲੀਆਂ ਨੇ ਡੇਢ ਕੁ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੱਬ ਕੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਕਸਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਮਰਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਹਿੱਤ 'ਚ ਅਹਿਮ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਫੜ ਕੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਦੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਮੁਸਲਿਮ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ਼ਰਤ ਜਹਾਂ (ਨਵੰਬਰ 2004), ਸੋਹਰਾਬੂਦੀਨ ਤੇ ਕੌਸਰ ਬੀ (2005), ਤੁਲਸੀ ਪਰਜਾਪਤੀ (2006), ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਚਾਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੌਜਵਾਨ (ਮਾਰਚ 2006), ਤਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਇਸ਼ਰਤ ਜਹਾਂ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਭਾਵੇਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਜਾਂਚ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੀ ਮੋਦੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੁਡੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਆਪਣੇ

ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰੀਕ ਦੀ ਫੂਕ ਕੱਢਣ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਦਾਅਪੇਚ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ? ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਹੈ?

ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਲਹਿਰ ਸ਼ਾਇਦ 'ਆਜ਼ਾਦ' ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਮਿਸਾਲ ਸੀ ਜਿਥੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜਾਗਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਬੀਜ-ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਚਾਹੇ ਮਿਜ਼ੋਰਮ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਨਾਗਾਲੈਂਡ, ਮਨੀਪੁਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਕਸਲਬਾਦੀ ਲਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਹੋਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਹਕੂਮਤ ਫਰਜ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਤੱਕ ਮਹਿੰਦੂਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਦਰਦ ਅਵਾਮ 'ਚ ਭਿਆਨਕ ਖੌਫ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਥੇ ਵਸੀਹ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫਰਜ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਬਲੈਕ ਕੈਟ, ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ, ਗਰੇਅ ਹਾਊਡਜ਼, ਕੋਬਰਾ, ਟਾਈਗਰਜ਼

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-94634-74342

ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਤਲ ਗਰੋਹ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਆਪਣੇ ਇਸ ਘਿਣਾਉਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਗਰਲਾ ਢੰਗ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਤੁਨ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਭੱਜ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਝਮੇਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਰਾਹ ਹੈ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂ ਗੰਟੀ ਪ੍ਰਸਾਦਮ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਰੋਹ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਰੇਆਮ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਸਕ ਵਾਰਦਾਤ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਮਹੂਰੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਮਰ੍ਹਾ ਮਸਲਿਆਂ ਤੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਦਰਅਸਲ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਕਤਲ ਤੇ ਹੋਰ ਦਮਨਕਾਰੀ ਢੰਗ ਨੰਗੇ ਅਨਿਆਂ 'ਤੇ ਟਿੱਕੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀਆਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਅਣਸਰਦੀ ਲੋੜ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਥਾਪਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤਾਂ 'ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਖਤਰਾ', 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ', 'ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ', 'ਅਤਿਵਾਦ', 'ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ' ਵਰਗੀਆਂ ਮਿੱਥਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਮਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ-ਰਾਜਸੀ ਬੇਚੈਨੀ ਦੇ ਮੂਲ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਗਰਦ ਹੇਠ ਇਸ ਕਦਰ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦਾ ਜਾਗਰੂਕ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਹਕੂਮਤੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣ 'ਚ ਟਪਲਾ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਹਕੂਮਤੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਨੂੰ ਕੁਝ 'ਸਿਰ ਫਿਰੇ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰਾਂ' ਵਲੋਂ ਮਚਾਈ ਅਫ਼ਰਾ-ਤਫ਼ਰੀ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਾਜਬ ਰਾਜਕੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। 'ਅਤਿਵਾਦ' ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਸੂਰ ਐਨੀ ਕੰਨ ਪਾੜਵੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਇਹ ਚੇਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਤਾਂ ਇਸ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਖੁਦ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਬਕਾਇਦਾ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਪੁਲਿਸ, ਨੀਮ-ਫੌਜ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਦਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਸਗੋਂ ਰਾਜਸੀ ਆਕਾਵਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਕਿੰਤੂ ਰਹਿਤ ਤਾਮੀਲ ਤੇ ਅਫ਼ਸਰੀ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ, ਆਰਥਿਕ ਲਾਹੇ ਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਖਾਲੇ ਰਾਹ ਵਜੋਂ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਰਾਜਸੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੋਈ ਰਿਬੋਰੇ, ਕੇ.ਪੀ.ਐੱਸ. ਗਿੱਲ ਵਰਗੇ 'ਦਲੇਰ' ਅਫ਼ਸਰ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ 'ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟਾਂ' ਦਾ ਬਕਾਇਦਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਹਕੂਮਤੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸੁਪਰ ਜਲਾਦ ਮਹਿਜ਼ ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਹੀ 'ਐਨਕਾਊਂਟਰ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟਾਂ' ਜਾਂ 'ਜਾਂਬਾਜ਼' ਅਫ਼ਸਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਧਾਕ ਨਹੀਂ ਜਮਾਉਂਦੇ ਸਗੋਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਜਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਨਾਇਕ ਹਨ। ਜ਼ਰਾ ਮੁੰਬਈ ਵਾਲੇ 'ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ' ਮਰਹੂਮ ਕਰਕਰੇ ਬਾਰੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰੋ।

ਫਿਰ ਕੀ ਸੱਚੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ? ਨਹੀਂ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਵੀ, ਪੁਲਿਸ-ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬਕਾਇਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਝੰਜਟ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਅਮਲ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਕੇ ਫੀਤੀਆਂ-ਤਰੱਕੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਕਿਸੇ ਸੱਚੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ 'ਮੁਜਰਮਾਂ' ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਫੜ ਕੇ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਘੱਟ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਲਾਹੇ ਲੈਣ ਦੀ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਗਰੂਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਲੋਂ ਮੰਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਕਦੇ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਚਾਹੇ 1970ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਬਾਰੇ ਤਾਰਕੁੰਡੇ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਵਲ ਲਿਬਰਟੀਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ 'ਚ ਇਥੇ ਮਾਰੇ ਗਏ 2500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਹੋਣ, ਚਾਹੇ 1983-1993 ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ ਆਦਿ ਵਿਚ ਦਹਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਮਾਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋਵੇ; ਕਿਸੇ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਾਈ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੰਗਾਮਾ ਮੱਚ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਟਾਵੇਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਿਨਾਂ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਪੁੰਝ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦਾ ਬੱਕਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜਣ ਦੀ ਖਾਨਪੂਰਤੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 70ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ 5000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਨਕਸਲੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਪਰ ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਰਗੀਜ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ (ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਬਾਅਦ) ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਦੇ ਸਿਧਾਰਥ ਸੰਕਰ ਰੋਅ, ਚਿੰਦੇਬਰਮ, ਚੰਦਰਬਾਬੂ ਨਾਇਡੂ ਵਰਗੇ ਰਾਜਸੀ ਸੂਤਰਧਾਰ ਅਤੇ ਜੂਲੀਓ ਫਰਾਂਸਿਸ ਰਿਬੋਰੇ, ਕੇ.ਪੀ.ਐੱਸ. ਗਿੱਲ, ਵਿਸ਼ਵਰੰਜਨ ਵਰਗੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਫ਼ ਬਚ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਕਈ ਤਾਂ ਹੋਰ 'ਗਤਬਤ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ' ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। 2012 'ਚ ਜਸਟਿਸ ਮਾਰਕੰਡੇ ਕਾਟਜੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 14 'ਤੇ)

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਕੌਣ ਬਣੁੰ ਸਰਪੰਚ?

'ਜਥਾ ਰਾਜ' ਦੇ ਬਣੇ ਅਖਾਣ ਵਾਂਗੂੰ, 'ਤਥਾ ਪਰਜਾ' ਨਾ ਸਮਝਦੀ ਖੋਟ ਮੀਆਂ। ਵੋਟਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਤਾਰ ਕੇ ਮੁੱਲ ਪੂਰਾ, ਨਾਹੀਂ ਕਾਇਦੇ-ਕਾਨੂੰਨ ਤੂੰ ਘੋਟ ਮੀਆਂ। ਢੀਠ ਸਿਰੇ ਦੇ 'ਲੈਣ ਤੇ ਦੇਣ' ਵਾਲੇ, ਲੱਜਾ-ਸੰਗ ਤੋਂ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਛੋਟ ਮੀਆਂ। ਚਾਹੇ ਤਰਫ ਹੁਣ ਮਾਇਆ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ, ਰੱਬ-ਰੁੱਬ ਦੀ ਰਹੀ ਨਾ ਓਟ ਮੀਆਂ। ਲੋਕ-ਰਾਜ ਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨੂੰ, ਨਹੀਉਂ ਲੱਗਦੀ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਚੋਟ ਮੀਆਂ। 'ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ' ਬਣੁੰ ਸਰਪੰਚ ਓਹੀ, ਵੰਡ ਸਕੇ ਜੇ ਨਸ਼ੇ ਤੇ ਨੋਟ ਮੀਆਂ!

ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤ

ਬੋਮੋਸਮੇ ਮੀਂਹ ਨੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਤਰਬੱਲੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਜਾਨੀ-ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਪੁਖਤਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਜੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਹੜ੍ਹ ਨਾ ਆਉਂਦੇ, ਤਾਂ ਹਿਮਾਚਲ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆਉਣੇ ਸਨ। ਇਸ ਮੀਂਹ ਨੂੰ ਬੋਮੋਸਮਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੌਨਸੂਨ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਆ ਹੈ। ਉੱਜ ਮੌਨਸੂਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਸਾਲ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ

ਸਾਲ ਇਹ ਮਿਕਦਾਰ ਪੱਖੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਲਈ ਇਹ ਮੀਂਹ ਹੈਰਾਨਕੁਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੀਂਹ ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਮੌਸਮੀ

ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ
ਫੋਨ: 91-97811-21873

ਬਰਸਾਤ ਤੋਂ ਮਹਿਜ਼ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੋ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਬੰਦੋਬਸਤਾਂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਉਂ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਵੱਖਰਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਿੰਨੇ ਨਾਮੁਕੰਮਲ ਸਨ। ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਨਦੀਆਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੜ੍ਹ ਕੰਢਿਆਂ ਨੂੰ ਖੋਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਰੋੜ੍ਹ ਦੇ ਢੇਰ ਵਾਂਗ ਖੁਰ ਗਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ? ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਫੌਰੀ ਅਤੇ ਚਿਰਕਾਲੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਦਾ ਹੈ?

ਕਿਸੇ ਬਿਪਤਾ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵੱਸੋਂ ਬਾਹਰੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ, ਭੂਚਾਲ, ਸੁਨਾਮੀ, ਝੱਖੜ, ਗਲੇਸ਼ੀਅਰਾਂ ਦਾ ਖਿਸਕਣਾ, ਢਿੱਗਾਂ ਦਾ ਗਿਰਨਾ ਅਤੇ ਸੌਕੇ ਵਰਗੀਆਂ ਆਫ਼ਤਾਂ ਪੈਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਵਗਏ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦਾ ਬੇਜਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋਣਾ ਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸਤ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹਨ। ਇਸ ਯਾਦਦਾਸਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੇਹੱਦ ਪੁਖਤਾ ਨਾ ਸਹੀ, ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੇ ਠੋਸ ਅੰਦਾਜ਼ਿਆਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਪੁਖਤਾ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਰਮਾਇਆ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਘੱਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੜ੍ਹ ਵਗਣ ਲਈ ਰਾਹ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭੂਚਾਲ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਇਸੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਾਪਾਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਭੂਚਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉੱਥੇ ਜਾਨੀ-ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਪਾਨ ਨੇ ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਭੂਚਾਲ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸੂਝ ਨੂੰ ਵਿਉਂਤਿਆ ਹੈ। ਸੌਕੇ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਚਿਰਕਾਲੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਸੀਆਂ ਉੱਤੇ, ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਖਹਿਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਆਬਾਦ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਬੰਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਿਣ ਮੌੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਿਕਾਸ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੇ

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਐਲਬਰਟਾ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੈਲਗਿਰੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਨਦੀ ਖ਼ਤਰੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਈ ਤਾਂ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੋ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘਰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਹਰ ਘਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾ ਕੇ ਇਹੋ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਤਿਆਂ-ਬਿੱਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਛੱਡਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਕਾਟੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸੁਨੇਹੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਪੀਲੀ ਪੱਟੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਕਿਸੇ ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਕਾਟੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੋੜ ਕੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਘਰ ਖਾਲੀ ਹੈ।

ਲਾਂਘਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆਈਆਂ ਨਦੀਆਂ ਅਲਕਨੰਦਾ ਅਤੇ ਮੰਦਾਕਿਨੀ ਦੀ ਮਾਰ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਜੇ ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵੀ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਦੀਆਂ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਹਰ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਾ ਗਿਰਨਾ ਮਨੁੱਖੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿਮਾਲਾ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਪਹਾੜ-ਲੜੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੋਲਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸਰਗਰਮੀ ਇਸ ਅੰਦਰ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੜਕਾਂ, ਬੰਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਧਮਾਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪੋਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੰਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਬਦਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੱਚੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪਹਾੜ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪੋਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਹੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੱਚੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪਹਾੜ ਖੁਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੱਚੀ ਮਿੱਟੀ ਨੇ ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਮਾਰ ਦੁੱਗਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਈ ਗੁਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਕਈ-ਕਈ ਫੁੱਟ ਤੱਕ ਮਿੱਟੀ ਭਰ ਗਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਥਾਂ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਭਰੀ ਅੱਠ ਫੁੱਟ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਔਖ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੱਚੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪਹਾੜਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਬਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਖ਼ਦਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਖਾਲ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਵੱਟਾਂ ਇੱਕਠੀਆਂ ਵਾਹ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੱਚਾ ਖਾਲ ਖੜਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੱਚੀ ਵੱਟ ਉੱਤੇ ਤੁਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਲ-ਛਮਾਹੀ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਵੱਟਾਂ ਨਵੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਾਲ ਵਿਚ ਪੀੜ੍ਹੀ-ਦਰ-ਪੀੜ੍ਹੀ ਚੱਲਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਸੂਝ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬੰਨ੍ਹ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਆਧੁਨਿਕ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਮਾਹਰਾਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਦੀ ਮਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ?

ਮੌਸਮ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਹਿਕਮਾ ਮੀਂਹ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਸ਼ਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਮੀਂਹ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਇਹ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮੌਸਮ ਵਾਲੇ ਮਹਿਕਮੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਕੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਮੌਸਮ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਮੀਂਹ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ, ਆਵਾਜਾਈ ਵਾਲੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਬਾਕੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਰ੍ਹਦੇ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ

ਪੁਲਿਸ, ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ? ਪੁਲਿਸ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਮਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਆਪ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ? ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਪੁਲਿਸ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਆਵਾਜਾਈ ਬਾਬਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਹੋਰ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਤਾਂ ਘਟ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕਾਮੀ (ਲੋਕਲ) ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਵੱਜੋ ਮਿਲ ਸਕਣੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਜਾਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦਾ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਚਾਅ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ। ਸੁਆਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਫ਼ਤ ਆ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸੈਲਾਨੀ ਸਨਅਤ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਹੋਟਲਾਂ ਅਤੇ ਗੈਸਟ-ਹਾਊਸਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਵੇਂ ਆ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਤੇ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਅਤੇ ਨਵਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਆਉਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਬਦਲ ਰਹੇ ਵਿਚਲਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਫ਼ੈਸਲਾਕੁਨ ਸੀ ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਜਾਂ ਖ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਐਲਬਰਟਾ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੈਲਗਿਰੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਨਦੀ ਖ਼ਤਰੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਈ ਤਾਂ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੋ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘਰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਹਰ ਘਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾ ਕੇ ਇਹੋ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਤਿਆਂ-ਬਿੱਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਛੱਡਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਕਾਟੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸੁਨੇਹੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਪੀਲੀ ਪੱਟੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਕਿਸੇ ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਕਾਟੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੋੜ ਕੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਘਰ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਇਹ ਮਸ਼ਕ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ ਉੱਤੇ ਪੁਖਤਾ ਵੰਗ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਖ਼ਦਸ਼ਿਆਂ ਮੁੜਾਬਕ ਹੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਖ਼ਤਰਾ ਟਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਤਰਾਖੰਡ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਸੇ ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਕੁਝ ਚਿਰਕਾਲੀ ਅਤੇ ਫੌਰੀ ਪੱਖੋਂ ਬਾਬਤ ਵੀ ਚਰਚਾ

ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਮੌਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਹਿਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਰੀਜ਼ਾਂ, ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਅਤੇ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਫੌਰੀ ਦੇਖਭਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਫ਼ਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਅਮਲਾ ਵੀ ਇਸੇ ਮਾਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਦੀ ਮਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰੀ ਇਮਦਾਦ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏਗੀ। ਦੂਜੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਮਲਾ ਆ ਕੇ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਲੋੜਬੱਧਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਮੌਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਾਂਭਣੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹਨ ਤਾਂ ਅਮਲਾ-ਫੈਲਾ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ੇ-ਸਾਮਾਨ ਬੁਝ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਡਾਕਟਰ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਫੌਰੀ ਰਾਹਤ ਤਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਜਯਾਫ਼ਤਾ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹੋਣੀ ਤੈਅ ਹੈ। ਇਹ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਮਲੇ-ਫੈਲੇ ਦੇ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਤੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਆਇਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦਾ ਵਧਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਮਾਰੂ ਪੱਖ ਜੋੜਦਾ ਹੈ।

ਇਹੋ ਦਲੀਲ ਲੋਕ ਕਲਿਆਣ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੂਰ-ਸੰਚਾਰ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਦੇ ਦਮਗਜ਼ੇ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਸੰਚਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਪਾਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਲਗਾਤਾਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਫਸੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਦੂਰ-ਸੰਚਾਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਭਾਰਤ ਸੰਚਾਰ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟਿਡ (ਬੀ.ਐਸ.ਐਨ.ਐਲ.) ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਹਿੱਸਾ-ਪੱਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਰਗਰਮੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੋਗਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜਾਂ ਮੌਕੇ ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਉਂਤਬੰਦ ਵੰਗ ਨਾਲ ਲੋਕ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਵੇਲੇ ਉਸੇ ਲੋਕ ਕਲਿਆਣ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਢਾਂਚਾ ਬਿਪਤਾ ਦੇ ਵਕਤ ਕਿੱਥੋਂ ਬਹੁਤੇਗਾ? ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਲਈ ਇਹ ਨੀਤੀਆਂ ਕਸੂਰਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਜਿਹੜਾ ਤਬਕਾ ਲੋਕ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਪਤਾ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਬਿਪਤਾ ਵੇਲੇ ਰਾਹਤ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਰੱਖਣੀ ਹੈ

ਸਵਾਲ-ਸੰਵਾਦ

ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਬਿਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦੋਬਸਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਉ ਮਹਿਕਮੇ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਮਲਾ-ਫੈਲਾ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ੇ-ਸਾਮਾਨ ਚੁਸਤ-ਦਰੁਸਤ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਚੁਸਤ-ਦਰੁਸਤ ਰੱਖਣੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਰੱਦਦ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਮਿਸਾਲ ਕਿਊਬਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਸਵਾ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਉਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਦੋ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੂਫ਼ਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਡੀ-ਹੰਢਾਇਆ ਹੈ। ਸਤੰਬਰ 2004 ਵਿਚ ਇਵਾਨ ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ 2005 ਵਿਚ ਡੈਨਿਸ ਨਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੂਫ਼ਾਨਾਂ ਨੇ ਕੈਰੀਬੀਆਈ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਤਰਬੱਲੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਡੈਨਿਸ ਨੇ ਕਿਊਬਾ ਵਿਚ ਦਸ ਜੀਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਵਾਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਊਬਾ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਪੁਖਤਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਿਊਬਾ ਨੇ 15 ਲੱਖ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਦਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਜੱਦ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਰਜ਼ੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ, ਰਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਮਸ਼ਕ ਕਿਊਬਾ ਵਿਚ ਮੌਸਮ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ 15 ਸੂਬਾਈ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਆਫ਼ਤ ਦੀ ਆਮਦ ਬਾਬਤ 72 ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਸ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਥਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵੇਗੀ। ਬੱਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਆਰਜ਼ੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਸਦੀਕ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤੈਅ ਇਲਾਕਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਖਾਲੀ ਕੀਤੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਾਇਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਊਬਾ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਦਸ ਫ਼ੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਲਈ ਆਰਜ਼ੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਚੁਸਤ-ਦਰੁਸਤ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਕਿਊਬਾ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਜਾਨੀ-ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕੁਦਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਪਤਕਾਰ ਸਮਝਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਮੁਨਾਫ਼ਾਖੋਰੀ ਕਦੇ ਵੀ ਲੋਕ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵੇਗੀ। ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਮਾਹਰ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਆਵਾਮ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿਚ ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕਿਸਮਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਦਰਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਕੁਦਰਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਸਰਕਾਰੀ ਬਦਇੰਤਜ਼ਾਮੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਲੋਕ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਮਰੇ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਕਤੂਲਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਭਾਵੁਕਤਾ ਨੇ ਚੇਤਨਾ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮਹਿਤਾ ਚੌਕ ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਇਸੇ ਵਰ੍ਹੇ ਅਪਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਲੰਧਰ ਫੁੱਲੀ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਲਿਖਤ ਛਪੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਮੀ ਅੱਠ ਕੁ ਵਜੇ ਮੈਂ ਬਾਥਰੂਮ ਵਿਚੋਂ ਨਹਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ। ਆਦਤ ਮੁਤਾਬਿਕ 'ਚਾਰਜਿੰਗ' ਉਤੇ ਲਾਏ ਫੋਨ ਦੀ ਸਕਰੀਨ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਆਏ ਕਿਸੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਦੀ 'ਮਿਸ ਕਾਲ' ਸੀ। ਚਾਰ ਦਾ ਕੱਪ ਪੀਦਿਆਂ ਮੈਂ ਉਸੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਮੋੜਵੀਂ ਕਾਲ ਕੀਤੀ। ਅੱਗਿਉਂ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਨੇ ਹੈਲੋ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ? ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਬੇਟੀ ਬੜੇ ਅਦਬ 'ਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇੰਜ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੋਵਾਂ।

"ਅੱਛਾ, ਅੱਛਾ ਸਰ! ਹੁਣੇ ਈ ਮੇਰੇ ਹਸਬੈਂਡ ਨੇ ਧਾਨੂੰ ਫੋਨ ਲਾਇਆ ਹੀ...ਅਹੀਂ ਨਾ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਧਾੜਾ ਆਰਟੀਕਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੀ, ਤੇ..."
ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੇ 'ਤੇ' ਉਪਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਸਾਹ ਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬੀਬਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਬੋਲ ਕਿਥੋਂ ਰਹੋ ਹੋ?"

"ਚੌਕ ਮਹਿਤਾਉਂ।" ਮਾਝੇ ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ ਹੋਇਆ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਮੇਰੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਪਏ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਜਾ ਟਕਰਾਇਆ। ਉਤੋਂ ਉਤੋਂ ਮੇਰੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਬੋਲਦੀ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ਰੂਫ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਹਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਿਆ ਸਾਂ ਦਿੱਲੀ ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਉਤੇ। ਸੰਨ 85 ਜਾਂ 86 ਦੀ ਸਰਦੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਭਰ ਜੋਬਨ 'ਤੇ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਲੋਕ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਖਾੜਕੂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਰ ਕੇ, ਖਾੜਕੂਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਉਪਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਲਗਦਾ ਸੀ।

ਬਾਹਰੋਂ ਆ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਾਂ। ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ। ਠੰਡ ਕਹਿਰ ਦੀ। ਫਲਾਈਟ ਲੇਟ। ਅਸੀਂ ਕੱਛਾਂ 'ਚ ਹੱਥ ਦੇਈ ਖੜ੍ਹੇ, ਬਿਨਾਂ

ਵਜ੍ਹਾ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਬਾਣੀਂ ਅੰਦਰ ਝਾਕੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਗੋਲ ਦਸਤਾਰ ਅਤੇ ਕੁੜਤੇ ਪਜਾਮੇ ਵਾਲਾ ਗੱਭਰੂ ਸਿੰਘ, ਸਾਡੇ ਲਾਗੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਸਰਸਰੀ ਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਕਿਥੋਂ, ਭਾਵ ਕਿਹੜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋ? ਉਪਰ ਲਈ ਹੋਈ ਲੋਈ ਦਾ ਲਮਕਦਾ ਇਕ ਪੱਲਾ 'ਤਾਂਹ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, "ਭਾਉ ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਆਇਆ ਵਾਂ ਜਿਸ ਇਲਾਕੇ ਨੇ ਪੂਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਹਟੀ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ।"

"ਅੰਬਰ ਸਰੋਂ?" ਉਸ ਦੀ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।
ਕੋਈ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾਂਹ ਕਰੋ ਬਗੈਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗਾਤਰੇ ਦਾ ਵਲ ਜਿਹਾ ਕੱਢਦਿਆਂ ਬੜੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, "ਚੌਕ ਮਹਿਤਾਉਂ!"

ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸੇ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ, ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਚੌਕ ਮਹਿਤਾ ਹੀ ਛਾਇਆ ਰਿਹਾ।

ਚੌਕ ਮਹਿਤਾ ਤੋਂ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ 'ਨਵਾਂ ਜਮਾਨਾ' ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪੱਕੇ ਪਾਠਕ ਹਾਂ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਬਹੁਤ ਰੀਝ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ।" ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਘਰ ਵਾਲਾ ਤੁਹਾਥੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ। ਸਵੇਰੇ ਵੀ ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਫੋਨ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਫੋਨ ਚੁੱਕਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਨੇ...ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਫੋਨ ਕਰਨਗੇ।

"ਕਮਾਲ ਐ! ਮਹਿਤਾ ਚੌਕ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ 'ਨਵਾਂ ਜਮਾਨਾ' ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ!!" ਇਹ ਸੋਚਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਯਾਦ ਆ

ਗਿਆ,
ਹੈ ਜੀਵਨ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ
ਤੇ ਹੋਣਾ ਰੰਗ ਬਰੰਗਾ।
ਸੌ ਮੁਰਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ
ਇਕ ਜਿਉਂਦਾ ਕਾਫ਼ਰ ਚੰਗਾ।

ਕੁੜੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਸਭ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਹੋਈ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਧਾਰਨਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਲੋਕ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪਾਠਕ ਹਨ, ਪਰ ਮਹਿਤਾ ਚੌਕ ਵਾਲੀ ਬੀਬਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਦੋਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਨਵ-ਵਿਆਹੇ ਵੀ। ਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕਾਇਮ ਹੋ ਰਹੀ ਸੁਣ ਕੇ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ 'ਪ੍ਰਾਪਤੀ' ਨੂੰ ਫਖਰਯੋਗ ਸਮਝ ਕੇ ਝੋਲੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰ ਹੀ ਲਵਾਂ।

ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸਤੂਰ ਇਹ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮਹਿਤਾ ਚੌਕ ਤੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਫੋਨ ਦੇਖ ਕੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੋਂ ਨਾਮੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਬਾਈ ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਵੱਲੋਂ ਆਈ ਈ-ਮੇਲ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਫੋਰਨ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ 'ਨਵਾਂ ਜਮਾਨਾ' ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਛਪੀ ਹੋਈ ਐ। ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫੋਨ ਜਾਂ ਈ-ਮੇਲਾਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਵੀਰ-ਭੈਣਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਉਕਤ ਦੋਵੇਂ ਸੱਜਣ ਕਈ ਨਾਗਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ।

ਮਹਿਤਾ ਚੌਕ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੀ ਅਗਲੀ ਕਤੀ ਵੀ ਸੁਣ ਲਉ। ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵੱਜ ਗਿਆ। ਬਾਉਂ ਬਾਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਨਾਮ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਸੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚੌਕ ਮਹਿਤਾਉਂ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚੋਂ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਰਾ ਹਟਵੀਂ

ਖੁਸ਼ੀ ਟਪਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਾਨੋ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਫੁੱਲ ਹੀ ਕਿਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਫੋਨ ਸੁਣਦਾ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਮੈਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੇਰੀ ਰਾਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, "ਸਰ ਜੀ, ਇਕ ਵਧਾਈ ਆਲੀ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂ? ਮੇਰੇ ਡੈਡੀ ਜੀ ਚੌਕ ਮਹਿਤਾ ਦੇ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸਰਪੰਚ ਬਣ ਗਏ ਨੇ।"

ਮੁਕੰਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮਨਦੀਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਧਾਨੂੰ ਈ ਸੁਣਾਈ ਏ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਏ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਵੈਮਾਣ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਰਪੰਚੀ ਦੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਗਿਣਤੀ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖਬਰ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਜਿਹੇ ਦੋਸਤ ਸ. ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਹਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਫੋਨ 'ਤੇ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੂਰ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਚਲੋ ਖੇਰ! ਵਧਾਈਆਂ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਮਨਦੀਪ ਦਾ ਫੋਨ ਖੜਕਿਆ। ਐਤਕੀ ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਹਾਸੇ ਮਸ਼ਕੂਲੇ ਵਾਲੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ। ਗੱਲ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੱਸਣ ਵਾਲੀ ਨਿਕਲੀ। ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਜਣਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਦੀ ਖਬਰ ਦੇਣ ਲਈ ਨੇੜਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਗਿਉਂ ਅਚੰਭਿਤ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਖੇ, ਚੌਕ ਮਹਿਤਾ ਵਿਚ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ? ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸ਼ੋਸ਼ੋਪੰਜ 'ਚ ਪਿਆ ਪੱਤਰਕਾਰ ਖਬਰ ਦੇਣ ਆਏ ਬੰਦੇ ਪਾਸੋਂ ਘੋਖ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, "ਓ ਯਾਰ ਕੋਈ ਹੋਰ 'ਮਹਿਤਾ ਮੂਹਤਾ' ਪਿੰਡ ਹੋਣੈ...ਚੌਕ ਮਹਿਤਾ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪੰਚਾਇਤ ਬਣ ਜਾਏ, ਮੈਨੂੰ

ਫੋਨ: 408-915-1268

ਤਾਂ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਡਿਗਾ।"
ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਆਉਂਦਾ ਵੀ ਕਿਵੇਂ? ਉਹਦੇ ਮਨ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਚੌਕ ਮਹਿਤਾ ਦੀ ਉਹੀ ਮਹਿਮਾ ਡੂੰਘੀ ਵਸੀ ਹੋਈ ਹੋਈ ਐਂ ਜਿਹੜੀ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੰਨੀਂ ਸੁਣੀ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਰਪੰਚ ਬਣੇ ਮਾਸਟਰ ਅਜ਼ਾਦ ਸਿੰਘ ਅਜ਼ਾਦ ਸਚ ਮੁੱਚ 'ਆਜ਼ਾਦ' ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰੱਖਣ ਹਿੱਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ. ਆਜ਼ਾਦ ਜਿਹੇ ਜਾਗਰੂਕ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਬਣੀ ਪੰਚਾਇਤ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਮਹਿਤਾ ਚੌਕ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਹੋਣ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਪੰਚਾਂ-ਸਰਪੰਚਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਆਮਦੀਦ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਗਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਦਕ ਅਤੇ ਸਿਰੜ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸਲਾਮ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸੱਤ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤਹਿਤ ਬਣਾਈ 'ਗ਼ਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਟੋਰਾਂਟੋ' ਵੱਲੋਂ ਉਲੀਕੇ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਢੀ ਮੁਹਿੰਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਦਕ ਤੇ ਸਿਰੜ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਹੀ ਚਰਚਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਧਰਮ, ਨਸਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਨਿੰਗਰ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣਾ ਮਿਥਿਆ ਟੀਚਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਰਾਹ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਗਿਆ।

ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਗ਼ਦਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਲੋਫਰਜ਼ ਲੋਕ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਗ਼ਦਰੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਪੱਤਰਕਾਰੀ, ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਕਈ ਦਰਬਾਰ, ਚਾਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਉਂਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉੱਘੇ ਲੇਖਕ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਉਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਅਤੇ ਗ਼ਦਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸੈਕੂਲਰ, ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਾਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਤ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ-ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸੋਝੇ ਇਲਾਕਾਈ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਭੁਲੇਖਾਪਾਊ ਅਤੇ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਹੋਣਾ ਸੱਚੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਇਨਸਾਨ ਬਣਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ। ਬਹਿਸ ਦਾ ਅਰੰਭ ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸੱਤ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾ ਸਮਾਗਮ

ਗ਼ਦਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਡਾ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ।

ਗ਼ਦਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਪਾਸ ਮਤੇ

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਹਾਰਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ ਜੇਸਨ ਕੈਨੀ ਨੇ ਜੋ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ 'ਚ ਨਸਲਵਾਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ 1 ਲੱਖ 65 ਹਜ਼ਾਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸਾਲ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ, ਸੁਪਰਵੀਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਬਣਨ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ 1908 ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਜਿੱਤਿਆ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਸੇ ਘੋਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ

ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਤੇ ਸਮਾਜ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਅੱਜ ਵੀ ਸਥਾਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ, ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮੂਲਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ (ਨੇਟਿਵ ਕੈਨੇਡੀਅਨਜ਼) ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਘੋਲਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘੋਲਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਆਦਿ-ਵਾਸੀ ਲੋਕ ਇਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਹਾਸ ਉਤਨਾ ਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਬਰਤਾਨਵੀ

ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ 52 ਜੁਬਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ 8 ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਤਰਤਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਆਦਿ-ਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ।

ਕੀਤਾ।
'ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ' ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਡਾ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਜਣਾ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ 'ਗ਼ਦਰ' ਪਰਚੇ ਦਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਹਿੰਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਪੈਸਿਫਿਕ ਕੋਸਟ'

ਦਾ ਨਾਮ 'ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ' ਹੋ ਗਿਆ। 'ਗ਼ਦਰ' ਪਰਚਾ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਅਖਬਾਰ ਸੀ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਛਪਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1 ਲੱਖ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਬਹਿਸ ਦਾ ਅਰੰਭ ਪ੍ਰੋ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਗ਼ਦਰੀ ਕਵਿਤਾ

ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਕਾਵਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੂਕ ਆਖਦਿਆਂ ਇਸ ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕਾਰਗਰ ਹਥਿਆਰ ਵਰਗੀ ਹੋਣ ਦੀ ਬਾਤ ਵੀ ਪਾਈ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਬਹਿਸ ਦਾ ਆਰੰਭ ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਧੰਜਲ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨਾ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਆਫ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ, ਓਕ ਕਰੀਕ

5 ਅਗਸਤ 2012 ਦੇ ਸਾਕੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ

5 ਅਗਸਤ 2012 ਉਹ ਅਭਾਗਾ ਦਿਨ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਕ ਸਿਰ ਫਿਰੇ ਜਨੂੰਨੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਆਫ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ, ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਕੇ ਛੇ ਬੇਕਸੂਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ 2 ਤੋਂ 5 ਅਗਸਤ 2013 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਓ, ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀਏ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਚਾਰੇ ਦਿਨ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ।

SCHEDULE OF EVENTS

FRI - AUG 2

10:30 am AKHAND PAATH

48 non-stop hour recitation of the Shri Guru Granth Sahib, the Sikh Holy book, will begin @ THE SIKH TEMPLE OF WISCONSIN

1:30 - 3:00 pm REMEMBRANCE

of the Six Departed Souls at the U.S. Federal Court House 517 Wisconsin Ave. Milwaukee Hosted by U.S. Attorney James Santelle

SAT - AUG 3

AKHAND PAATH continues

@ THE SIKH TEMPLE OF WISCONSIN

8:30 am

CHARDHI KALA 6K MEMORIAL RUN/WALK

at Oak Creek High School
340 E. Puetz Rd., Oak Creek
Register: 8:30 - 10 am
Run Starts: 10 am
Event Ends: 3pm
Register @
www.chardhikala6k.org
chardhikala6k@gmail.com

SUN - AUG 4

10:30 am AKHAND PAATH

concludes
@ THE SIKH TEMPLE OF WISCONSIN

11:00 am - 1:30 pm KIRTAN

Hymns sung during meditation

1:30 - 3:00 pm TRIBUTES TO DEPARTED SOULS

Words are offered from guests dignitaries, and well wishers.

MON - AUG 5

6:00 pm - 8:00 pm SIMRAN

Contemplative Meditation during light music
@ THE SIKH TEMPLE OF WISCONSIN

8:00 pm CANDLE LIGHT VIGIL

@ THE SIKH TEMPLE OF WISCONSIN PARKING LOT

ਇਸ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਿਛੜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਉਤੇ ਮੱਲ੍ਹਮ ਵਾਂਗ ਹੋਵੇਗੀ।

ਤੁਹਾਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਇਕੱਲਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਦੁਖਾਂਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਸਹਿਤ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜਨੂੰਨੀ ਹਿੰਸਾ ਵਿਰੁਧ ਡਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

Sikh Temple of Wisconsin, 7512 S. Howell Ave. Oak Creek, WI 53154

sikhtempleofwi@gmail.com www.sikhtempleofwisconsin.org

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ 'ਚ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਮੁਹਿੰਮ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਜਥੇ ਵਲੋਂ ਲੰਘੀ 28 ਅਤੇ 29 ਜੂਨ ਨੂੰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਫੁੱਲ-ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਕਾਰ ਸੇਵਕ ਜਥੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੇ

ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਸੋਈ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਿਚਨ ਦੇ ਸਟੋਵ, ਡਰੇਨ ਹੋਲ ਸਿੱਕ ਅਤੇ ਗਾਰਬੇਜ ਕੈਨ, ਫਰਿਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਾਫ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਦੇ ਸੌਂਦੇ-ਸੀਦੇ ਨੂੰ ਥਾਂ ਸਿਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਾਅਨ ਅਤੇ ਫੁੱਲ-ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ

ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਬੂਟਿਆਂ ਤੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਦ ਪਾਈ ਗਈ। ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫੁੱਲ-ਬੂਟੇ ਲਾਏ ਗਏ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਲਗਣ ਅੰਦਰਲੇ ਛੱਪੜ ਅਤੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਾਟ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫੁੱਲ-ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਬਲਵੇਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਖਾਦ ਦੇ ਚਾਲੀ ਬੈਲਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਰ ਸੇਵਕ ਜਥੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ

ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ!

(ਸਫਾ 10 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵਾਲੇ ਬੈਚ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, “ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਮੁਜਰਮਾਨਾ ਫਿਲਾਸਫੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਘੋੜੇ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਸ਼ਕੀਨ ਜਿਹੜੇ ਪੁਲਸੀਏ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਕੇ ਬਚ ਜਾਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਫੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਹਨ।” ਪਰ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਕਾਟਨੂ ਵੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੈ। ਇੰਝ ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਰਲੇ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਐਨੀ ਲਚਕ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਪਤੀ ਪੱਖੀ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮੁਜਰਮਾਨਾ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਕਈ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਲਟਕਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਨਿਆਂ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਅਦਾਲਤਾਂ ‘ਚ ਤਰੀਕਾਂ ਭੁਗਤਦੇ ਹਾਰ-ਹੰਡ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਛੋਟਾ ਰਾਜਨ ਗਰੇਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ‘ਚ ਮਾਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ‘ਐਨਕਾਉਂਟਰ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ’ ਪ੍ਰਦੀਪ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਿਗਾਜ਼, ਚੰਦ ਅਦਾਲਤੀ ਮਾਮਲੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇ ਦੇਣ, ਪਰ ਇਹ ਰਾਜਸੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਾਲੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ। ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਖੂਨੀ ਹੱਥ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਾਗਰੂਕ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਡਿਨਰ ਸੈਟ 19.6 ਲੱਖ ਪੌਂਡ ‘ਚ ਵਿਕਿਆ

ਲੰਡਨ: ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ 1400 ਭਾਂਡਿਆਂ ਦਾ ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਗਿਲਟ ਦਾ ਬਣਿਆ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੈੱਟ ਲੰਡਨ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸਟੀਜ਼ ਨਿਲਾਮੀ ਘਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਨਿਲਾਮੀ ਦੌਰਾਨ 19,65,875 ਪੌਂਡ ਦਾ ਵਿਕਿਆ। ਇਸ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਸੈੱਟ ਨੂੰ ‘ਦ ਗੋਲਡ ਸਮੋੱਥ ਤੇ ਸਿਲਵਰ ਸਮੋੱਥ’ ਨਾਂ ਦੀ ਲੰਡਨ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 1921 ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ‘ਤੇ ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ। ਨਿਲਾਮੀ ਘਰ ਮੁਤਾਬਕ 24 ਫਰਵਰੀ, 1922 ਨੂੰ ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਆਫ ਵੇਲਜ਼ ਐਡਵਰਡ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਦਾਅਵਤ ਮੌਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਐਡਵਰਡ ਅੱਠਵਾਂ ਬਣੇ। ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਸੈੱਟ ਵਿਚ 111 ਚਾਕੂ, 111 ਚਮਚੇ, 111 ਕਾਂਟੇ, 21 ਵੱਡੇ ਚਮਚੇ, 37 ਸੂਪ ਚਮਚੇ, 6 ਕੋਚੀਆਂ, 107 ਸਟੀਲ ਵਾਲੇ ਚਾਕੂ, 166 ਕਾਂਟੇ, 12 ਸਲਾਦ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਡੂੰਘੇ ਥਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ਵੇਚਣ/ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾਂ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ

Ph: (734) 612-9984

Either Buying or Selling a Home in Michigan “Always Go with the Winner”

COLDWELL BANKER

44644 Ann Arbor Road Plymouth, MI 48170
Email: KarnGill@Hotmail.com
Website: www.KarnGill.com

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ✓ ਘਰੋਂ ਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਦੋ ਫੋਨ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ

✓ ਬਗੈਰ ਪਿੰਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋ

✓ ਸਪੀਡ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ ਸੈਟ ਕਰੋ

\$25

2,500 Minutes

ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ

ਸਾਡੀ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋ।

Limited Time Offer. Restrictions & Additional Fees Apply.

800.914.1013 • 408.659.9400

ਗਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ

ਗਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮ

ਬਾਬਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਬਾ

ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ

ਮੁਹੰਮਦ ਬਰਕਤ-ਉੱਲਾ

ਕਾਨਫਰੰਸ ਅਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ

13 ਜੁਲਾਈ 2013

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, ਦੁਪਹਿਰ 12 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਸਥਾਨ: ਗਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਾਲ

5 ਵੁੱਡ ਸਟਰੀਟ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ 94116

ਉਦਘਾਟਨ: ਡਾ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸਟੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਫਰਿਜ਼ਨੋ

ਡਾ. ਹਰੀਸ਼ ਪੁਰੀ (ਰਿਟਾਇਰਡ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)
ਗਦਰ ਲਹਿਰ: ਨਵੇਂ ਸਿਆਸੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਉਤੇ ਪੇਪਰ ਪੜ੍ਹਨਗੇ

ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਕੂਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਮੁਕਾਬਲੇ

ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣਗੇ

ਸ੍ਰੀ ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਯੈਚਰੀ, ਐਮ.ਪੀ., ਨਿਰੂਪਮਾ ਰਾਓ, ਰਾਜਦੂਤ,
ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਵੀ.ਸੀ. ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
ਡਾ. ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ
ਡਾ. ਦੀਪਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਸੈਂਟਰ,

ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਮੈਂਬਰ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ),
ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ,
ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪਲਾਂਟ ਸਾਇੰਸਜ਼
ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ, ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ,
ਪ੍ਰੋ. ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ (ਹਿਊਸਟਨ)

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੰਬੋਜ, ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰਨੀ,
ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੰਡਿਆਲਾ-ਯੂ ਕੇ, ਪ੍ਰਿੰ. ਵੀਰ ਸਿੰਘ
ਰੰਧਾਵਾ, ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ,
ਦਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧੂਤ, ਡਾ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਉਪਲ।

**ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਗੇ**

ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਕ: ਹਰਵਿੰਦਰ ਰਿਆੜ, ਜਸ ਟੀ ਵੀ

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ : 14 ਜੁਲਾਈ 2013 ਐਤਵਾਰ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਸਥਾਨ : ਪਰਫਾਰਮਿੰਗ ਆਰਟ ਸੈਂਟਰ ਸੈਲਡਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ
8333 ਕਿੰਗਜ਼ ਬ੍ਰਿਜ ਡਰਾਈਵ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ 95829

ਉਦਘਾਟਨ: ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼
ਐਫ.ਆਰ.ਐਸ., ਐਨ.ਏ.ਐਸ. ਪ੍ਰੋ. ਪਲਾਂਟ ਸਾਇੰਸਜ਼

ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਗੀਤ: ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ,
ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਮੱਖਣ ਲੁਹਾਰ, ਪੰਮੀ ਮਾਨ
ਸੰਗੀਤ: ਨਰਿੰਦਰ ਬੱਗਾ

ਲੰਗਰ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੱਜ ਸੰਸਾਰ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਟਰੇਸੀ ਅਤੇ ਲਿਵਰਮੋਰ।
ਫਰੂਟ ਦੀ ਸੇਵਾ: ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ,
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ।

ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਬਲਜੀਤ ਮਾਲਵਾ,
ਸੁਖਵੰਤ ਸੁੱਖੀ ਅਤੇ ਮੰਨਾ ਢਿੱਲੋਂ
ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ

ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲਈ

Free Entry, Free Parking

ਨਿੱਘਾ ਸੱਦਾ

Free Food and Tea

ਦਾਨਿਸ਼ਵਰ ਸਹਿਯੋਗੀ: ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ, ਦਿਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਓਰੇਗਨ, ਡਾ. ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ, ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਰਾਣਾ, ਅਮਨ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ-ਹਿਊਸਟਨ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਬੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਣਾ-ਪ੍ਰਧਾਨ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ-ਸਕੱਤਰ (ਜੈਕਸਨ), ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ, ਸਰਪੰਚ ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ, ਨਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਸਿਆਟਲ, ਮੁਖਤਾਰ ਸਿੰਘ ਐਲ.ਏ., ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਯੱਕਾਵੈਲੀ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੈਫਟਰ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖਿੰਡਾ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਿੰਡਾ, ਸੋਨੂੰ ਖਿੰਡਾ ਰੈਡ ਬਲੱਫ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਚੰਦੀ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੱਜ ਟਰਲਕ, ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਟੁਲੈਰੀ, ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰੋਕ, ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਇਸੇਲੀਆ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿੰਝਰ ਫਰਿਜ਼ਨੋ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਮਨਟੀਕਾ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੱਜ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਜ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਜ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਜੱਜ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਟਰੇਸੀ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਡੋਡ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ, ਬੋਲੀਨਾ ਬ੍ਰਦਰਜ਼-ਕੰਕਰੀਟ ਏਜੰਸੀ, ਪਰਮਜੀਤ ਭੁੱਟਾ ਕੇ.ਟੀ.ਐਕਸ., ਪਾਲ ਘੁਮਣ ਆਰ.ਜੀ. ਕੰਸਲਟਿੰਗ ਗਰੁਪ, ਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਮੁਲਖ ਰਾਜ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਹੀਆ, ਹਰਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਰਤਨਪਾਲ, ਰੋਮੀ ਸਿੰਘ, ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ, ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ, ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸਾਬਕਾ ਡੀ ਏ ਓ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਵਿਦਵਾਨ), ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰੀ, ਸਰਪੰਚ ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਇੰਡੋ ਅਮੈਰਿਕਨ ਸਪੋਰਟਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ, ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਫਰਵਾਲਾ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ-ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ-ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਵੁੱਡਬ੍ਰਿਜ, ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨਿਊਟੀਕ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੜਿੰਗ (ਪ੍ਰਧਾਨ, ਨਾਪਾ), ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀ।

ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ: ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੱਜ, ਜਰਨੈਲ ਮੰਡੇਰ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਦੇਲਾ
ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ-ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ,
ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੱਜ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਲੈਬਰੋਪ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਚੰਦੀ।
ਚੇਅਰਮੈਨ-ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ-ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਕੰਬੋਜ, ਸ਼ਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ।

ਸਕੱਤਰ-ਕੰਵਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੈਪੀ।
ਡਾਇਰੈਕਟਰ-ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜਨਕ ਰਾਜ ਸਿਧਰਾ,
ਸਰਪੰਚ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਮੁਲਖ ਰਾਜ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਰਹੰਦੀ, ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਮਾਨ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੋਵਾਲ।

ਫੋਨੋ ਤੇ ਵੀਡੀਓ: ਮੂਨ ਲਾਈਟ ਸਟੂਡੀਓ ਫੋਨੋ: 916-267-8784

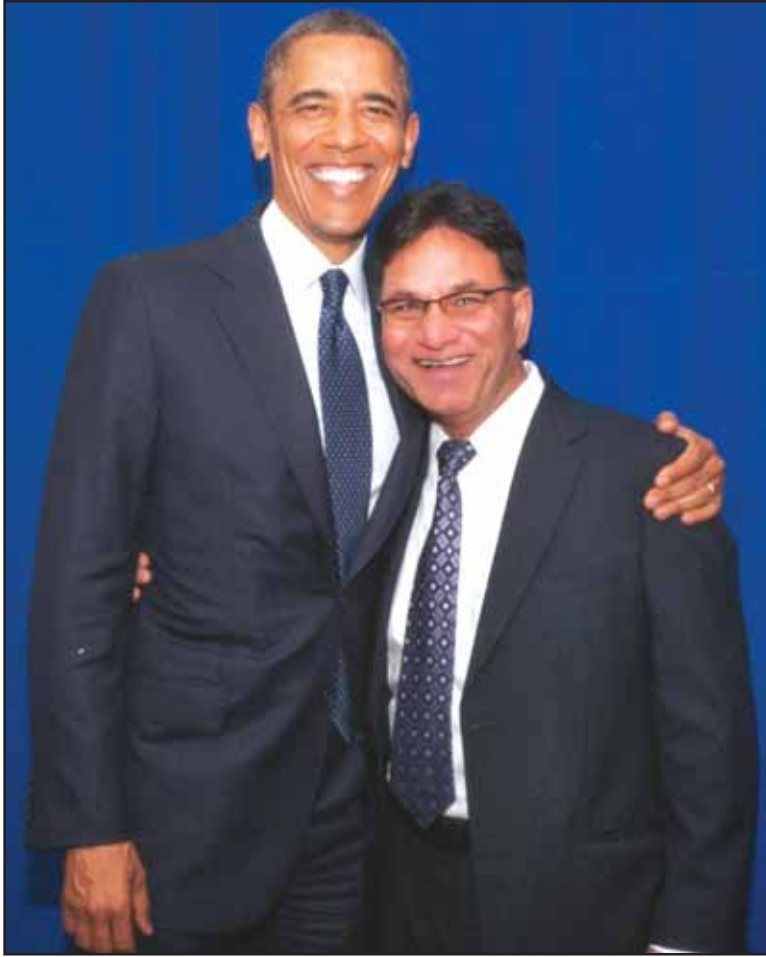
ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ: 925-435-7329, 916-616-7200, 916-690-2654

ਅਨੋਖਾ ਅਨੁਭਵ ਸੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਮੌਕਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਕਾਂਗਰਸ ਕੈਪੇਨ ਕਮੇਟੀ (ਡੀ ਸੀ ਸੀ ਸੀ) ਵਲੋਂ ਇਥੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਹਿਲਟਨ ਟਾਵਰਜ਼ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਇਕ ਵੱਡੇ ਫੰਡਰੇਜ਼ਰ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਫੰਡਰੇਜ਼ਰ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਡੇਢ ਸੌ ਮਹਿਮਾਨ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਕ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਮਰੀਕੀ ਸਨ। ਇਸ ਫੰਡਰੇਜ਼ਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਡੀ ਸੀ ਸੀ ਸੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਆਫਿਸ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਰੀਬੀ ਦੋਸਤ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਨ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਨਿਕ ਗਾਖਲ ਨੇ ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣਾ ਅਨੁਭਵ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਆਗੂ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਨੇੜਿਓਂ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਕੀ ਹਾਲ ਹੋ ਬਈ ਮੇਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਤਰ ਬਲਵਿੰਦਰ!” ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਕਰੀਬੀ ਦੋਸਤਾਂ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ।

ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਲਤਾਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਜਿਥੇ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਵਾਲੇ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਖੜੇ ਸਨ ਅਤੇ

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਤਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ

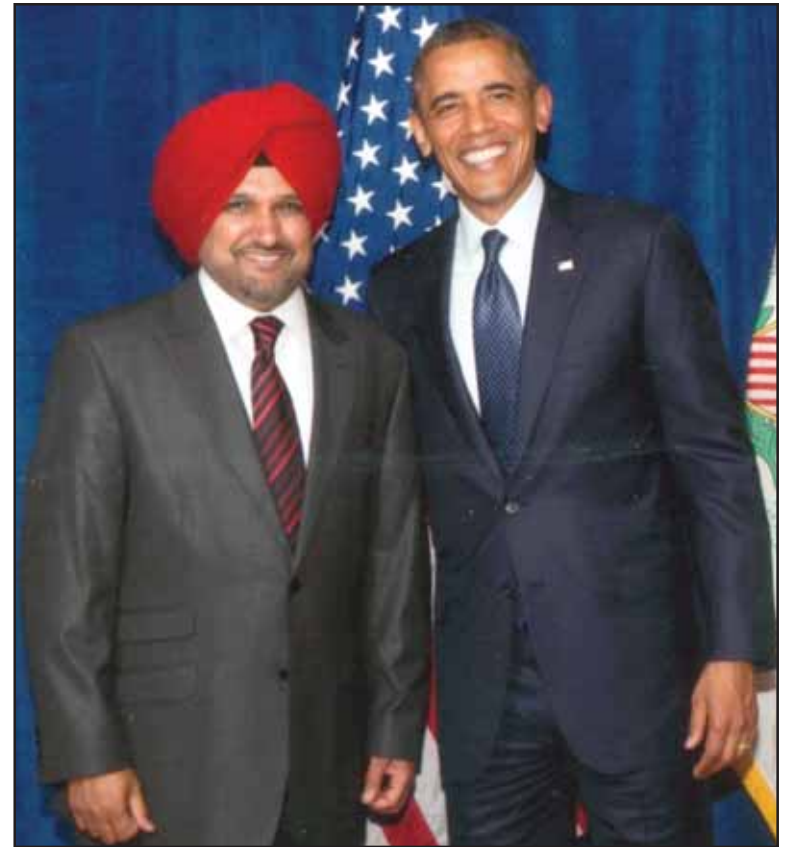
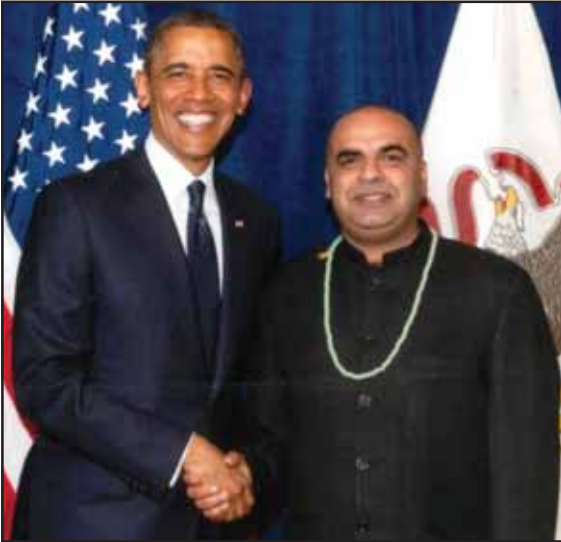
ਇੰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਦੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਸਥਾਨਕ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਅਮਰੀਕੀ

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ ਨਾਲ ਰਿਨੇ ਅਤੇ ਨਿੱਕ ਗਾਖਲ

ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਓਬਾਮਾ ਨਾਲ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਖਿਚਵਾਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਮੇਅਰ ਰਾਹਮ ਇਮੈਨੂਅਲ, ਡੀ ਸੀ ਸੀ ਸੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਟੀਵ ਇਸਰਾਇਲ, ਸਦਨ ਵਿਚ ਮਿਨਾਰਟੀ ਲੀਡਰ ਨੈਨਸੀ ਪਾਲੋਸੀ ਅਤੇ ਸੈਨੇਟਰ ਡਿਕ ਡਰਬਿਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਬਾਈ ਅਤੇ

ਅਰਥਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨਿਭਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਉਸਾਰੂ ਰੌਲ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਬਲੈਕ ਹਾਕਸ ਟੀਮ ਸਟੈਨਲੀ ਕੱਪ ਜਿੱਤ ਜਾਵੇਗੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਓਬਾਮਾ ਵਾਈਟ ਸਾਕਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਹਨ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟਾਂ ਵੰਡਾਉਂਦੇ ਹੋਏ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ

ਪਟਿਆਲਾ: ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਤੇ ਹੋਰ ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਮੁਬਾਰਕ ਦੀ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਸੀਲਬੰਦ ਕਰਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਰਾਬ ਹਾਲਤ ਕਾਰਨ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਣਦੇਖੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ਼ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ, ਕੰਧਾ, ਚੋਲਾ, ਦਸਤਾਰ, ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਖਰੜੇ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਇਮਾਰਤ, ਬੁਰਜ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਵਿਚ ਸੀਲਬੰਦ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਬਿਰਧ ਉਮਰ, ਰਸਾਇਣਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਘਾਟ ਤੇ ਸਿੱਲ ਭਰਪੂਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ

ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚੋਲਾ, ਕੇਸ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਖਰਾਬ ਹਾਲਤ ਕਾਰਨ ਲੁਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਕਗਾਰ 'ਤੇ ਹਨ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰਸਾਇਣਕ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ

ਇਤਿਹਾਸਕ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਬਦਲਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਬਣੇ ਆਧੁਨਿਕ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸ਼ਸਤਰ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸ਼ਸਤਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਕੋਲ ਸੁਨਹਿਰੀ ਚਬੂਤਰੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਤਰਨਤਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਕਿਰਪਾਨਾਂ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕਰਮੂਵਾਲ ਨੇ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖੰਡਾ ਨਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤੇ।

ਵੱਲੋਂ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਸਾਇਣਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਜਾਂ ਹੋਰ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਬੰਦ ਬਕਸਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਜਿਉਂ ਦੀਆਂ ਤਿਉਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ, ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤੀ ਹੁਕਮਾਂ ਤਹਿਤ ਲਾਈ ਗਾਰਦ ਵੀ ਹੁਣ ਕਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰਾਣੇ ਕੋਲੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਆਖਰ ਇਕ ਸੁਭਚਿੰਤਕ ਐਲ. ਡੀ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਪੁੱਜੇ ਪਰ ਇਥੋਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 6 ਨਵੰਬਰ, 2009 ਤੋਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਮੁਬਾਰਕ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਆਮ ਵਸਤੂ ਵਾਂਗ ਪਏ ਹਨ।

ਪੁਰਾਤਤਵ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਫਿਲੌਰ ਦਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਮੁਢਲੇ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇ: ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤਖਤਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਸ਼ੋਭਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਇਕ ਖਾਸ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ, ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਨਾਲ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਕਰੇਗੀ ਸਰਵੇਖਣ

ਪਟਿਆਲਾ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਬਾਰੇ ਉੱਠੇ ਮਸਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਮੁਬਾਰਕ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਪੁਰਾਤਤਵ ਤੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਐਨ.ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਤੇ ਕੁਰੇਟਰ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਬੁਰਜ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਜੀ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਰਾਸਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਬਣੇ ਸੰਗਠਨ 'ਭਾਰਤੀ ਪੁਰਾਤਤਵ ਸਰਵੇਖਣ' (ਏ.ਐਸ.ਆਈ) ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਟੀਮ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪਟਿਆਲਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਆਈਲੈਂਡ ਲੋਕ (ਇਲੀਨਾਏ) ਕਸਬੇ ਵਿਚ 4 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੋਈ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਕੋਲਡ ਡਰਿੰਕ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਤਸਵੀਰ।

Sky Entertainment Photo-Video-DJ-Dhol

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਨੰਬਰ ਇਕ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਡੀ ਜੇ-ਢੋਲ-ਫੋਟੋ-ਵੀਡੀਓ ਕੰਪਨੀ

Rated best in customer satisfaction
ਕਸਟਮਰ ਸਰਵਿਸ ਅਤੇ ਕੁਆਲਿਟੀ ਵਿਚ ਨੰਬਰ ਇਕ

We Specialise in Karizma Album Making

ਫੋਟੋ, ਵੀਡੀਓ, ਡੀ ਜੇ ਪੈਕੇਜ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਡਰਨ ਫੋਟੋ ਬੁਕ ਐਲਬਮ ਮੁਫਤ (ਸੀਮਤ ਸਮੇਂ ਲਈ)

Free Modern Photo book Album with a Photo-Video-DJ package For Limited time only

Sky Entertainment- You can trust us with your memories
Serving all areas in Michigan-Ohio-Indiana-Illinois

Call Gagan: 734-674-1854
www.skymademymemories.com

INDIAN BAZAAR ਇੰਡੀਅਨ ਬਜ਼ਾਰ

334 S. Emerson Ave., GREENWOOD, IN 46143

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

- ਖਾਣਾ ਸ਼ੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ
- ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
- ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ 10% ਛੋਟ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ

ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਓ
DESIGNER LEHANGAS, SUITS, SAREES, KIDS WEAR

ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਲਹਿੰਗੇ, ਸੂਟ ਤੇ ਸਾੜੀਆਂ

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ

Preet BOUTIQUE

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਲਈ ਕਲੀਰੇ, ਗਾਨੇ, ਸੁਰਮੇਦਾਨੀ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਝੂੜਾ, ਜਾਗੋ ਮਟਕੀ, ਪਰਾਂਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

Call: 317-603-4018, 317-332-1387

E-mail: spkaurus@yahoo.co.in
Facebook preetboutique

ਭਾਰ ਘਟਾਓ, ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰ ਵਧਣ, ਸੂਗਰ, ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਕਬਜ਼, ਕਮਰ ਦਰਦ, ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ, ਹਰਦਮ ਥਕੇ ਰਹਿਣ, ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਨ ਆਦਿ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਦੇਸੀ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਪਿਛਲੇ 32 ਸਾਲ ਤੋਂ 72 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਰਬਲ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

Safe & Easy Weight Loss
Ph: 317-886-4858

www.punjabweightloss.blogspot.com
www.goherbalife.com/skaur

Ph: 317-534-5151, 317-997-9140

ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਖੁੱਸੀ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ

ਹੁਣ ਸਿਰਫ 13 ਵਰਗ ਹੀ ਲਾ ਸਕਣਗੇ ਲਾਲ ਬੱਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਹਸਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸੈਂਕੜੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਭਾਗ ਹੈਰਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਤਖ਼ਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ, ਤਖ਼ਤ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸੰਤ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲਾਲ ਬੱਤੀਆਂ ਖੁੱਸੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਪਹੇਰਾ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਨਿਰੰਜਣ ਦਾਸ, ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੰਸਾਲੀ ਵਾਲੇ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਬਲਵੰਤ

ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਮੁੱਖ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਮੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਸਮੂਹ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਸੇਵਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਮੁੱਖ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਬਿਜਲੀ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਹਰ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ 'ਤੇ

ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਰੋਜ਼ਾਂ ਦੇ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਤੇ ਆਈ.ਜੀ. ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਣਗੇ। ਸਿਰਫ ਆਈ.ਜੀ. ਜ਼ੋਨਲ ਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਹੀ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਧੇ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਤੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਯੋਜਨਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਹਸਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਹੈ।

ਰਵੀ ਸਿੱਧੂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਨੌਂ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ

ਪਟਿਆਲਾ: ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਰਵੀ ਸਿੱਧੂ ਵੱਲੋਂ ਮੋਟੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਲੈ ਕੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੌਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਦਿਆਂ ਇਕ-ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਤੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇੰਦਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਮਾ, ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਬਾਂਸਲ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਬਲਰਾਜ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਭਰਤੀਆਂ 1994-95 ਦੌਰਾਨ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੌਕਸੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਲ 2002 ਵਿਚ ਚੌਕਸੀ ਵਿੰਗ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੌਕਸੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰਵੀ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਲਾਕਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਚੌਕਸੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਲਈ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਾਅਦਾ ਮੁਆਫ਼ ਗਵਾਹ ਬਣ ਗਏ ਸਨ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਮੋੜਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੌਪ ਗਾਇਕ ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਬਣਦੀ ਰਿਆਇਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਜਨਹਿੰਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸ਼ਲੀਲ ਗੀਤਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਤੇ ਚੌਕਸੀ ਰੱਖਣਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਟ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ

ਹਿਊਮਨ ਇੰਪਾਵਰਮੈਂਟ ਲੀਗ ਆਫ ਪੰਜਾਬ (ਹੈਲਪ) ਨਾਮੀ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੱਤਣਾ ਨੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਗਾਇਕ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਸੂਚਿਤ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਉਤੇ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ 'ਮੈਂ ਹੂੰ ਬਲਾਤਕਾਰੀ' ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਯੂ ਟਿਊਬ 'ਤੇ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੀਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬੇਵਜਾ ਫਸਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ 14 ਮਈ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਉਤੇ 16 ਮਈ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ) ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੂੰ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਖਲ ਦੇਵੇ ਪਰ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂਹ ਪੱਖੀ ਰੁਖ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ 'ਹੈਲਪ' ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਸੋਧੀ ਗਈ ਸੀ.ਡੀ ਬਾਰੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੱਤਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸੀ. ਡੀ ਦੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਫਰਿਆਦ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਫਵਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੋਨੀ ਤੇ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੋਨੀ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪੀ ਐਮ.ਪੀ., ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਐਮ.ਪੀ., ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ ਤੇ ਅਸ਼ਵਨੀ ਸੇਖੜੀ ਸਕੱਤਰ ਕੁਲ ਹਿੰਦ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਸਮੇਤ

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵਿਧਾਇਕ ਵੀ ਸਨ। ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾਂ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਉਤਰਾਖੰਡ ਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦਯੋਗਿਕ ਪੈਕੇਜ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਛੇ ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਪਠਾਨਕੋਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਰਨਤਾਰਨ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੇ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਨੂੰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਯੁੱਧ ਅਤੇ ਅਤਿਵਾਦ ਦੌਰਾਨ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਉਦਯੋਗਿਕ ਹਿੱਸੇ ਨੀਤੀ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਰੀ ਟੈਕਸ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਸਸਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਤੇ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੈਕੇਜ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਸਨਅਤ ਲਈ ਬਦਲ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਾਜਵਾ ਤੇ ਜਾਖੜ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ

ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਇੰਡਸਟਰੀ ਕੋਰੀਡਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਏਅਰਪੋਰਟ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸੂਬੇ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣਗੇ। ਸ. ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਮਣੇ 20 ਲੱਖ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਾਬਕਾ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਰੈਂਕ, ਇਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਚਾਲੇ ਸਿੱਧੀ ਹਵਾਈ ਸੇਵਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਪੰਨੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਮਲੂਕਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੌਬਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਫਸਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਹਲਾਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਦਮ ਘੁਟਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੁਣ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ. ਪੰਨੂ ਨੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਿਵਾਦ

ਬਾਰੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲੂਕਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸ. ਪੰਨੂ ਦੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਉੱਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਅਥਾਰਟੀ

ਦੀ ਵਧੀਕ ਸਟੇਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਫਸਰ ਤੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲੂਕਾ ਦੀ ਨੂੰਹ ਪਰਮਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ. ਪੰਨੂ ਨੂੰ ਰਗਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸ. ਪੰਨੂ ਲਈ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਏ.ਐਸ.ਪੀ.ਡੀ. ਨੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਚਾਰਜ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਧਿਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਸ. ਪੰਨੂ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲੂਕਾ ਤੇ ਪੰਨੂ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੂਰੀ ਵਧਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੁਸਤਕ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸ. ਪੰਨੂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲੂਕਾ ਦੀ

ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬਰਟਰੀ ਲਈ ਖਰੀਦੀਆਂ ਕਿੱਟਾਂ ਦੀ 7.59 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸ. ਪੰਨੂ ਦਾ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ

ਦੇਣਾ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੰਨੂ ਨੂੰ ਨਿਹੱਥਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿਚਲਾ ਭਰਤੀ ਸੈੱਲ ਭੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੁੱਤਰਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਿਆ।

ਪੁਸਤਕ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਬਰੇਕਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਲਈ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਸਾਇੰਸ ਕਿੱਟਾਂ ਤੇ ਮੈਪ ਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵਿਚ ਹੋਏ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਜਸਟਿਸ ਏ.ਐਨ. ਜਿੰਦਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਵਿਚ ਰਤਾ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਿਆ। ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਲਮਕਾ ਕੇ ਕੰਮ ਰਫਾ-ਦਫਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਥਾਪੇ ਗਏ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਦਫਤਰ ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਧਿਅਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ

ਵਾਲੇ ਕੇਂਦਰੀ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਫਤਰ ਨੇ ਇਸ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਆਈ ਕੇਂਦਰੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਸਨ ਪਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ ਨੇ ਕੋਈ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ। ਜਸਟਿਸ ਜਿੰਦਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਛਪਵਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਖੁਦ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਜਿਸਟਰਡ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਣ। ਸ. ਪੰਨੂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੇ ਖਰੀਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਜਿੰਦਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦਣ ਵਿਚ ਹੋਈ ਗੜਬੜੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦਣ ਸਮੇਂ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖਰੀਦ ਬਾਰੇ ਦਿਸਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮੰਗਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੈ। ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਭਾਵੇਂ ਜਨਤਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਘਪਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਅਦਾਇਗੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਿਚ ਤੈਅ ਦਿਸਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਰਾਹਤ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ

ਵਿਚ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਇੰਸ ਕਿੱਟਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਿਚ ਹੋਏ ਘਪਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਏ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਕੱਤਰ (ਵਿੱਤ) ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ, ਮੁੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰ (ਖਰੀਦ ਕੇ. ਗੋਪਾਲਨ, ਐਨਸੀਆਰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰੰਜਨਾ ਅਰੋੜਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ ਮਾਹਿਰ ਸੂਬੀਰ ਸ਼ੁਕਲਾ ਆਧਾਰਤ ਟੀਮ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜਿਆ ਸੀ।

Clay Oven

We Cater!
For all occasions
Up to 10,000 people
All live cooking on the spot.

Lunch Buffet
11am-3pm
\$7.95

Dinner
20% off

Call for packages today
Ph: 847-219-7432

855 East Schaumburg Rd., Schaumburg, IL 60194
Ph: 847-524-3007

The Anu Attorney Immigration Law Firm

Law offices of Anu Peshawaria

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability *Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

US IMMIGRATION
*Green Cards (Investor, Employment)
*E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
*Family Green Card, Fiancee Visa
*Deportation Defense, VAWA, U Visa
*Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
*H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice Immigration & Bankruptcy in all 50 states.
More than 20 year experience in US immigration & Indian law

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:
Seattle, WA
Ph: 206-774-0907
Fremont, California
Ph: 510-353-0102
Cell Phone 510-299-1907
Toll free: 1-866-586-6297
anu@anuattorney.com
www.anuattorney.com

FAMILY LAW
*Divorce *Annulment
*International Custody

INCORPORATIONS
*International Contracts, Mergers
*Attorney Supreme Court of India

*Bankruptcy Consultation & Filing

Weekends & Evening Appointments Available

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538
801, Pine Street, # 21 H, Seattle, Washington 98101
Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

DJ Dice

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਡੀ ਜੇ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਵਾਂਗੇ ਝੂਮਣ... ਅੱਡੀ ਲਾਵਾਂਗੇ ਬਿਰਕਣ...

734-812-7331
734-890-1767

28523 Ford Road, Garden City, MI 48135 - e-mail: DICECDJ@GMAIL.COM - www.thedjdice.com

Syan Video Production, Inc.

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera shooting/Digital Still Photography
(with flush mount album)
Live Video Display With Large Screens
DJ Service with Laser Lights
Call Toll Free: 1-800-RAJ-SYAN
(with 17 years Experienced)

Call: 734-261-0936 or 734-890-1767
e-mail: raj@syانvideo.com or visit at: www.syanvideo.com

Dhillon Truck Stop

Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਗਿੱਲ ਮੰਜ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਾਲੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph: 575-576-4111, 575-815-8536

ਐ ਨੌਜਵਾਨੋ, ਯਾਦ ਕਰ ਲੈਨਾ ਹਮ ਕੋ ਭੀ, ਭੂਲੇ ਭਟਕੇ...

ਕੀ ਕੋਈ ਤੱਥ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ?...ਜਾਂ ਕੁਝ ਤੱਥ ਬੀਤੇ ਵੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰੀਆ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਸੱਤਾ ਦੇ ਐਨ ਹੇਠਲੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਰੋਲਣ ਦੀ ਬੜੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਲੜੇ ਗਏ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਟੀਰ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬੱਸ ਮਾਤਾ ਮੋਟਾ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਾਂ ਬੋੜੀ ਕੀਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗਦਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਖੌਤੀ ਅਹਿੰਸਾ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬੈਠਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਭਗਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨਾਂ ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ ਸਹਿਗਲ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ ਦਾ ਜਨਮ ਸਿਆਲਕੋਟ

ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ ਨੇ 1945 ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜੀ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪੋਸਟਰ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੀਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਇਕ ਕਵਿਤਾ; ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਬੋਲ ਸਨ- “ਐ ਨੌਜਵਾਨੋ, ਕਭੀ ਤੁਮਹਾਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਖਟਕੇ; ਯਾਦ ਕਰ ਲੈਨਾ, ਹਮ ਕੋ ਭੀ ਭੂਲੇ ਭਟਕੇ।”

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ ਸਹਿਗਲ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਗੁਆਚ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਫਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਗਾਂਧੀ ਜਾਂ ਨਹਿਰੂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

1945 ਦੀ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ ਸਹਿਗਲ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਸੀ, ਪਰ ਆਰਥਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੱਧਵਾਟੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ।” ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ ਦਾ ਸੋਚਣਾ ਸੀ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕ ਅਮਨ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਰਹਿਣਗੇ, ਪਰ ਹੋਇਆ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਿਮ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 25 ਫਰਵਰੀ 1963 ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਕਾਲਾ ਲਿਬਾਸ ਪਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹੀ ਤਰੀਕਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਹ ‘ਸਿਆਹਪੋਸ਼ ਜਰਨੈਲ’ ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਿਲੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਘਟਨਾ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ- “ਸਹਿਗਲ ਸਾਹਿਬ, ਅਬ ਤੋਂ ਕਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਛੋੜ ਦੋ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ- “ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਕੱਪੜੇ ਆਪ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਕਸੌਟੀ ਹੈ।”...ਤੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਕੋਲ ਇਸ ਜਵਾਬ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 8 ਸਾਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਸ਼ੋਕ ਸਹਿਗਲ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਸ ‘ਤੇ ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਚਪੇੜ ਕੱਚ ਮਾਰੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਮੇਰਾ ਬੇਟੇ ਹੋ ਕੇ ਰੋ ਰਹਾ ਹੈ।”

ਅਸ਼ੋਕ ਸਹਿਗਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਹੁਣ 75 ਸਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਰਿਆਣਾ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜੁਆਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਸਨ, ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬੜੇ ਸਖ਼ਤ ਸਨ।

ਸੰਜਮਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 91-98720-21979

(ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) 1898 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਅਜੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬੀ ਖਿਆਲਾਂ ਨਾਲ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਕੂਲ ਦੇ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਹੋਇਆ ਜੋ ਖੁਦ ਬੜੇ ਯੁੱਗ ਪਲਟਾਉ (ਰੈਡੀਕਲ) ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ ਦੇ ਇਹ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲੈ ਗਏ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਗਦਰੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ 17 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਇਕ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹੇ।

ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ ਖੁਦ ਪੱਕੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਨ, ਪਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਰ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਹਰ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਪਰ ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੱਥ ਦਿਖਾਉਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਸ਼ੋਕ ਸਹਿਗਲ ਜੋ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, “ਇਕ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ (ਗਾਂਧੀ) ਆਪਣੀਆਂ ਗੈਰ-ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਬੇੜਾ ਡੋਬ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਕ ਗੁਪਤ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਲੀਡਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਜੰਗ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇ; ਅਜਿਹੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਰਹੱਸਵਾਦ ਅਤੇ ਰੂਹ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦੇ ਸਬਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਵੇ।” ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਖ਼ਬਾਰ ‘ਸਟੇਟਸਮੈਨ’ ਨੇ ਆਪਣੇ 8 ਜੂਨ 1962 ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, “ਉਹ ਬੰਦੇ ਵਜੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।”

ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ 1947 ਵਿਚ ਹੋਏ ਘੱਲੂ ਘਾਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਬੜੇ ਦੁਖੀ ਸਨ। ਅਸ਼ੋਕ ਸਹਿਗਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, “ਭਾਰਤ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤਾਂ

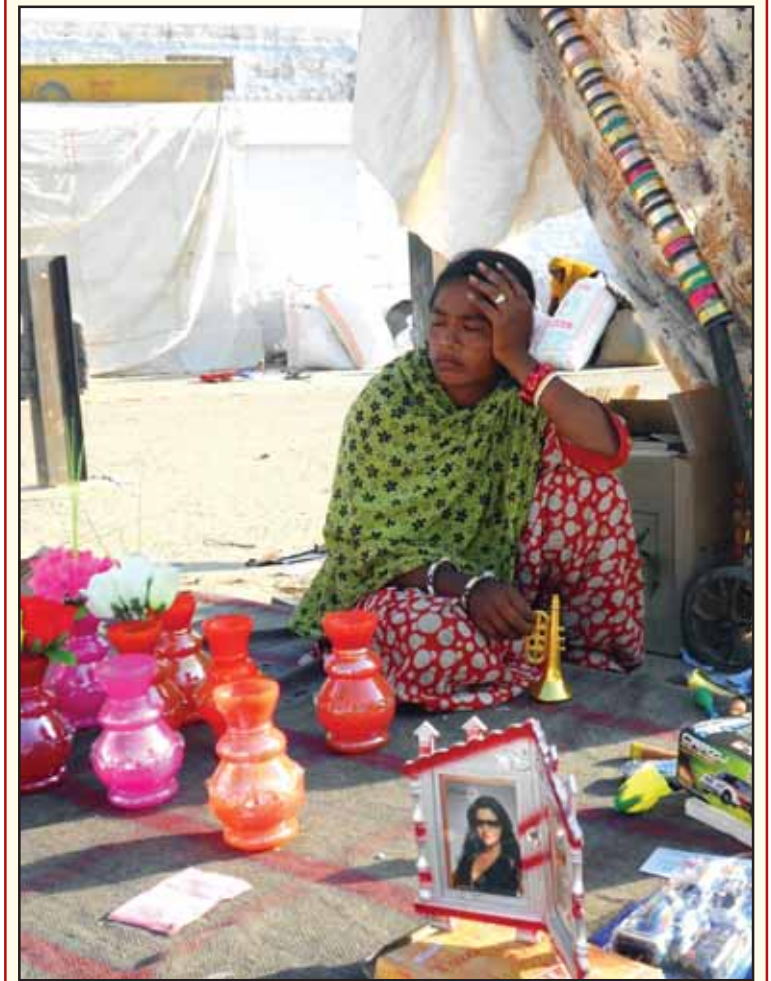
ਜੀਵਨ ਸਫਰ: ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ ਸਹਿਗਲ

- 1898:** ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਇਕ ਅਮੀਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀਵਾਨ ਭਾਗਮੱਲ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਨ।
- 1911:** ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਇਕ ਸਾਲ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ।
- 1915:** ਪਹਿਲੇ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ। ਇਕ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਛੇਤੀ ਬਾਅਦ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ। ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਮੁਲਤਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹੇ।
- 1921:** ਸੰਨ 1920 ਵਿਚ ਮੁਲਤਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਈ ਮਗਰੋਂ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸਨ।
- 1922:** ਵਿਚ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ।
- 1928:** ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੇ ਮੋਢੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ। ਇਹ ਸਭਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਾਇਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਖਿਲਾਫ ਕੀਤੇ ਰੋਸ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਸਾਂਡਰਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ, 3 ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਰਹੇ। ਕੰਪਲੀਟ ਇੰਡੀਪੈਂਸ ਲੀਗ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਰਤੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਹਿ-ਮੋਢੀ।
- 1933 ਤੋਂ 1936:** ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਰਹੇ।
- 1942:** ਭਾਰਤ ਛੱਡੋ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਕੈਦ ਕੱਟੀ।
- 1945:** ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜੀ ਅਤੇ 8 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਜਿੱਤੀ।
- 1952:** ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣੇ ਗਏ।
- 1957:** ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜੇ, ਪਰ ਚਾਰ ਸੌ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਸਤ।
- 1963:** ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦੇਹਾਂਤ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਕਾਲਮ ‘ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ’ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਮ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ ‘ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭੇਜੋ। ‘ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ’ ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 20 ਜੁਲਾਈ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-73

ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪੋਚੇ ਲਾਏ, ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜ ਕੇ ਥੱਕੀ, ਫੁੱਟ-ਪਾਥ ‘ਤੇ ਫੜੀ ਲਗਾਈ ਧੂੜ ਸੜਕ ਦੀ ਫੱਕੀ। ਨਹੀਂ ਭਰੋਸਾ ਗਾਗਰ ਦਾ ਕੋਈ ਆਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਆਵੇ, ਰਾਮ ਦੁਲਾਰੀ ਥੱਕੀ ਟੁੱਟੀ, ਜੋਰ ਉਨੀਂਦਾ ਪਾਵੇ!

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-71

ਭਤਬੂ ਪੂਰਾ ਪਾਵੇਗਾ। ਬਾਹੀ ਸੋਰਵਾ ਬਚ ਗਿਆ ਜੀਹਦਾ, ਓਹੀ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗਾ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਜਦੋਂ ਦੇ ‘ਮੈਰਿਜ ਪੈਲਿਸ’ ਬਣ ਗਏ, ਵਿਆਹ ਦੀ ਦੁਰਗਤ ਹੋਈ। ਮੰਜੇ-ਬਿਸਤਰੇ ਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ, ਲੋੜ ਰਹੀ ਨਾ ਕੋਈ। ਬਾਹਰੋ-ਬਾਹਰ ਹੀ ਵਿਆਹ ਮੁਕ ਜਾਵੇ, ਘਰ ਵਿਚ ਸੁੰਨ-ਮ-ਸਾਨ। ਸਾਂਝ ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਰਸਾ, ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਕੁਰਬਾਨ!
-ਬੱਲੀ ਸਿੰਘ, ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ

ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਉਪਰ ਗਲੀ ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਮੂੰਡੇ ਕੁਤੀਆਂ ਰਲ ਕੇ ਰੰਗ ਸੀ ਬੰਨ੍ਹਦੇ। ਪੰਜ-ਦਸ ਮੂੰਡੇ ਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮੰਜੇ-ਬਿਸਤਰੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਸੀ ਮੰਗਦੇ। ਨੰਬਰ ਲਿਖ ਨਾਲ ਸਿਆਹੀ ਮੰਜਿਆਂ ਦੇ ਪਾਵੇ ਸੀ ਰੰਗਦੇ।
-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਫੋਨ: 718-690-8403

ਮੰਜੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਆਹਾਂ ‘ਤੇ ਜਦ ਲੋਕ ਸੀ ‘ਕੱਠੇ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਦਿਨ ਕਿਧਰੇ ਦੌੜ ਗਏ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲਿਸਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ। ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਬਰਾਤ ਆਂਵਦੀ ਚਾਰ ਵਜੇ ਦੀ ਡੋਲੀ। ਪੁੱਠੇ ਰਾਹ ‘ਸੁਰਜੀਤ’ ਦੌੜ ਪਈ ਜਨਤਾ ਸਾਡੀ ਭੋਲੀ।
-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਕਈ ਸੱਜਣ ਸੁਨੱਖੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਨ 'ਚ ਵਸਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੌਦਾ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੀ ਵੇਲ ਵਾਂਗ ਕੰਧ ਟੱਪ ਕੇ ਵੀ ਅੰਦਰ ਜਾ ਵੜਦੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਆਖੇ ਕਿ ਮੈਂ ਏਡਾ ਵੀ ਬੇਈਮਾਨ ਨਹੀਂ, ਉਹਨੂੰ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚੂਰੀ ਲੱਗਦੀ ਆ, ਪਰ ਵਿਚੋਂ ਲੂਣ ਦੀਆਂ ਡਲੀਆਂ ਵੀ ਨਿਕਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਲੀਡਰ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਕੁ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੀਡਰ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਮਹਿਕਦਾ ਹੈ, ਦਾਅਵੇ ਤੇ ਵਾਅਦੇ ਮੁਸ਼ਕ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗਾਇਕ...? ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਫ ਗੀਤ ਹੀ ਸੁਆਦਲੇ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਲਾਤਮਿਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀ ਹੰਢਾਈ, ਪਰ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ ਬੁਰਕੀ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ। ਜੇ ਗਾਇਕ ਸਟੇਜਾਂ ਜਾਂ ਅਖਾੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਵਰਗੇ ਸਮਝਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਚੰਦਨ ਦੀ ਮਹਿਕ ਵਾਲਾ ਧੂਫ ਧੁਖਿਆ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਗਵੱਈਏ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਜਰਾਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਆਖਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਲੋਕ ਭੁਲੇਖੇ 'ਚ ਸਨ। ਇਹ ਗਵੱਈਏ ਬਾਅਦ 'ਚ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਨਸਾਨ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਨੱਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬੀਬੇਪਣ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਖਾ ਗਿਆ। ਕਈ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਆਟੋਗ੍ਰਾਫ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ, ਘਰੇ ਪਤਨੀਆਂ ਨੇ ਆਟੇ 'ਚ ਲੂਣ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉਤੇ, ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਘੋੜੀਆਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਮਨ ਹਾਮੀ ਭਰਦੇ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਬਦਨਾਮੀ ਦੀ ਚੁਲ ਢਿੱਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ, ਬਹੁਤੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਹੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੰਡੀਰ ਸਮਝ ਕੇ ਸਤਿਆਨਾਸ ਕਰ ਗਏ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਵਾਲ ਤਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਵਰਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਛੱਕਰ ਹੋਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਭੋਲੀਆਂ ਸੂਰਤਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕੁਝ ਹੋਰ। ਕਈ ਸੀ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਪਰ ਮੰਚ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਮੁਕੰਮਲ ਡਰਾਮਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਵਰਗੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ 'ਤੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਦਾ ਤੇਲ ਚੋਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਲੁਧਿਆਣੇ 'ਚ ਗੀਤਕਾਰ ਬਣਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਪਹਿਲੀ ਕੁਪੱਤ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਛੇਤੀ ਭੁੱਲ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਆਨੀ 'ਚ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕਈ ਸੱਥਾਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਕ-ਮੁਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਕੇ ਛਿੱਤਰ ਖਾ ਕੇ ਹਿਤ ਹਿਤ ਕਰਦੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਚਲੋ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤੇ ਸਿਰਫ ਗੀਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹੋਈ ਸੀ, ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਤੇਜਿੰਦਰ ਗਰੇਵਰ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਅਸਰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਸਾਧ ਦੇ ਤਵੀਤਾਂ ਵਾਂਗ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। 'ਪੱਟੂ ਚਾਰ ਪੰਜ ਕੁੜੀਆਂ ਫਸਾਈ ਫਿਰਦਾ...' ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਰਤਾਰ ਰਮਲੇ ਕੋਲ ਜੀਅ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਾ ਕੀਤਾ; ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਮੇਰਾ ਇੰਦਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਗੀਤ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਬੇਬੇ ਨੇ ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਪੱਕਾ ਸਿਰ ਪਾਤ ਦੇਣਾ ਸੀ! ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਮਰਾੜਾਂ ਵਾਲੇ

ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹੱਥ ਘੁਟਣੀ

ਨਾਲ ਜੁੜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਤੇ ਦੇਵ ਬਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਯਾਰੀ ਪੱਕ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਗਰੇਵਰ ਦੀ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ ਲਗਦੀ।

ਮੇਰੇ ਫਗਵਾੜੇ ਵਾਲੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਕੁਲਵੰਤ ਨਾਰਾ ਤੇ ਸਤਨਾਮ ਸੁਰੀਲਾ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸੀਗੇ ਤਾਂ ਜੁਲਾਹਿਆਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ, ਪਰ ਗਾਉਂਦੇ ਮਰਾਸੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਤਰਸੇਮ ਗੀਤ ਲਿਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਤਫਾਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਇਲੈਕਟਰੀਕਲ, ਇਕ ਸਿਵਲ ਤੇ ਇਕ ਮਕੈਨੀਕਲ ਟਰੇਡ ਵਿਚ ਕੋਰਸ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਵੀ ਘੱਟ ਸੀ, ਨੂੰ ਢੋਲਕ ਵਜਾਉਣ ਲਈ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਗੀਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਘਿਆਨ ਢੋਲਕ ਵੱਲ ਵਧ ਗਿਆ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦਾ ਵੀ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਾਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਜ਼ ਵਜਾ ਕੇ ਹਟਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਢੋਲਕ ਨਹੀਂ, ਮਰਦੰਗ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਮਰਦੰਗ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਤਬਲੇ ਅਤੇ ਧਾਗੇ ਨੂੰ 'ਕੱਠਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਲਕਾ-ਏ-ਤਰੰਨੁਮ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਬੇ ਮਰਦਾਨੇ ਕਿਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ 'ਚੋਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਘਿਆਨ ਕਾਲਜ ਦੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਇਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਇਹ ਕੁਲਵੰਤ ਤੇ ਸਤਨਾਮ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਸੀ ਤੇ ਤਬਲੇ ਤੇ ਧਾਮੇ ਨੂੰ 'ਕੱਠਿਆਂ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਸਾਜ਼ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵੀ ਇਸੇ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾ ਪਿੰਡ ਤਾਂ ਬਹਿਰਾਮ ਲਾਗੇ ਸਾਡੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੀ ਫਰਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਇਹ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂਰਪੁਰ ਨੇੜੇ ਸਰਹਾਲ ਕਾਜੀਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਸਰਦਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਜਿਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਤੇਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨੂਰਪੁਰ ਮੇਲਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਸੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਦਿਲਸ਼ਾਦ ਅਖ਼ਤਰ ਸਮੇਤ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਗਾਇਕ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣੇ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਸਦਾ ਢੋਲਕ ਵਾਦਕ ਦਿਲਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬੱਲੀ ਤੇ ਗਾਇਕ ਬੁਟਾ ਮੁਹੰਮਦ, ਇਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਰਦਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਦੋ ਫਰਜੰਦ ਹਨ।

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤਰਸੇਮ, ਕੁਲਵੰਤ ਤੇ ਸਤਨਾਮ ਮੇਰੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਮਾਂਗਟਾਂ ਡੀਗਰੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਕੋਲ ਆਉਣ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। 'ਅਜੀਤ' ਵਿਚ ਜਦੋਂ 'ਮੰਦਲ ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ-ਸਰਦਾਰ ਮੁਹੰਮਦ' ਮੈਂ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸਾਂਝ ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਫਿਰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕੀਆਂ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇਗੀ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਨਾਲ ਢੋਲਕ (ਮਰਦੰਗ) ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਣਕ ਦੀ

ਟੀਮ ਵਿਚ ਨੇਗੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਬਹੁਤ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਐਚ.ਐਮ.ਵੀ. ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨੇ ਯੂਸਫ ਨਾਲ ਮਾਣਕ ਦੇ ਕਈ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਮਰਦੰਗ ਵਜਾਈ ਸੀ। (ਮਨਮੋਹਨ ਵਾਰਿਸ ਦੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਵੀ ਨੇਗੀ ਦੇ ਬੇਟੇ ਤੇ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਤਾਲ ਵਾਦਨ ਲਈ ਹਾਲੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।)

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਾਹ ਹੁਣ ਮਾਣਕ ਤੱਕ ਅਪੜਨ ਲਈ ਪੱਧਰਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾੜੀ ਕਿਸਮਤ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਸੁਪਨਾ ਮੇਰਾ ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ ਟੁੱਟਣ ਲੱਗਾ। ਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਟਰੇਨ ਸਹੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਹੀ ਇਕ ਗੀਤ ਲਿਖਿਆ, ਸਰਦਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਗੀਤ ਮਾਣਕ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ। ਬਚਪਨਾ ਸੀ ਤੇ ਅਕਲ ਮੋਟੀ ਸੀ। ਕਾਪੀ 'ਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਗੀਤ ਲਿਖੇ, ਸਰਦਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਸਤਖਤ ਉਰਦੂ 'ਚ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬ-ਕਲਮ ਖੁਦ ਲਿਖਵਾਇਆ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਾਲਜੋਂ ਅੱਧੀ ਛੁੱਟੀ ਕਰ ਕੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਨੂੰ ਬੱਸ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।

ਬੱਸ ਦੇ ਕੋਲ ਵ੍ਹਾਈਟ ਹਾਊਸ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦਾ ਬੋਰਡ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਦਫਤਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਮਾਣਕ ਅੱਗੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਮੂਹਰੇ ਗੁਰਚਰਨ ਪੋਹਲੀ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਮਾਣਕ ਦੇ ਦਫਤਰੀ ਰਹੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੌਰਥ ਤੇ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੌਰਥ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, "ਬਾਈ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆਂ?"

"ਗੀਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਉਣੇ ਆਂ।"

"ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਕਰਾ?"

"ਹਾਲੇ ਬਣਾਉਣੈ।"

"ਜਦੋਂ ਬਣ ਗਿਆ ਫੇਰ ਆ ਜਾਈ।"

"ਮੈਨੂੰ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਉ?"

"ਨਾਂ ਕੀ ਐ ਤੇਰਾ?"

"ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ।"

"ਅੱਛਾ ਤੂੰ ਆਂ ਭੌਰਾ।" ਉਹਨੇ ਮੇਜ 'ਤੇ

ਮਾਣਕ ਅੱਗੇ ਪਈ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿਚ ਛਪੇ ਮੇਰੇ ਲੇਖ 'ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਿਉਂ?' ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਆਹ ਤੂੰ ਲਿਖਿਆ?"

'ਹਾਂ' ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਣ 'ਤੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਬਲਬੀਰੋ ਭਾਬੀ ਫਿਲਮ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਐ। ਪੋਹਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾ ਲੈਣ ਦੇ।" ਮੈਨੂੰ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਕਿ ਲੱਗੀਆਂ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਪੈਣ!

ਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚਾਹ ਤਾਂ ਪਲਾਈ, ਪਰ ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਰਾਂਝਾ ਗੋਰਖ ਦੇ ਟਿੱਲੇ 'ਤੇ ਜੋਗ ਲੈਣ ਲਈ ਆਇਆ ਹੋਵੇ, ਡੂਢ ਘੱਟਾ ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਹੀ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਉਧਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਖਰਾਬ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਹੋਵੇ ਹਨੇਰਾ।

ਪੋਹਲੀ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਮਾਣਕ ਨੇ ਸੇਵੇ

ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਇਹ ਬੁਲੰਗੜਾ ਕੌਣ ਐ?"

"ਜੀ ਗੀਤ ਲੈ ਕੇ ਆਇਐ।"

"ਬੁਲਾਉ ਉਰਾਂ ਨੂੰ।" ਤੇ ਮੈਂ ਮੇਜ ਮੂਹਰੇ ਪਈ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।

"ਕਿੱਦਾਂ ਆਇਆਂ?"

"ਜੀ ਗਾਣੇ ਲਿਖਦਾ ਹੁੰਦਾ।"

"ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲੱਭਾ?"

ਮਾਣਕ ਦੇ ਟਿੱਚਰੀ ਤੇ ਅੱਖੜ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਿੱਧਾ ਸਹਿਣਾ ਔਖਾ ਸੀ। ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਛਿਬੇ ਜਿਹੇ ਪਏ ਨੇ ਮੈਂ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜੀਭ ਫੇਰਦਿਆਂ ਮਲਕੜੇ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ, "ਜੀ ਮੈਂ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਲੇ।"

"ਪੁੱਠੇ ਕੰਮੇ ਕਾਹਨੂੰ ਪੈਣ ਲੱਗਾ? ਹਾਂ, ਦੱਸ ਕੀ ਲਿਖਦੈ?" ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨੇ ਮੇਵੇ ਨੂੰ ਸੋ

ਕਿ ਨਹੀਂ। ਹੋਇਆ ਉਂਜ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ। ਮੇਵੇ ਨੇ ਉਹੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਮਾਣਕ ਮੂਹਰੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਭਾ ਜੀ, ਆਹ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ, ਇਹ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਚ ਲਿਖਦੈ।"

"ਇਸ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਚ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ ਲੱਗਿਆ ਵੀ ਹੋਇਐ ਤੇ ਲਿਖਦਾ ਵੀ ਐ। ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਵੀ ਕਰਦੈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ।"

ਜਹਾਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਕਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਤ ਇੰਦਾਂ ਬਦਲ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਨਿਕੰਮਾ ਸੀ, ਡੋਲੀ 'ਚੋਂ ਬਹੁ ਸੁਨੱਖੀ ਉਤਰ ਆਈ।

ਮਾਣਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਤੂੰ ਛੱਡ ਗੀਤਾਂ-ਗੂੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਬੇਬੇਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਤੂੰ ਗਾਇਕਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ 'ਕੱਲਾ ਵੀ ਲਿਖਦੈ, ਪਰ ਕਰਦੈ ਮਨ ਆਈਆਂ।"

1981 'ਚ ਹੀ ਮੈਂ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮੇਲੇ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ੈਦਾਈ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ, 'ਅਜੀਤ' ਵਾਲਾ ਅਜਾਇਬ ਔਜਲਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫਿਰ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿਚਵਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ

ਦਾ ਨੋਟ ਫੜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਅੱਧ ਫੜ ਲਿਆ ਹੋਣੋਂ। ਦੋ ਸੰਤਰੇ ਵੀ ਦੀ ਲੈਂਦਾ ਆਈ।"

ਮੈਨੂੰ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮੰਗਾ ਚਿਹੋ।

"ਮੈਂ ਪੀਦਾ ਨੂੰ ਜੀ।" ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਹੌਲੀ ਦੇਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਗਿਉਂ ਜਵਾਬ ਬੜਾ ਕੜਾਕੇਦਾਰ ਸੀ, "ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਆਇਐ...ਜਾਣ ਨਾ ਪਛਾਣ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਮੰਗਾਈ ਐ।"

ਖਰਵੀਂ ਜਿਹੀ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਏ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੁੱਤਾ ਹੁਣ ਸੰਗਲ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕੁੱਟਿਆ ਜਾਊ!

"ਤੂੰ ਕੰਮ ਨਬੋੜ ਆਪਣਾ, ਅਸੀਂ ਘੁੱਟ ਲਾਉਣੀ ਵੀ ਆ। ਦੱਸ ਕੀ ਲਿਖਦੈ?"

"ਜੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇਗੀ ਸੀ ਜੀਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰ ਆਖਦੇ ਸੀ।"

"ਉਹ ਤਾਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਪੂਰਾ ਹੋਏ ਨੂੰ। ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ ਕਿ ਗੀਤ ਦਿਖਾਉਣੇ ਆਂ?"

"ਜੀ ਮੈਂ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਗੀਤ ਲਿਖਿਆ। ਹੇਠਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੇ ਸਾਈਨ ਨੇ।"

"ਓ ਸੇਵਿਆ, ਇਹਨੂੰ ਕਮਲੇ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਆਓ। ਨੇਗੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਢੋਲਕ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਸੁੱਚਾ ਸੂਰਮਾ ਨੂੰ ਸੀ ਜਿਹਦੇ 'ਤੇ ਗੀਤ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਆਇਐ।"

"ਜੀ ਇਕ ਹੋਰ ਵੀ ਗੀਤ ਹੈਗਾ 'ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬੁੱਝ ਲੈਣੀਏ', ਐਵੇਂ ਲੰਘਿਆ ਨਾ ਕਰ ਸ਼ਰਮਾ ਕੇ..." ਮੇਰੇ ਬੋਲਾਂ 'ਚ ਰੱਜ ਕੇ ਤਰਲਾ ਸੀ।

"ਇਹ ਕਰਤਾਰ ਰਮਲੇ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾ, ਇੰਦਾਂ ਦੇ ਉਹ ਗਾਉਂਦੈ। ਬੰਦਿਆਂ ਆਲੇ ਕੰਮ ਕਰ। ਘਰ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਣੇ ਆਂ ਮੁੰਡਾ ਪੜ੍ਹਦੈ।"

ਉਦਣ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਰਿੰਡਾਂ ਸੱਚੀਂ ਉਦਾਸ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਲੜਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬੇਰੰਗ ਚਿੱਠੀ ਜਿਵੇਂ ਡਾਕੀਏ ਨੇ ਅਲੱਗ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ...ਜਿਵੇਂ ਲੀਡਰ ਗਰੀਬ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਫੜਦੇ; ਇਵੇਂ ਮੈਂ ਸ਼ਰਮ 'ਚ ਨਿੰਬੂ ਵਾਂਗ ਨੁੱਚੜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਪੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਪੈਰ ਹੀ ਪੁੱਟਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਨੂੰ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਅਧੀਆ ਲੈ ਕੇ।

ਸੇਵੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਕੰਨ 'ਚ ਪਤਾ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਆਏ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਬੱਸ ਚੜ੍ਹੇਗਾ

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ 'ਹਾਂ' ਚੰਗੀ ਰਹੂ, ਤੇ ਜਿਸ ਮਾਣਕ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਲੋਕ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਨੂੰ ਤਰਸਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਦਰਪਣ ਸਟੂਡੀਓ 'ਚ ਫੋਟੋ ਕਰਵਾਉਣ ਚੱਲ ਪਿਆ ਸੀ।

ਹਨੇਰਾ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਣਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਅੱਜ ਬਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਈ ਚੱਲ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂਗੇ ਰਾਤ ਨੂੰ।"

ਅੱਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਬਿੱਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਹੋਣ! ਦਸ-ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਤੱਕ ਸੁਆਲ-ਜੁਆਬ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਇਹ ਲੰਬੀ ਮੁਲਾਕਾਤ 'ਅਜੀਤ' ਨੇ ਸਿੰਗਾਰ ਕੇ ਛਾਪ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮੈਂ ਗੀਤ ਲਿਖਦਾ ਲਿਖਦਾ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗਾਇਕੀ ਬਾਰੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਵਤ ਗਿਆ।

ਇਉਂ ਤਾਰੇ ਚੰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ।

#

ਕਾਵਿ-ਕਿਆਰੀ

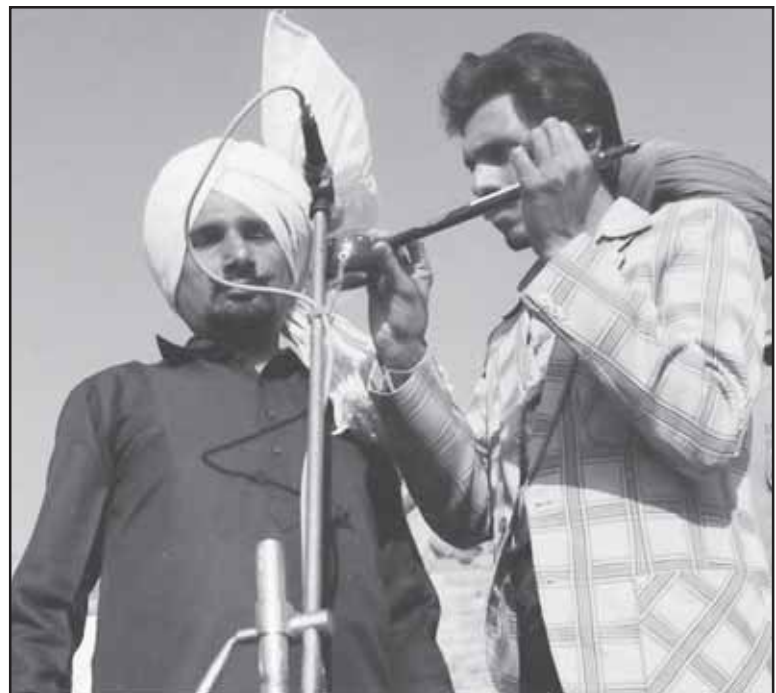
ਪਲਕਾਂ

ਪਲਕਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਮੈਂ ਰੋਇਆ, ਮਾਂ ਹੱਸੀ। ਭਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ਬੋਈ, ਦੁਨੀਆਂ ਆਪਣੀ ਹੋਈ। ਪਲਕਾਂ ਡਿੱਗੀਆਂ, ਸ਼ਾਂਤ ਡੂੰਘੀ ਨੀਦ ਮੈਂ ਸੋਇਆ ਦੁਨੀਆਂ ਰੋਈ।

ਸਪੈਮ

ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਜੋ ਬੂਟੇ, ਜੀਉਂਦੀ ਜਾਨੇ, ਅੱਧ ਵਿਚਾਲੇ। ਨੀਦਰਾਂ ਵਿਚ ਰੜਕਦੇ ਹਰਦਮ ਸੜਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਪੈਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ, ਮਰਿਆ ਤੋਂ ਵੀ ਭੈੜੇ ਨੇ ਐਵੇਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

-ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਸਿਆਟਲ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬਰਾੜ ਨਾਲ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦੀ ਇਹ ਫੋਟੋ 1981 ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਐ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਮਨੁੱਖੀ ਦੇਹ ਵਿਚ 'ਮੈਂ' ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ

ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਵਾਸਤੇ ਵੰਗਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੂਠੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੂਸਰੀਆਂ ਆਰੀਅਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਇਹ ਉਸ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ-ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਸ਼ਾਇਦ ਆਰੀਅਨ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਚਿਹਰਾ ਹੋਵੇ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ-ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅੰਗਾਂ ਜਿਵੇਂ ਦਿਲ, ਜਿਗਰ, ਫੇਫੜੇ, ਗੁਰਦਿਆਂ ਆਦਿ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਹਿੰਦੂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਰਵਾਇਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਰਿਗ ਵੇਦ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਉਸ ਵਿਰਾਟ ਪੁਰਸ਼, ਜੋ ਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ, ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਣਾਂ ਜਾਂ ਜਾਤਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਉਸ ਵਿਰਾਟ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅੰਗਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੂੰਹ, ਬਾਹਾਂ, ਪੱਟਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਵੇਦਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਵੱਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਦੀ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਵਿਆਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਵੈਦਿਕ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦੋ ਸਰੀਰ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ: ਬਾਹਰਲਾ ਜਾਂ ਭੌਤਿਕ ਸਰੀਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੂੰ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪਿਆ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਵਾਗਵਣ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਵਿਚ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਉਪਾਧੀਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਹ-ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹ-ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀ-ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਕਰਮ-ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਮਨ, ਬੁੱਧੀ, ਵੇਦਨਾ ਵਗੈਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੁਖ-ਪ੍ਰਾਣ ਅਤੇ ਖਾਸ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਂਝ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅਖੰਡ ਹੈ, ਅਠਾਰਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਸਥੂਲ ਅਥਵਾ ਮਾਦਾ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਧਰਤੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਸਥੂਲ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਛੇ ਕੱਜਣ ਹਨ-ਵਾਲ, ਲਹੂ, ਮਾਸ, ਨਸਾਂ, ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਮਿੱਝ। ਕੁੱਝ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਅੰਗ ਜਿਵੇਂ ਨੱਕ ਦਾ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਜੀਭ ਦਾ ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਆਪਣਾ ਤੱਤ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨ ਭਿਕਸੂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਮਿਲਤ ਪੁਰਸ਼ ਜੀਵ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸ਼ੁਧ ਸਵੈ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਉਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਛਾਇਆ ਅੰਗ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਾਂਝ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਚੇਤੰਨ ਹੈ। ਉਹ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਅਤੇ ਸਾਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਚੇਤ ਅਤੇ ਤ੍ਰੈਗੁਣਾਤਮਕ ਹੈ। ਕੈਵਲਯ ਅਰਥਾਤ ਮੁਕਤੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬੁੱਧੀ (ਮਹੱਤ), ਅਹੰਕਾਰ, ਮਨ, ਗਿਆਨ-ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਕਰਮ-ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਪੰਜ ਤਨ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਪੰਜ ਮਹਾਂ ਭੂਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਪਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਉਸ ਉਤੇ ਪਰਛਾਈ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਭਰਮ ਦਾ ਇਹ ਜਾਲ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਜੋਗ ਤੋਂ ਉਤੇ ਉੱਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕੈਵਲਯ ਜਾਂ ਮੁਕਤੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਚਿੰਤਨ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਨਵੀਨ ਧਰਮ ਹੈ, ਇੱਕ ਇਲਹਾਮੀ ਧਰਮ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਇਲਹਾਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ

ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੱਕ ਇੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਅਮਲ ਹੈ। ਦਸਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੀ ਰੱਬੀ ਜੋਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, "ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ॥" ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੁਗਤਿ ਉਹੀ ਹੈ, ਫਰਕ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹੈ। ਰੱਬੀ ਜੁਗਤਿ ਨਾਲ ਇੱਕਸੁਰਤਾ ਦੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿ ਦਾ ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ, ਧੁਰਿ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਇਲਹਾਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਅਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਕ੍ਰਿਅ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੀ ਘਾਤਤ ਘੜਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਮੀਪੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇੱਕਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਜੀਅ ਸਕੇ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਚਤਮ ਸਤਿ ਦੀ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਜੀਅ ਸਕੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਹੀ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਮੂਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਸਚਿਆਰ' ਕਿਵੇਂ ਬਣਨਾ ਹੈ, 'ਕੂੜੇ ਪਾਲਿ' ਅਰਥਾਤ ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹਟਾਉਣਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਤੋੜਨਾ ਹੈ? ਸਤਿ ਜਾਂ ਸਚਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਕਿਹਾ ਹੈ। 'ਸਚਿਆਰ' ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ 'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ' ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਹੁਕਮ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਿਹਿਤ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਜਨਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣਾ ਕਿਹਾ ਹੈ, 'ਮਨਿ ਤੁ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਪਛਾਣੁ॥' ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ, ਸਰੋਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਜਾਂ ਆਤਮਾ

ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਅੰਸ਼ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਉਸੇ ਦੀ ਜੋਤਿ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਆਪੇ ਵਿਚ ਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ 'ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ' ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਹੋਣਾ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਉਹ ਗਤੀਆਤਮਕ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰਿਅ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਣ ਨੂੰ 'ਸਚਿਆਰ' ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਦਾ 'ਸਚਿਆਰ' ਨਿਰਵਾਣ ਦਾ ਉਪਲਾਉਦਾ ਭੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖੜੋਤ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਢੇ ਕਦੇ ਨਾਹੀ' ਅਨੁਸਾਰ ਸਦੀਵੀ ਸਕ੍ਰਿਅ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਕ੍ਰਿਅਤਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਨੂੰ 'ਧਰਮਸਾਲ' ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਵੱਲੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਧਰਮ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਮਸਾਲ-ਰੂਪ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਦੇਹ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਸਚਿਆਰ ਹੋਣ ਬੀਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਵਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, "ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣੁ ਕੀ ਇਹੁ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥" ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮੌਕਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮ-ਜੋਤਿ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮੂਲ ਰਚਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, "ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਰਖੀ ਤਾ ਤੂੰ ਜਗਿ ਮਹਿ ਆਇਆ॥"

ਸਿੱਖ ਧਰਮ-ਚਿੰਤਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸੁੰਨ-ਸਮਾਧ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ, ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂ ਤੱਕ, ਇਸੇ ਸੁੰਨ-ਸਮਾਧ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾ ਕੋਈ ਆਕਾਸ਼ ਸੀ, ਨਾ ਧਰਤੀ ਸੀ, ਨਾ ਪੌਣ ਸੀ, ਨਾ ਪਾਣੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਚੰਨ, ਸੂਰਜ, ਤਾਰੇ, ਜੀਵ-ਜੰਤੂ, ਬਨਸਪਤੀ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾ ਕੋਈ ਜਾਤਿ ਸੀ, ਨਾ ਜਨਮ ਸੀ, ਨਾ ਜਨਮ ਦਾ ਦੁੱਖ, ਨਾ ਕੋਈ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਕਰਮ ਜਾਂ ਧਰਮ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਉਹ ਇੱਕ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਆਪ

ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਇੱਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸਰੀਰਕ ਕਲਾ ਦੇ ਸਹਾਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਗੁਪਤ ਤੋਂ ਪਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਬ੍ਰਹਮ ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤੱਤਾਂ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ-ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਿਲੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਕੰਨ, ਨੱਕ ਆਦਿ ਨੂੰ ਗੋਲਕਾਂ ਭਾਵ ਗਿਆਨ-ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਜੋਤਿ-ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਅਮੋਲਕ ਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ ਰਾਹੀਂ ਆਪ ਹੀ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੁੰਨ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੇ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਪੌਣ, ਪਾਣੀ, ਅਗਨੀ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜੀਵ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਰਥਾਤ ਮਨੁੱਖੀ ਦੇਹ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਜੀਵ (ਆਤਮਾ) ਇਸ ਦੇਹ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਬਿੰਦ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਸ ਸੂਰਤ ਦੀ ਘਾਤਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪ ਉਹ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਜੋਤਿ-ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਹੀ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀ ਮੌਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਪੰਝੀ ਗੁਣ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀ ਹਨ, ਮਿਲਾ ਕੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਣੀਆਂ ਰਚ ਕੇ ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਮਨੁੱਖੀ-ਦੇਹ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਣ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਸੁਭ ਵਚਨ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹੱਥ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੈਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਚੱਲ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗਤਿ 'ਚ ਜਾ ਸਕੇ। ਮਨੁੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰੇ, ਖੱਟ ਕੇ ਖਾਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਆਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਆਪ ਤਰੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰੇ। 'ਮੈਂ' ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਅਗਲੇ ਲੇਖ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਚਲਦਾ)

ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਭੇਟਿਓ ਵਡਭਾਗੀ...

ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ਪ
ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਭੇਟਿਓ ਵਡਭਾਗੀ
ਮਨਹਿ ਭਇਆ ਪਰਗਾਸਾ॥
ਕੋਇ ਨ ਪਹੁਚਨਹਾਰਾ ਦੂਜਾ
ਅਪੁਨੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਭਰਵਾਸਾ॥੧॥
ਅਪੁਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰੈ॥
ਆਗੈ ਸੁਖੁ ਪਾਛੈ ਸੁਖ ਸਹਜਾ
ਘਰਿ ਆਨੰਦ ਹਮਾਰੈ॥ਰਹਾਉ॥
ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋ ਭਾਈ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰੈ, ਭਾਵ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਹੀ ਘਰਿ ਆਨੰਦ ਹਮਾਰੈ, ਭਾਵ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ ਅਨੰਦਮਈ ਅਵਸਥਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਡੋਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁੱਖ ਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਅਵਸਥਾ ਪੂਰੇ ਵਿਚ, ਭਾਵ ਅੱਗੇ ਵੀ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ।
ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਕਰਣੈਹਾਰਾ
ਸੋਈ ਖਸਮੁ ਹਮਾਰਾ॥
ਨਿਰਭਉ ਭਏ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਲਾਗੇ
ਇਕ ਰਾਮ ਨਾਮ ਆਧਾਰਾ॥੨॥
ਸਫਲ ਦਰਸਨੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਪੂਭੁ ਹੈ ਭੀ ਹੋਵਨਹਾਰਾ॥
ਕੰਠਿ ਲਗਾਇ ਅਪੁਨੇ ਜਨ ਰਾਖੇ ਅਪੁਨੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰਾ॥੩॥
ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਅਚਰਜ ਸੋਭਾ ਕਾਰਜੁ ਆਇਆ ਰਾਸੇ॥
ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਭੇਟਿਓ ਸਗਲੇ ਦੂਖ ਬਿਨਾਸੇ॥੪॥
ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਆਏ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋ ਜਗਤ ਦੇ ਲੋਕੋ! ਮੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਮੇਰੇ ਸਗਲੇ ਦੁਖ ਬਿਨਾਸੇ, ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਮੁੱਕ ਗਏ ਹਨ। ਹੋ ਭਾਈ! ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੀ ਉਹ ਦੀ ਅਸਚਰਜ ਸੋਭਾ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਜੀਵ ਉਹਦੀ ਸਰਨ ਆ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰਾ ਖਸਮ, ਭਾਵ ਮੇਰਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਸਫਲ ਦਰਸਨੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਪੂਭੁ ਹੈ ਭੀ ਹੋਵਨਹਾਰਾ॥
ਕੰਠਿ ਲਗਾਇ ਅਪੁਨੇ ਜਨ ਰਾਖੇ ਅਪੁਨੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰਾ॥੩॥
ਹੋ ਭਾਈ! ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪੂਭੂ ਦਾ ਦਰਸਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ; ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ, ਭਾਵ ਜਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹਸਤੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਜੀਵਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਉਹ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੂਭੂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਕੇ, ਗਲ ਨਾਲ ਲਗਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਅਚਰਜ ਸੋਭਾ ਕਾਰਜੁ ਆਇਆ ਰਾਸੇ॥
ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਭੇਟਿਓ ਸਗਲੇ ਦੂਖ ਬਿਨਾਸੇ॥੪॥
ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਆਏ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋ ਜਗਤ ਦੇ ਲੋਕੋ! ਮੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਮੇਰੇ ਸਗਲੇ ਦੁਖ ਬਿਨਾਸੇ, ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਮੁੱਕ ਗਏ ਹਨ। ਹੋ ਭਾਈ! ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੀ ਉਹ ਦੀ ਅਸਚਰਜ ਸੋਭਾ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਜੀਵ ਉਹਦੀ ਸਰਨ ਆ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

**-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536**

ਸਿੱਖੀ, ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ-6

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਝਰੋਖੇ 'ਚੋਂ

ਕੌਣ ਸੀ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ?

ਕੀ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ? : ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂਸਭੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਫਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋਈ ਹਿੰਦੂ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਸੀ। ਵਿਨਾਇਕ ਦਮੋਦਰ ਸਾਵਰਕਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਲਈ ਸਾਂਝ ਪਾਈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈ ਸਕੇ। ਐਮ.ਐਸ. ਚੰਦੇਲਾ ਆਪਣੀ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 916-236-8830

ਪੁਸਤਕ 'ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ' ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ 'ਮੋਹਿਆਲ' ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ, ਦੱਕਸ਼ਣਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਲਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੋਹਿਆਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ (ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਆਪਣਾ ਗੋਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਦਵਾਜ ਦੱਸਦੇ ਹਨ) ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਿੱਤਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਹੈ। ਪੀ.ਐਨ. ਬਾਲੀ ਜੋ ਖੁਦ ਮੋਹਿਆਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਮੋਹਿਆਲ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ' ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਮੋਹਿਆਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਅਕਤੂਬਰ 1670 ਵਿਚ ਰਾਮ ਦੇਵ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਬਾਲੀ ਵੀ ਬਾਕੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਰਾਮ ਦੇਵ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ। ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ ਨੇ ਸੰਨ 1769 ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ 'ਬੰਦਾਵਲੀਨਾਮਾ' ਦਸਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਕਾ' ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋਈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਛਿੱਬਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਜੇ ਬੰਦਾ ਮੋਹਿਆਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਦੱਸਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਮੋਹਿਆਲ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ।

ਬੰਦੇ ਦੇ ਮੋਹਿਆਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਭੀਮਵਾਲ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਆਰਟਸ, ਕਲਚਰ ਐਂਡ ਲੈਂਗੁਏਜਜ਼, ਜੰਮੂ ਦਾ ਇਨਾਮ ਵਿਜੇਤਾ ਲਿਖਾਰੀ ਅਤੇ ਐਡੀਟਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। 1982 ਵਿਚ ਛਪੀ ਕਿਤਾਬ 'ਰਿਲੀਜਨਜ਼ ਐਂਡ ਕਮਿਊਨਿਟੀਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ' ਦਾ ਲੇਖਕ ਪੀ.ਐਨ. ਚੋਪੜਾ ਵੀ 'ਮੋਹਿਆਲ ਕਮਿਊਨਿਟੀ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਬੈਰਾਗੀ ਮੋਹਿਆਲ ਹੀਰੋ ਸੀ (ਪੰਨਾ 68)। ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਅਲਵਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਨਾਲੀ ਵਾਸੀ ਮੋਹਿਆਲ ਕੈਪਟਨ ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਛਿੱਬੜ ਵੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਛਿੱਬੜ ਗੋਤ ਦਾ ਮੋਹਿਆਲ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਂ ਮੋਹਿਆਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੰਨੀਏ, ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਉਤੇ ਮਾਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰਾਸ਼ੇ ਗੀਣਾ ਹੈ। ਸਨਾਤਨੀ ਧਰਮ (ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ) ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਅਤੇ ਫੇਕੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਨੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਲਈ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚਾ ਸਮਾਜ ਆਇਆ; ਸਾਧੂ ਅਤੇ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਂ ਨੀਚ ਜਾਤ ਦਾ ਬੰਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਂ ਨੀਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਚਿਤਵੇ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੰਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਅਤੇ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਵੱਲ ਉਸ ਦਾ ਅਥਾਹ

ਪਿਆਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਆਮ ਸੂਦਰਾਂ ਅਤੇ ਲੜਾਕੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਫੜਾ ਕੇ ਐਸਾ ਯੋਧਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਜਰਨੈਲਾਂ ਅਤੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਤਾਜ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਰੋਲ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਨੀਵੇਂ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਚੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਫਾਰਸੀ ਸਰੋਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਲੜਾਕੇ ਅਤੇ ਅਛੂਤ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਗ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਾਇਆ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਫੀ ਵਾਹਿਦ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕੋ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨੀਵੇਂ ਪੇਸ਼ੇ ਵਾਲਾ ਭੰਗੀ ਤੇ ਵੱਡੀ ਜਾਤ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ, ਇਕੋ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚੋਂ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਸਨ।

ਮੁਹੰਮਦ ਸਫੀ ਵਾਹਿਦ ਅਨੁਸਾਰ, "ਚੂਹੜੇ ਤੇ ਚਮਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੌਮ ਵਧੇਰੇ ਨਾਪਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਮਰਦੂਦ (ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ) ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਦਸਤੂਰ (ਕਾਨੂੰਨ/ਅਧਿਕਾਰ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਪਰਤ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ (ਨਵ-ਨਿਯੁਕਤ ਸਿੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕ ਤੇ ਮੁਖੀਏ ਨੌਨ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤਾਅ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਅੱਗੇ ਖਲੋਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।"

ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਮਨੋਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਚਾ ਨੀਵਾਂ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਜਾਤ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਸੁਰ ਸੀ।

ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕੇ ਰਾਜ ਨਾ ਦੇ ਹੈ, ਜੋ ਲੈ ਹੈ ਨਿਜ ਬਲ ਸੇ ਲੈ ਹੈ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ, ਗੁਰੂ ਭਗਤ ਅਤੇ ਸੱਚ ਕਰਮਯੋਗੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਮਾਜ ਦੇ ਦਬੇ ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਉਠਾ ਕੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਤਲਵਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤਿਆਚਾਰ ਖਿਲਾਫ ਹਥਿਆਰ ਚੁਕਣਾ ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੁਰਾਈ ਖਤਮ ਹੋਈ ਹੋਵੇ।

ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿੰਘ ਕਰਨ ਲਈ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੈਸ਼ਨਵ ਮੱਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਵੈਸ਼ਨੋ ਧਰਮੀ ਮਾਸ ਆਂਡੇ ਤੋਂ ਸਖਤ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤਾਮਿਲ ਭੋਜਨ, ਮੀਟ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਘਿਰਣਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਵੈਸ਼ਨਵ ਘਰਾਣੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੀਟ ਨਾ ਖਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਛੋਟੀ ਜਾਤੀ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਦੋ ਵਕਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਅਤਿ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ; ਮੀਟ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਮਰ ਗਏ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਦਰ ਦਰ ਭਟਕਣਾ ਪਿਆ। ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਆਸਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵੈਸ਼ਨੂ ਭੋਜਨ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਵੈਸ਼ਨੂ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦੀ ਆਦਤ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਪਲਾਂ ਤੱਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਗੱਲ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪ ਵੈਸ਼ਨੂ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਹਾਦਰ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ

ਮਾਸ ਖਾਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਜਿਆ।

ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਮੋਹਿਆਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਮੋਹਿਆਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਚੂਹੜੇ-ਚਮਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਕੀ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ? : ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਜਨਮ ਰਾਜਪੂਤ ਘਰਾਣੇ ਵਿਚ ਰਾਜੌਰੀ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੋਇਆ। ਐਮ.ਏ. ਮੈਕਾਲਿਫ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਰੋਜ਼ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ। ਮੈਕਾਲਿਫ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਦਿ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜ਼ਨ' ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਬੰਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਨਾਂ ਲਛਮਣ ਦੇਵ ਸੀ, ਨਿਚਲੇ ਹਿਮਾਲਿਆ (ਸ਼ਿਵਾਲਕ) ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜ ਪੁਣਡ ਦੇ ਰਾਜੌਰੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਾਮ ਦੇਵ ਰਾਜਪੂਤ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਉਹ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਉਣ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸੀ।"

ਐਮ.ਐਸ. ਚੰਦੇਲਾ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ' ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਐਚ.ਏ. ਰੋਜ਼ (ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਨਾਰਥ ਵੈਸਟ ਫਰੰਟੀਅਰ ਪਰੋਵਿੰਸ ਦੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਇਸ ਆਦਮੀ (ਬੈਰਾਗੀ) ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਿਆਰਾ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਰਾਜੌਰੀ ਵਾਸੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਸੰਨ 1686 ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਕਸੂਰ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਬੰਮਨ ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਦਾ ਨਾਂ ਲਛਮਣ ਬਾਲਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨਰੈਣ ਦਾਸ ਨਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਸੰਨ 1691 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਜੋਗੀ ਬਣ ਤਾਂਤਰਿਕ ਮੱਤ ਅਪਨਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਸੰਝ ਵੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾਂਦੇੜ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਪਨਾਏ ਬੰਦੇ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਲਕਬ ਪੰਜ ਤੀਰਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਉਸ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ।"

ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ' ਵਿਚ ਮੈਕਾਲਿਫ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, "ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਲਛਮਣ ਦੇਵ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ 13 ਸੰਮਤ 1727 ਬਿਕਰਮੀ, ਐਤਵਾਰ, 16 ਅਕਤੂਬਰ ਸੰਨ 1676 ਈਸਵੀ ਪੂਰਵ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰਾਜੌਰੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦਾ ਪਿਉ ਰਾਮ ਦੇਵ, ਭਾਰਦਵਾਜ ਗੋਤ ਦਾ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ ਤੇ ਵਾਹੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ।"

ਡਾ. ਐਚ.ਐਸ. ਦਿਲਗੀਰ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਮਹਾਨ ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ 16 ਅਕਤੂਬਰ 1670 ਦੇ ਦਿਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੁਣਡ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰਜੌੜੀ (ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੋਂ 275 ਤੇ ਜੰਮੂ ਤੋਂ 165 ਕਿਲੋਮੀਟਰ) ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਤਲ ਤੋਂ 2800 ਫੁੱਟ ਹੈ, ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਦੇਵ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਆਪ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਰਾਜਪੂਤ ਬਿਰਾਦਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਸੀ।"

ਡੋਰਾ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਰਿਆਸੀ (ਜੰਮੂ) ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਨੁਸਾਰ 1947 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਣਡ ਆਜ਼ਾਦ ਰਿਆਸਤ ਸੀ। ਪੀਰ ਪੰਜਾਲ ਲੜੀ ਤੋਂ ਹੋਠਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਰਮਣੀਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਜੋਰੇ-ਕੇ-ਗੜ੍ਹ ਹੈ ਜਿਥੇ 13 ਕੱਤਕ ਬਿਕਰਮੀ ਸੰਮਤ 1727 (27 ਅਕਤੂਬਰ 1670) ਰਾਮ ਦੇਵ ਭਾਰਦਵਾਜ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਇਸ ਬੱਚੇ ਦਾ ਨਾਂ ਲਛਮਣ ਦੇਵ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਲਛਮਣ ਦੇਵ ਦਾ ਪਿਤਾ ਕਿਸਾਨ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਉਹ ਵੀ ਪਹਿਲਵਾਨੀ, ਤੀਰ ਅੰਦਾਜ਼ੀ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਆਦਿ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਹ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸੀ।

ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਸਫਿਰਤ, ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਅਤੇ ਗੌਰਵ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਗੁਣ ਸਨ। ਪੈਨੇ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਤੇ ਹੌਸਲੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੀ ਲੱਭਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਗੇੜ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਗੁਣ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਲੋਪ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਾਂਝੇ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਗੁਆ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਜੇ ਗੌਰ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵੀ ਉਹ ਏਕਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਉਚੇਰੇ ਮੰਤਵ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਫੌਜੀ ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਬਣਤਰ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜੀ ਵਾਚੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀਆਂ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਸਾਂਝੀ ਵੱਡੀ ਰਾਜਪੂਤ ਰਿਆਸਤ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਵੱਡੀਆਂ ਰਾਜਪੂਤ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਸੋਦੀਆਂ, ਰਾਠੌਰ ਤੇ ਕੁਸ਼ਵਾਹਿਆ ਘਰਾਣੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਸਿਰਫ ਸਮਾਜੀ ਦਰਜਾ-ਬ-ਦਰਜੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉਤੇ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਗਵਾਲੀਅਰ, ਕਲੰਜਰ, ਉਜੈਨ, ਕਨੌਜ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗਠਜੋੜ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਬਣਤਰ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਕੌਮੀ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਚਿੰਤਾ ਸੀ।

ਹਰ ਰਾਜਪੂਤ ਹਲ ਫੜਨ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਪੂਤ ਹਲ ਵਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜੀ ਕੀਮਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਘਟੀਆ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜਪੂਤ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਗੈਰ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਘੱਟ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਰਾਜਪੂਤੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜੀ ਬਣਤਰ ਜੇ ਗੈਰ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਉਤੇ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਲੁੱਟ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ, ਨੇ ਇਹ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਪੂਤ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਣ।

ਰਾਜਪੂਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਉਨੀ ਹੀ ਜੱਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੱਦੀ ਹੈ। ਅੰਨ੍ਹੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਕਾਰਨ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੁਲ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜਪੂਤ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜਪੂਤ ਮੁਖੀ ਨੇ ਮੁਗਲਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਥੇ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਨੂੰ ਗਲਤ ਜਾਂ ਸਹੀ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਮੁਖੀ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗ ਤੁਰੇ।

ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਖਾਤਰ ਮੁਗਲਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਜਗੀਰੂ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਡੌਲੇ ਵੀ ਮੁਗਲ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਉਤੇ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਲਈ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਗਏ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਗੁਆ ਲਈ। ਉਹ ਮੁਗਲ ਸੱਤਾ ਦੇ ਬੰਮੂ ਵੀ ਬਣ ਗਏ। ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਰਗੀ ਉਚੇਰੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਵਾਲੀ ਇਕੋ ਇਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਈਨ

ਨਾ ਮੰਨੀ, ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਬਾਕੀ ਰਾਜਪੂਤ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਠੱਕੇ ਬਣ ਗਏ। ਕਨਿੰਘਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਿਰੁਧ ਹਲਦੀ ਘਾਟੀ ਦੀ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਕਮਾਂਡਰ ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰਾਜਪੂਤ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ।

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਰਾਜਪੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ! : ਜੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ। ਉਹ ਲੋਕ ਉਪਕਾਰੀ, ਦਰਿਆ ਦਿਲ, ਦਰਦਮੰਦ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ, ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਕ ਸੀ। ਬੰਦੇ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਆਧਾਰਤ ਸਮਾਜ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਅਤੇ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁਕਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਜਾਤੀ ਅਭਿਮਾਨ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਸੀ। ਉਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਨਿਆਂ ਭਰੇ ਸਮਾਜ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਣਗਿਣਤ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਲਾਲਤ ਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਘੋਰ ਗਰੀਬੀ ਭੋਗੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੰਦਾ ਮਸੀਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ।

ਰਾਜਪੂਤ ਹੱਥੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੇ ਹੱਥੀ ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਨੂੰ ਘਟੀਆ ਕੰਮ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹੱਤਕ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸ਼ਾਹ ਖਰਚ ਔਯਾਸ਼ ਸਨ ਜੋ ਖਾਣ ਪੀਣ ਅਤੇ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸਨ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਮਾਸ ਖਾਣਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਕਰਨੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸਿੰਧ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣੇ, ਰਖੇਲਾਂ ਰੱਖਣੀਆਂ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਬਲਾਤਕਾਰ ਤੇ ਵਿਆਹੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸਬੰਧ ਕਿਸੇ ਰਾਜਪੂਤ ਲਈ ਕੋਈ ਨਮੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਡਾ. ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ 'ਏ ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ ਦਿ ਸਿੱਖ ਪੀਪਲ' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰ ਤੇ ਜਬਰੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਜਮਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੱਲੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਆਤਮ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਤਕਦੀਰ ਦੇ ਖੁਦ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦਾ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਬਣਤਰ ਵਿਚੋਂ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਦੁਸ਼ਟ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਆਹ ਚੰਬੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੌਰ ਨਾਲ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਹਰੀ ਰਾਮ ਖਤਰੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੈਰ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਖਾਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਪਰਾਈ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਾਂ-ਭੈਣ ਸਮਾਨ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੰਘ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਔਰਤ ਨੂੰ ਬੇਪੱਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਐਮ.ਐਸ. ਚੰਦੇਲਾ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ' ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਜਾਤ-ਪਾਤ ਆਧਾਰਤ ਸਮਾਜਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਰੁਧ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹਮਲਾ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਸਨ।

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ! : "ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨੇਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਫਲਸਫਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜ ਕੇ ਉਸੇ ਫਲਸਫੇ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ

ਪੰਨਾ 288: ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੱਤਰ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਰੁਤਬਾ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਮੇਰੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਰੁਤਬਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਰਹੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਨਖੇਹੀ ਨਾਲ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਵਿਰੁਧ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਦੀ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਿਊਰੋਕਰੇਸੀ ਨੇ ਉਸ ਉਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਉ ਪਾਇਆ। ਮੈਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਠੀਕ ਹੈ, ਤਨਖਾਹ ਸਕੱਤਰ ਜਿੰਨੀ ਰਹੇਗੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਨਖਾਹ ਵਜੋਂ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਤਨਖਾਹ ਸਕੱਤਰ ਜਿੰਨੀ, ਪਰ ਸਕੱਤਰ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਵਾਪਸ। (ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਲਾਬੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗਾ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮਰਾਤਬਾ ਲਵੇ)। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਇਕ ਹੋਰ ਹੱਲ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ,

ਜੁਲੀਓ ਰਿਬੇਰੋ
ਅਨੁਵਾਦ: ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਫੋਨ: 91-94642-51454

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਦੀ ਪੋਸਟ ਲਾਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਆਸਾਮੀ ਘੜ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਆਫਿਸ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਸੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਜੀ ਰਿਹਾ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਅੱਗੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸੀ; ਉਸ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਅੱਗੇ ਜਿਸ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਰੁਤਬਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ।

ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਪਚਿਆ ਨਹੀਂ। ਬੁਰੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਖਾਸ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਵਾਹ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਉਚਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। 'ਮਾਈ ਯੀਅਰਜ਼ ਵਿਚ ਰਾਜੀਵ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਰਿਬੇਰੋ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ।

ਪੰਨਾ 289: ਲੀਡਰਾਂ, ਅਫਸਰਾਂ, ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਦਾ ਖੌਫ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਲਈ ਵੱਖ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਗੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿਉ-ਜਿਉ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਦੀ, ਇੰਧਰ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਫੌਰਸ ਘਟਦੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਜਿਵੇਂ ਅਧਰੰਗ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋਵੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦੀ ਲਾਠੀ ਉਸ ਦੀ ਭੋਸ। ਲਾਠੀ ਜਾਂ ਖਾੜਕੂਆਂ ਕੋਲ ਸੀ, ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ; ਜੇ ਇਹੀ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਰਤਕ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅਜਿਹਾ ਇਕ ਅਫਸਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਅਹਿਮ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਰੁਤਬੇ ਦਾ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਰਾਬਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੈਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰਾ ਝਾੜਦਾ ਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ ਅਪਨਾਉਂਦਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ, ਗਵਰਨਰ ਰੋਅ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। 31 ਜੁਲਾਈ 1987 ਦੇ 'ਇੰਡੀਆ ਟੁਡੇ' ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਵਰ ਸਟੋਰੀ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਵਿਰੁਧ ਮੇਰੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਅਜੇ ਆਰਟੀਕਲ ਛਪਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ ਕਿ ਦੋ ਵੱਡੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੁੱਜ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਅਫਸਰ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਫਸਰ ਜਦੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੀ, ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਉਦੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪੰਨਾ 290: ਮੈਂ ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਭੁੱਲ ਭੁਲਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੈਸ ਤੁਹਾਡੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰੇ, ਇਹ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਦਮ-ਚਾਲ ਦਰੁਸਤ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਰੋਅ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਕਿਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਂ ਨੁਕਤਾ-ਦਰ-ਨੁਕਤਾ ਜਵਾਬ ਤਿਆਰ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਵਾਬ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਨ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਹੋ

ਰਿਬੇਰੋ ਦੀ ਆਪਬੀਤੀ-6

ਵਿਛੀ ਪਈ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਲੜਾਈ!

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਕੇ.ਪੀ.ਐਸ. ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਜੁਲੀਓ ਰਿਬੇਰੋ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਸੀਵਿਆਂ ਦੇ ਦੌਰ ਉਪਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਟੇਟ ਅਫਸਰਾਂ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਸਟੇਟ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਹਨ ਪਰ ਰਿਬੇਰੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਉਹ ਸਟੇਟ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਦੀ ਹੈ। ਰਿਬੇਰੋ ਦੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਕੀ ਸੋਚਦੀ ਰਹੀ, ਕੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, ਕਿਉਂ ਕਰਦੀ ਰਹੀ? ਰਿਬੇਰੋ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ 'ਬੁੱਲਟ ਫਾਰ ਬੁੱਲਟ' ਦੇ ਕੁੱਝ ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਉਘੇ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਿਸ਼ਤਵਾਰ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂਆਂ ਅੱਗੇ ਹੰਭੀ-ਹਫੀ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂਕਣ ਬਾਰੇ ਰਿਬੇਰੋ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ 'ਮਜਬੂਰੀਆਂ' ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸਕਦਾ ਸੀ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ; ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਛਪਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡੇ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਵਿਅਰਥ ਚੁੰਜ-ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਡਿਊਟੀ ਕਿਵੇਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ? ਇਸ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਬਾਰੇ 'ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਗਿਰੀ ਲਾਲ ਜੈਨ ਨਾਲ ਫੋਨ ਮਿਲਾਇਆ। ਸ਼ਰਾਰਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਇਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਜੈਨ ਨੇ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ-ਇਸ ਬਦਤਮੀਜ਼ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨੀ ਠੀਕ ਰਹੇਗੀ।

ਇਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਨਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁਧ ਲਿਖਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਅੰਗਿਉ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਾਲਚ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਤੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਬੇਰੋ ਵਿਰੁਧ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਤਫਾਕਨ ਇਹ ਇਮਾਨਦਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਕਿੱਤ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨਹੀਂ

ਸਰਕਾਰ ਟੁੱਟ ਗਈ, ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਿਮਾ ਮੰਗਣ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ-ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਖਿਡੌਣਾ ਸਾਂ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਅਫਸੋਸ ਹੈ।

ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਸਕੱਤਰ ਪੁਫੁੱਲ ਵੈਸ਼ਨਵ ਨੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸੇ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਖ਼ਤ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ। ਖ਼ਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਬੇਰੋ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸਕੀਮ ਘੜ ਲਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਵੈਸ਼ਨਵ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਕੱਤਰ ਪੱਧਰ ਦਾ ਅਫਸਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਇਲਜ਼ਮ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਵੈਸ਼ਨਵ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਐਵੇਂ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਾਮੂਲੀ ਬੰਦਿਆਂ ਵੱਲ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਦੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਅਕਾਰਨ ਉਲਝਦਾ

ਦੱਸ ਸਕਾਂ ਕਿ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਿਲਵਰਤਣ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕੁੱਝ ਤਾਕਤਾਂ ਇਕ ਪੁਲਸੀਏ ਵਿਰੁਧ ਲੜਨ ਵਿਚ ਮਜ਼ਰੂਫ ਸਨ। ਬੋਸ਼ਕ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਮੇਰੀ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਇਹ ਦੁੱਖਦਾਈ ਅਨੁਭਵ ਤਾਂ ਸੀ ਹੀ ਨਾ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਖ ਉਪਰ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਮਿਲਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਵਿਰਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ-ਫਲਾਣਾ ਮੰਤਰੀ ਉਸ ਉਪਰ ਦਬਾਉ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫੜਿਆ ਸਮੱਗਲਰ ਛੱਡ ਦਿਆਂ। ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ-ਉਹੀ ਕਰ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰ। ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮਜਬੂਰੀਵਸ ਸਮੱਗਲਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀ ਮਾਇਕ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਨਾਂਹ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਠੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਸਮੱਗਲਿੰਗ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਬਾਰਡਰ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ

ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਟੁੱਟ ਗਈ, ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਿਮਾ ਮੰਗਣ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ-ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਖਿਡੌਣਾ ਸਾਂ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਅਫਸੋਸ ਹੈ।

ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਸੱਜਿਉਂ ਦੂਜੇ) ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੀ ਕੀਤੀ; ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਲੱਗਾ, ਉਸ ਉਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉੱਗਲ ਉਠਾਈ। ਪੁਲਿਸ ਵਿਰੁਧ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ।

ਮਈ 1987 ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆ ਗਈ। ਮੇਰੀ ਫਾਈਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਈ ਜਿਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਾਂਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਅਫਸਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁਧ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਕਾਰਨ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਗਿਆ। ਮਈ 25 ਨੂੰ 'ਟਾਈਮ' ਵਿਚ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਬੇਰੋ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹਿਚਕਚਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਲਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ

ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸੰਟਾਓਟ ਕਰ ਕੇ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਆਈ.ਬੀ. ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਦੇ ਲਾਅਨ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਦਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਰਿਬੇਰੋ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਇਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿਚ ਸਕੱਤਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ।

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਅਸਲ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਰੁਖ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਗਈ, ਤਾਂ ਕਿ

ਸਮੱਗਲਿੰਗ ਰੋਕਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।
ਪੰਨਾ 292: ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੱਕ ਅੱਪੜ ਗਿਆ। ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਹਲਚਲ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਵਾਨ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਜਿਸ ਉਤੇ ਸ਼ੱਕ ਸੀ, ਖੁਦ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨਾਲ ਗੰਢ-ਤੁੱਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਸਾਲਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਚੁੱਕ ਲਈ। ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਜਾਂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਦੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਲਈ, ਪਰ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਵਿਰੁਧ ਵਿੱਚੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਦੀਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਿਤ ਦੇਖਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਾਂ।

ਰਿਬੇਰੋ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਖੁਦ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨਾਲ ਗੰਢ-ਤੁੱਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੁਢਲੇ ਕੁੱਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ, ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਕਾਰਨ ਕੁੱਝ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਆਈਆਂ। ਸਾਰੀ ਅਉਧ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਇਸ ਨਸਲ ਵਿਰੁਧ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਲੜਿਆ। ਮੇਰਾ ਰਵੱਈਆ ਇਹ ਹੁੰਦਾ-ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿਚ ਟਕਰਾਉ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਮੁਸੀਬਤ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਤਾਕਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੀਡਰ, ਪੁਲਿਸ ਪਾਸੋਂ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਥੇ ਹੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੈਨ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਜਿਹੜੇ ਮੰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਦੀ ਮੰਨਿਆ। ਬੱਸ ਅਸੂਲ ਹੋ ਮੇਰਾ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਨਾਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਵੱਡੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨਿਰੰਤਰ ਮੌਤ ਦੇ ਸਾਏ ਹੇਠ ਸਹਿਮਿਆ ਦਿਨ ਕਟੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੀਡਰਾਂ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ, ਆਸਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਮੈਨੂੰ ਵਧੀਕ ਸੀ।

ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ 1986 ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਰਨਾਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਮੇਰੀ ਲੜਾਈ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਨਿਰੰਤਰ ਛਪਦੀਆਂ। ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ, ਮੇਰੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਕਸ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਘੁੰਦਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਰਨਾਲਾ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿਬੇਰੋ ਦਾ ਰੱਸਾ ਵੱਢ ਤੇ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾ। ਬਰਨਾਲਾ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਰਿਬੇਰੋ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਨਾ-ਪਸੰਦ। ਉਹ ਭਲਾ ਮਾਣਸ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ।

ਸਤੰਬਰ 1986 ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਅਫਸੋਸਜਨਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਸਿਵਿਲ ਲਾਈਨਜ਼ ਠਾਣੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਿਲੀ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਮੰਤਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਉਸ ਦਾ ਸਰਵਿਸ ਰਿਵਾਲਵਰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਤੇ ਵਰਦੀ ਪਾੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਦੱਸਣ ਮੁਤਾਬਕ, ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਿੱਤਰ, ਜੁਏਬਾਜ਼ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰੋਡ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਉਤੇ ਠਾਣਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਨਵੀਸ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਉਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ? ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਠਾਣਾ ਮੁਖੀ ਨਸੇ ਵਿਚ ਧੁੱਤ ਸੀ ਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ। ਪੁਲਿਸ ਮੈਸ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਜੂਨੀਅਰ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਆਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੱਖਿਆ, ਸਾਰੇ ਤਲਖੀ ਵਿਚ ਸਨ। ਮੰਤਰੀ ਵਿਰੁਧ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਮੈਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੇ ਸਨਸਨੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ। ਕੁਦਰਤੀ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮੇਰੇ ਐਕਸ਼ਨ ਕਾਰਨ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਮੰਜੇ ਦਾ ਜੀਅ ਤੇ ਸਾਈਨ ਥੀਟਾ

ਸ਼ਬਦ
ਤਰੀਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਵਾਣ, ਸਣ, ਮੁੰਜ ਜਾਂ ਸੂਤ ਦਾ ਮੰਜਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਈ ਉਸ 'ਤੇ ਲੰਮੇ ਵੀ ਪਏ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਗੱਲ ਘਟ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਮੰਜੇ ਦਾ ਇਕ ਜੀਅ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਜਮੈਟਰੀ ਦੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ, ਕੋਣ, ਤਿਕੋਣ ਤਾਂ ਫੱਟ ਵਾਹ ਦੇਵੇ ਪਰ ਟ੍ਰਿਗਨੋਮੈਟਰੀ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਸੁਣ ਕੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਵੱਟ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਕਈ ਸ਼ਾਇਦ ਹੁਣੇ ਹੀ ਘਬਰਾ ਕੇ ਹਥਲਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਨਾ ਛੱਡ ਦੇਣ ਪਰ ਜੇ ਸਿਰਫ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਤੁਲਨਾ ਕਿੰਨੀ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਗਨੋਮੈਟਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਛਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਏਨਾ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਇਸ ਔਖੇ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ

ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮੰਜਾ ਬੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਵਲੋਂ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਪਾਵੇ ਤੋਂ ਦੰਦੀ ਵਾਲੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਤੱਕ ਚਾਰ ਲੜੀਆਂ ਆਡੇ ਰੁਖ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਲੜੀਆਂ ਪਾਉਣਾ ਬੜੀ ਟੇਢੀ ਜਿਹੀ ਖੀਰ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਆਮ-ਖਾਸ ਬੁੜੀ ਦੇ ਵੱਸ ਦਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ। ਵੈਸੇ ਇਕ ਵਹਿਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਜੇ ਦਾ ਜੀਅ ਮਰਦ ਤੋਂ ਪੁਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਜੀਅ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਗੁਆਂਢ ਨੂੰ ਸੱਦਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਆਹ ਰੱਸੀਆਂ ਐਧਰ ਨੂੰ ਕਰ, ਔਹ ਰੱਸੀਆਂ ਔਧਰ ਨੂੰ ਕਰ, ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵੇ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਦੀ ਲੰਘਾ ਆਇ।

ਜੀਅ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ 'ਜਯਾ'

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਅਤੇ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਜੇਵਰੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਦੀ ਇੱਕ ਪੰਕਤੀ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, "ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਜੇਵਰੀ ਬਾਧਿਓ ਤੇਰੇ ਜਨ॥" ਕਬੀਰ ਨੇ 'ਜਮ ਜੇਵਰਾ' ਸਮਾਸ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, "ਚਹੁ ਦਿਸ ਪਸਰਿਓ ਹੈ ਜਮ ਜੇਵਰਾ॥"

ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ arch ਦਾ ਅਰਥ ਧਨੁਖ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ chord ਦਾ ਇਸ ਦੀ ਡੋਰੀ। Chord ਦਾ ਅਰਥ ਤਾਰ ਵਾਲੇ ਵਾਜੇ ਦੀ ਤਾਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। Cord ਵੀ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ। ਮੰਜੇ ਦੇ ਜੀਅ, ਧਨੁਖ ਦੀ ਡੋਰੀ ਅਤੇ ਚਾਪ ਦੇ ਵਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਾਂਝ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਟੇਢੇ-ਟੇਢੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਗੇ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀਆ' ਰਹੇ ਭਾਰਤਵਰਜ ਦੀ ਬੋੜੀ ਸਿਫਤ ਕਰ ਲਈਏ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਗਣਿਤ, ਜੋਤਿਸ਼ ਅਤੇ ਖਗੋਲ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਅਰਬ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੀ। ਸਿਫਰ ਭਾਰਤੀ ਗਣਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੀ ਕਾਢ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨੌਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲਿਖਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਢੇਰ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਕਾਢ ਸੰਭਵ ਹੋਈ। ਭਾਰਤੀ ਗਣਿਤ ਗੁਆਂਢੀ ਅਰਬਾਂ ਕੋਲ ਪੁੱਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਬਾਰੇ ਰੱਫਤ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਸੂਰੂ ਹੋਈਆਂ ਜਾਂ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ। ਖੈਰ ਭਾਰਤੀ/ਅਰਬੀ ਗਿਆਨ ਅੱਗੇ ਫਿਰ ਯੂਰਪ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਪੜਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਗਣਿਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਆਧੁਨਿਕ ਟ੍ਰਿਗਨੋਮੈਟਰੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। 5ਵੀਂ-6ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਸੂਰਯਸਿਧਾਂਤ' ਵਿਚ ਹੀ ਟ੍ਰਿਗਨੋਮੈਟਰੀ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਟ੍ਰਿਗਨੋਮੈਟਰੀ ਵਿਚ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਮਕੋਣੀ ਤਿਕੋਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਣ ਦੇ ਮਾਪ ਨੂੰ ਦੋ ਭੁਜਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਸਮਕੋਣੀ ਤਿਕੋਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਣ ਦਾ ਸਾਈਨ (sine) ਉਸ ਕੋਣ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਭੁਜਾ ਅਤੇ ਕਰਣ ਵਿਚਲੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਗਣਿਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਚਾਪ ਦੇ ਅੱਧੇ ਭਾਗ ਦਾ ਅੱਧੀ ਵਤਰ chord ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਦਰਸਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਧੀਆਂ ਵਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥ-ਜਯਾ ਜਾਂ ਜਯਾ-ਅਰਥ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੁਖ-ਸੁੱਖ ਕਾਰਨ 'ਅਰਥ' ਉਤ ਗਿਆ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਰਹਿ ਗਿਆ

'ਜਿਆ'। ਗੱਲ ਕੀ, ਗਣਿਤ ਦਾ ਇਹ 'ਜਿਆ' ਹੀ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜੀਅ ਬਣ ਗਿਆ। ਫਾਰਸੀ ਹਿੰਦ-ਆਰਿਆਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਸਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ 'ਜਹ' ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕਮਾਨ ਦੀ ਡੋਰੀ, ਬੰਬਲ, ਲੇਸ, ਗੋਟਾ-ਕਿਨਾਰੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਵੀ ਰੱਸੀ ਜਿਹੇ ਭਾਵ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। 'ਜਿਹਬੰਦ' ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਦਾ ਇਕ ਗਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ 'ਜੀਜ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਦਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਰਾਜ-ਮਿਸਤਰੀ ਦੀ 'ਸਾਹਲ' ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਬਣੇ 'ਜੋਰਾਨਾਹ' ਦਾ ਅਰਥ ਬੇੜੀਆਂ (ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੜੀਆਂ) ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚਕਾਰ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਰਬ

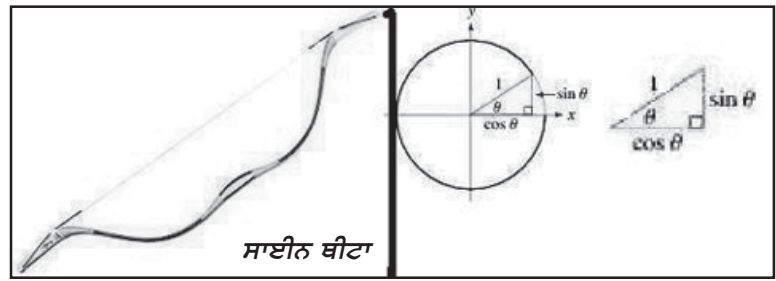
sine. ਸਾਈਨ ਤੋਂ ਹੀ ਅੱਗੇ ਕੋਸਾਈਨ ਬਣ ਗਿਆ ਅਰਥਾਤ ਸਾਈਨ ਦਾ ਸਾਈ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ co = ਪੰਜਾਬੀ ਸਮ ਜਾਂ ਸ। ਇਥੇ ਅਰਬੀ 'ਜੇਬ' ਅਤੇ ਲਾਤੀਨੀ 'ਸਾਇਨਸ' ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਚਰਚਾ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ 'ਜੇਬ' ਦਾ ਅਰਥ ਪਾਕਿਟ, ਗੀਝਾ, ਖੀਸਾ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਇਹੀ ਅਰਬੀ ਲਫਜ਼ ਹੈ। ਪਰ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਅਰਥ ਗਲਮਾਂ, ਛਾਤੀ, ਦਿਲ; ਡੂੰਘ, ਟੋਆ, ਸੁਰਾਖ, ਤਹਿ ਆਦਿ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਛਾਤੀ ਦੇ ਕੱਜਣ ਅਤੇ ਡੂੰਘ ਵਿਚਕਾਰ

ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਹਨ: trigonometry = tri (ਤ੍ਰੈ)+ gono (ਜਾਨੂ=ਗੋਡਾ, ਕੋਣ ਵਰਗਾ ਜੋੜ ਹੋਣ ਕਾਰਨ)+ metry (ਮਾਤਰਾ)=ਤ੍ਰੈਜਾਨੁਮਾਤਰਾ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਨਾਂ ਤ੍ਰਿਕੋਣਮਿਤੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਭਲੀ ਹੈ।

ਮੰਜੇ ਦਾ ਜੀਅ ਮੰਜੇ ਦੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਵਾਕਈ ਜੀਅ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਅ ਅਤੇ ਮੰਜੇ ਦੇ ਜੀਅ ਦਾ ਕੋਈ ਮੂਲਕ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਮੰਜਾ ਬੁਣਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੂਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਦੰਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਟ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਦੰਦੀ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਡੰਡਾ ਅੜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਡੰਡੇ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸੇਰਵੇ ਦੇ ਉਪਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਿੱਧਿਆਂ ਵਾਲਾ ਮੰਜਾ ਬੁਣਨ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗਣੇਸ਼, ਯਾਨਿ ਜੀਅ ਪਾਉਣਾ। ਇਹ ਚਾਰ ਰੱਸੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਜਿਹਾ ਗੋਰਖਪੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਾਉਣਾ

ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਰਾਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਜੀਵਾ ਅਤੇ ਪਾਲੀ ਜਿਆ ਹੈ। ਜਯਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਹੋਰ ਅਰਥ ਹਨ, ਧਨੁਖ ਦੀ ਡੋਰੀ ਜਾਂ ਰੱਸੀ ਅਤੇ ਚਾਪ ਦਾ ਵਿੱਤ ਜਾਂ ਵਤਰ। ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਅਰਥ ਡੋਰੀ ਜਾਂ ਰੱਸੀ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਕਈ ਰੂਪ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: ਜੇਵਡ, ਜੇਵਤਾ, ਜੇਵਰੀ, ਜੇਵਤੀ ਆਦਿ। "ਤੇਰੇ ਮੂੰਧ ਕਟਾਰੇ ਜੇਵਡਾ ਤਿਨਿ ਲੋਭੀ ਲੋਭ ਲੁਭਾਇਆ॥" (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ) ਅਰਥਾਤ ਤੇਰੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਅੱਖਾਂ ਰੱਸੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵ-ਇਸਤਰੀ ਫਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਫਾਹੀ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਇਹ ਰੱਸੀ ਧਨੁਖ ਦੀ ਰੱਸੀ ਵਜੋਂ ਢੁਕਵੀਂ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਸਮਝ ਲੈਣ। ਆਖਰ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਧਨੁਖ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, "ਜਮ ਕਾ ਜੇਵਤਾ ਕਦੇ ਨ ਕਾਟੇ॥" ਅਰਥਾਤ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਰੱਸੀ ਤੋਂ ਕਦੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ,

ਸਾਈਨ ਥੀਟਾ

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਗਣਿਤ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ 'ਜਯਾ' ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਬਾਨ ਦੇ ਧੁਨੀ ਅਤੇ ਲਿਪੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਦਿਆਂ 'ਜਬ' ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। 'ਜਬ' ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਅਰਬੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵਰ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੈਰ-ਅਰਬੀਆਂ ਨੂੰ ਟਪਲਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਾਰੀ ਆਈ ਅਰਬੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਲਿਜਾਣ ਦੀ। ਤਰਜਮਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਗਲਤੀਆਂ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਬਾਕਾਇਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਭਾਸ਼ਾ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਬਾਰੂਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਇਤਾਲਵੀ ਅਨੁਵਾਦਕ ਜੈਰਾਦਸ ਕਰੈਮੋਨੇਸਿਸ ਨੇ ਅਰਬੀ ਦੇ ਇਸ 'ਜਬ' ਨੂੰ ਗਰੀਕ (ਲਾਤੀਨੀ) ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ 'ਜੇਬ' ਸਮਝ ਲਿਆ ਤੇ ਇਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ sine ਤੋਂ ਵਿਗਾੜ ਕੇ

ਕੋਈ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਨੋਟ, ਬੁਟੂਆ ਆਦਿ ਪਾਉਂਦੇ ਅਕਸਰ ਦੇਖਿਆ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੱਸ ਇਥੋਂ ਹੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਚੀਜ਼ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਸੁਵਿਧਾ ਅਰਥਾਤ ਜੇਬ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਏ। ਪਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਲੋਂ ਜਯਾ ਤੋਂ ਵਿਗੜ ਕੇ ਬਣੇ ਜੇਬ ਦਾ ਇਸ ਖੀਸੇ ਵਾਲੀ ਜੇਬ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮੂਲਕ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਦੋਨੋਂ ਅਰਬੀ ਜੇਬਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਮਝਦੀ ਹਨ, ਸਮਾਨਅਰਥਕ ਨਹੀਂ।

ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ sine ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਡੂੰਘ, ਟੋਆ, ਸੁਰਾਖ, ਖੱਡਾ, ਖੋੜ, ਆਲਾ, ਮੋੜਾ ਡਾਕਟਰੀ ਵਿਦਿਆ ਜਾਣਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹੱਡੀ ਦੇ ਖੋਲ ਅਤੇ ਨਾਸਾਂ ਨੂੰ ਖੋਪੜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਖੋੜ ਵਜੋਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੋਜਿਸ਼ ਤੇ ਜਲਣ ਨੂੰ sinusitis ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ-ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਦਾ ਦਰਦ ਤੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਵਗਦੀ ਨਲੀ। ਖੈਰ! ਸਾਇਨਸ ਦੇ ਵੱਕਰੀ ਮੋੜ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਇਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਤੀਰ ਧੁਨਖੀ ਦੀ ਡੋਰੀ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ, ਫਿਰ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੇ ਕੇ ਨਾਸਾਂ ਵਿਚੀਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤੇ ਹਿਸਾਬ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਜਾ ਵੱਜਾ।

ਜੁਲੀਓ ਰਿਬੇਰੋ

ਬੌਂਦਲ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਹ-ਸਤਹੀਣ ਹੋਈ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਬੁਲੰਦ ਰੱਖ ਕੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵਿਰੁਧ ਛਿੜੀ ਜੰਗ ਜਿੱਤ ਸਕਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਬੁਰੀ ਲੱਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਨ। ਪੰਨਾ 293: ਮੰਤਰੀ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਰਾਜਨੀਤੀਵਾਨ ਚੌਕਸ ਹੋ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਉਚਾ ਹੋਇਆ। ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਖਾਸ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਲੀਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਉਹੀ ਮੰਤਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਸਮੱਗਲਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਹ। ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾੜਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਿਰੰਤਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਰਹੋ ਤਾਂ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸਿੱਖ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਆ ਜਾਣਗੇ, ਪਰ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਏ। ਕਾਫੀ ਹਿੰਦੂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਾ ਆਏ; ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਪਣਪੀ। ਜਦੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕਤਲ

ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ, ਉਦੋਂ ਡਰ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗਏ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਇਕ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਇਆ, ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ, ਕੇਵਲ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖ ਵੀ ਰੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਚੁੱਕੀਆਂ ਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਏ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡੋਂ ਨਾ ਜਾਣ ਲਈ ਮਿਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸੇ। ਪੰਜਾਬ ਛੱਡ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵੱਸ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕੈਂਪ ਲਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਹ 1947 ਦੀ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਵਰਗਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਛੋਟੇ ਦਰਜੇ ਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਵਿਭਾਗ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਣੀ ਹੀ ਸੀ, ਹੋਈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਸਰਕਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ-ਕੇਂਦਰ ਹੋਰ ਫੋਰਸ ਭੇਜੇ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਇੱਧਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਸੀ-ਫੌਜ ਭੇਜੇ। ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਕਤਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪੁੱਜਦਾ, ਮਕਤੂਲਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਇਹੋ ਆਖਦੇ-ਸਰਕਾਰ ਫੌਜ ਕਿਉਂ ਤਾਇਨਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ? ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਫੌਜ ਵੀ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਏਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਖਾੜਕੂ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹੀ ਉਸ ਥਾਂ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਫੋਰਸ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ। ਕਦਮ ਕਦਮ

'ਤੇ ਤਾਂ ਫੌਜ ਵੀ ਪਹਿਰਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਖਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਦੇਖਦਾ, ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਬਾਰ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਿੜ ਕੱਢਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਾਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਸਹੇੜ ਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਧਰਵਾਸ ਦੇਣ ਜਾਂਦਾ। ਬੇਅੰਤ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਗੁਸਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਦਭਾਵਨਾ ਵਾਲਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ। ਗਵਰਨਰ ਰੇਅ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕੁਰੱਖਤ ਹੁੰਦਾ। ਰੇਅ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਸੀ, ਕਾਂਗਰਸੀਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੋ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਰੇਅ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ। ਸੌ, ਜਿਥੇ ਵੱਡੇਰਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਾਂਡ ਵਾਪਰਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸਦਕਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਘਟੇਗਾ। ਇਕ ਮੌਕੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ 20 ਹਿੰਦੂ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਖਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡ ਦੌਰਾਨ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਰੇਅ ਤੇ ਮੈਂ ਮੇਰੇ ਗਏ, ਇਕੱਠੇ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਰੇਅ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਦਸ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਮੈਂ ਤੇ ਦਸ ਘਰੀਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਆਉ। ਕੁੱਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਬਦਸਲੂਕੀ ਉਸ ਨਾਲ ਹੋਈ, ਉਹ ਹਿੱਲ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਅਨੁਭਵ ਉਲਟ ਸੀ। ਰੁਦਨ ਕਰਦੀਆਂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਬੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਪੁੱਛਦੀਆਂ-ਇਹ ਕਤਲੇਗਾਰਤ ਕਦ ਬੰਦ ਹੋਏਗੀ? ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਮੇਰਾ ਨਿਰਾਦਰ ਨਹੀਂ

ਹੋਇਆ। ਕਿਸੇ ਮੈਨੂੰ ਮੰਦਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ, ਦੋਸੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਰੇਅ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ। 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਖੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਠਾਣੇ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਂਦਾ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ। ਫਲਸਰੂਪ ਰੇਅ ਨੇ 'ਸੰਡੇ ਆਬਜ਼ਰਵਰ' ਦੇ ਹਰਿੰਦਰ ਬਵੇਜਾ ਨੂੰ 21 ਸਤੰਬਰ 1986 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਕਿਹਾ-ਉਹੋ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਹੁਣ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕਦਮ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਹੌਸਲਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਾਲ ਅਪਰੈਲ ਵਿਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆਇਆ। ਇਸ ਵੱਡੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਵਾਸਤੇ ਮਿਸਟਰ ਰਿਬੇਰੋ ਨੂੰ ਵਧਾਈ। ਇਹੋ ਪੱਤਰਕਾਰ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਪੁੱਛਿਆ-ਰਿਬੇਰੋ ਦੇ ਕੰਮ ਸਦਕਾ ਕੋਈ ਫਰਕ ਪਿਆ? ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਉਤਰ-ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਭੂਮਿਕਾ ਉਸ ਨੇ ਨਿਭਾਈ, ਮੁਨਕਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ ਫੁਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਲੰਡਨ ਤੋਂ 'ਦੀ ਇਕਾਨੋਮਿਸਟ' ਨੇ 30-8-1986 ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ-ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਮਿਲ-ਜੁਲ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਰਿਬੇਰੋ

ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ, ਸਫਲਤਾ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਉਹ; ਦੂਜੇ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵਖਤ ਪਾ ਰੱਖਿਆ। ਮਿਸਟਰ ਰਿਬੇਰੋ, ਗੋਆ ਦਾ ਕੈਥੋਲਿਕ ਈਸਾਈ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ 386 ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 204 ਫੜੇ ਜਾਂ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਵਾਰਦਾਤਾਂ (ਬੈਂਕ ਡਕੈਤੀਆਂ, ਹਥਿਆਰ ਖੋਹਣੇ, ਕਤਲੇਆਮ) ਮਈ ਵਿਚ 200, ਜੂਨ ਵਿਚ 175, ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ 147, ਅਗਸਤ ਦੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ 74 ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਪਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਰੋਲ ਸਹੀ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੁੱਝ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਿਰ ਵੀ ਹੈ। ਸਤੰਬਰ 1985 ਵਿਚ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਜਿੱਤਣ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਗੈਰ-ਪੰਜਾਬੀ, ਸਣੇ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਡਿਪਟੀਆਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਚੰਗੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਬਦਲ ਕੇ ਲੋਕਲ ਅਫਸਰ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਮੇਜ਼ਾਂ ਉਹਲੇ ਲੁਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਕਦੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ, ਕਦੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿਚ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੇ। ਮੇਰੀ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਸਖਤ ਸਟੈਂਡ ਲੈ ਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

(ਚਲਦਾ)

ਦਿਸਦਾ-ਅਣਦਿਸਦਾ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ
ਫੋਨ: 91-11-65736868
E-mail: bhullarg@gmail.com

ਗਾਰਗੀ-4

ਆਖਰ ਉਮਰ ਦੀ ਡੋਰ ਨੇ ਟੁੱਟ ਜਾਣਾ!

ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਣਾ ਸੀ?" ਬੀਬੀ ਕਹਿੰਦੀ, "ਐਤਵਾਰ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਗਾਰਗੀ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ? ਸੁੱਕ ਕੇ ਬੇਰਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ!" ਧੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਲੱਗ ਗਈ, "ਚੰਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦਿਉ, ਸਨਿਚਰ ਨੂੰ ਸਾਗ ਲਿਆਵੇ ਤੇ ਸਾਗ ਹੋਵੇ ਵੀ ਐਨ ਇਸੇ ਵਰਗਾ, ਕੱਚੀਆਂ ਗੰਦਲਾਂ ਦਾ।" ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਉਥੋਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਸੋਚਿਆ, ਅਜੇ ਕਿਤੇ ਸਮਝਾਉਣ 'ਚ ਕਸਰ ਨਾ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪਿਛੇ ਝਾਕ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, "ਕਿਤੇ ਗਾਰਗੀ ਇਹ ਨਾ ਕਰੇ, ਧੀਰ, ਡਡਹੇੜੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਬੱਸ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣੀਦਾ ਸਮਝਾ ਦਿਉ, ਸਾਗ ਇਸੇ ਖੇਤ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਗਾਰਗੀ ਨੇ ਮੂੰਹੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਐ, ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਸਾਗ ਤੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦੀ।" ਬੀਬੀ ਮੁਸਕਰਾਈ, "ਬੰਦਾ ਭੇਜ ਕੇ ਡਡਹੇੜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾ ਮੰਗਵਾ ਲਈਏ ਗਾਰਗੀ ਵਾਸਤੇ ਸਾਗ?" ਧੀਰ ਜੀ ਨੇ ਅਪ-ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ

ਗਈ ਸੀ। ਫੇਰ ਮੰਨੂ ਵੀ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸਮਤ ਅਜਮਾਉਣ ਮੁੰਬਈ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਾਰਗੀ ਉਹਦਾ ਰਾਹ ਸਵਾਹਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਕੁਛ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਆਪਣੀਆਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਦੀਆਂ ਦੋਸਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਹਿਲਾ ਕੇ ਉਹਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਲੜ ਬਖਤਾਵਰਾਂ ਦੇ ਲਾਈ, ਅੱਗੇ ਤੇਰੇ ਭਾਗ ਲੱਛੀਏ!

ਮੰਨੂ ਨੇ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ ਤੇ ਐਕਟਰ ਵਜੋਂ ਸਫਲ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਉਥੇ ਜਤਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੁੰਦਰ ਅੱਖਾਂ, ਸੁਹਣੇ ਸਰੀਰ ਤੇ 'ਸੈਕਸੀ' ਦਿੱਖ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਬਣੀ ਨਾ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦੇਵਾਨੰਦ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ-ਲੇਖਕ ਵਜੋਂ 1993 ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਫਿਲਮ 'ਪਿਆਰ

ਪਏ ਸਨ, ਜਿਥੇ ਅਣਗਿਣਤ ਸਾਹਿਤਕ ਮਹਿਫਲਾਂ ਸਜੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਅਨੇਕ ਨਾਟਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਹਰਸਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗਾਰਗੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਇਉਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਇਮਾਰਤਾਂ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਣ, ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਤੇ ਦੂਜਾ ਉਹਦਾ ਕੁਆਰਟਰ!

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਕੁਆਰਟਰ ਗਾਰਗੀ ਨੇ ਖਰੀਦਿਆ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬੱਸ ਇਸ ਉਤੇ ਏਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਉਹਦਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁੱਦਤਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇਣਾ ਵੀ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦਾ। ਇਹ ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਦੇ ਕਸਤੂਰਬਾ ਗਾਂਧੀ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਬਿੰਬਿਆਂ ਵਿਚ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੇ ਲੰਮੇ-ਚੌੜੇ ਪਿਛਲੇ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਪਿਛਵਾਤੇ ਨੌਕਰਾਂ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਰਸੋਈ, ਗੁਸਲਖਾਨੇ, ਕੰਮ-ਚਲਾਉ ਬਰਾਂਡੇ ਤੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਵਿਹੜੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕਮਰਾ ਸੀ। ਚਾਰ-ਦੀਵਾਰੀ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਕੋਠੀ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਹਨੂੰ ਕੋਠੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਜੋ ਬੁਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ, ਜਾਹਿਰ ਹੈ, ਗਾਰਗੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹਦਾ ਬੁਹਾ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਤੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਕੂੜੇਦਾਨ ਵੱਲ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਗਾਰਗੀ ਨੇ ਉਸ ਉਤੇ ਸਭ ਬੁਹਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ, ਲੈਟਰ-ਬਾਕਸੀ ਲਾਲ ਰੰਗ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਵਾਧੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਗਜ਼ ਤੇ ਫੇਰ ਫੁੱਟ ਦੀ ਥਾਂ ਇੰਚ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਕੋਠੀਆਂ ਢਾਹ ਕੇ ਵੀਹ-ਵੀਹ ਮੰਜਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਗਾਰਗੀ ਵਾਲਾ ਕੁਆਰਟਰ ਰਾਹ ਦਾ ਰੋੜਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਵਾਹਿਆਂ ਹੀ ਮਾਲਕ ਦੀ ਬਹੁਮੰਜਲੀ ਵਿਉਂਤ ਸੂਤ ਬੈਠੀ ਸੀ।

ਕੁਆਰਟਰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਮੋਟੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਰਨ ਵਾਲੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਫਲੈਟ ਦੀ ਗਾਰਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿਚੋਂ ਮਾਲਕ ਮਾਇਆ ਦੇਣੀ ਹੀ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਰੋੜਕੇ ਮਗਰੋਂ ਮਾਲਕ ਨੇ ਜੁਗਤ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਆਦਮੀ ਗਾਹਕ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਇਕ ਪਾਸੇ ਗਾਰਗੀ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਇਕੱਲ ਚਿਤਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਕਾਗਜ਼-ਪੱਤਰ, ਕੋਈ ਰਸੀਦ-ਪਰਚੀ ਨਾ ਹੋਣ

ਪੱਤਰ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਤਾਂ ਕੋਠੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ। ਝਗੜੇ ਵਾਲੇ ਮਕਾਨ ਖਰੀਦਣੇ-ਵੇਚਣੇ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਧੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਾਗਜ਼-ਪੱਤਰ ਮੰਗੇ-ਲਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੂੰਹ-ਮੰਗੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਲਉ ਤੇ ਪਾਰ ਬੋਲੋ। ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਖਟਦਾ ਜਾਂ ਗੁਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਨਸੀਬ!"

ਸਾਰੀ ਹਾਲਤ ਘੋਖਦਿਆਂ-ਪਰਖਦਿਆਂ ਗਾਹਕ ਦੀ ਗੱਲ ਗਾਰਗੀ ਨੂੰ ਜਚ ਗਈ। ਕੁਛ ਸਿਆਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਜਚਾ ਦਿੱਤੀ। ਆਖਰ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਮਹਾਜਨ-ਪੁੱਤ ਸੀ। ਉਹ ਦਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਂ ਨੇ ਚਾਰਾਂ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਆਤਮਾ ਨੰਦ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹ ਕਰ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, "ਮਹਾਰਾਜ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਦੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਅੱਖਰ ਪੈਣਗੇ?" ਜਟਾਧਾਰੀ ਸਾਧ ਨੇ ਚਾਰਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਘੋਖਿਆ ਤੇ ਗਾਰਗੀ ਵੱਲ ਉਂਗਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਜੇ ਸਾਧ ਦੀ ਉਂਗਲ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਟਿਕ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਹੁਣ ਲਾਲਾ ਬਲਵੰਤ ਰਾਏ ਐਂਡ ਸਨਜ਼ ਬਣ ਕੇ ਬਠਿੰਡੇ ਦੀ ਸੱਟਾ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ।" ਇਕ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਰਚਨਾ ਛਪਣ ਮਗਰੋਂ ਤਾਂ ਕਈ ਲੇਖਕ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਛ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਬਲਵੰਤ ਇਕੋ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਹੈ ਜੋ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਕਿਥੇ ਛਪਵਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੋਂ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਲੈਣੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਲੈਣੇ ਹਨ!" ਗਾਹਕ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ-ਸਮਝ ਕੇ ਗਾਰਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਸਾਡੇ ਬਠਿੰਡੇ ਵਾਲਾ 'ਲਾਲਾ ਬਲਵੰਤ ਰਾਏ' ਜਾਗਿਆ ਤੇ ਮੋਟੀ ਮਾਇਆ ਬੋਝੇ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਉਥੋਂ ਤੁਰਦਾ ਬਣਿਆ।

ਕੁਛ ਚਿਰ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਕੋਠੀ ਲਈ, ਪਰ ਕਿਥੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦਿਲ ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਵਿਚ ਮੁਫਤ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਕਿਥੇ ਦੁਰੇਡੇ ਗਰੇਟਰ ਕੋਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਨੋਟ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਣੇ! ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੀ ਆਪਣੀ ਜਨਮਜਾਤ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਉਪਰੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਗੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਹਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ ਨਾ ਆ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਅਪਨਾ ਨਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਆਦਿ-ਜੁਗਾਦੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਕਿਸੇ ਹੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਗੱਦਾ ਦੇ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਖੁਸ਼ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪ ਬੈਠੇ ਮੰਨੂ ਕੋਲ ਮੁੰਬਈ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਭਤੀਜੇ ਕੋਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਡੇਰੇ ਲਾ ਲਏ। ਮੇਰਾ ਲੱਖਣ ਹੈ

ਮੰਨੂ ਤੇ ਜੰਨਤ, ਪਿਤਾ ਦੀ ਆਰਥੀ ਉਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ!

ਬੁਤਬੁਤ ਕੀਤੀ, "ਹੈ ਪੁੱਠੀ ਮੱਤ!" ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਮਾਰੀ ਬੀਬੀ ਕਹਿੰਦੀ, "ਚੰਗਾ, ਕਹਿ ਦਿਆਂਗੇ, ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿ ਦਿਆਂਗੇ, ਐਨ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਹੋਵੇ ਗਾਰਗੀ ਵਾਸਤੇ ਸਾਗ।"

ਐਤਵਾਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਧੁੱਪੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ। ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਸਾਗ ਤੇ ਗਾਰਗੀ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫਰਮਾਇਸ਼, ਡਡਹੇੜੀ ਵਾਲਾ ਅੰਬ ਦਾ ਅਚਾਰ। ਮਗਰੋਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਗਾਰਗੀ ਕਹਿੰਦਾ, "ਮੈਂ ਨਵਾਂ ਨਾਵਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕੁਛ ਕਾਂਡ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ 'ਚ ਛਾਪੀਏ।" ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਸਾਰਾ ਹੀ ਦੇ ਦਿਉ, ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਨੇ ਆਂ।" ਉਹ ਬੋਲਿਆ, "ਨਹੀਂ, ਸਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਚਾਰ ਕਾਂਡ ਛੱਟ ਕੇ ਭੇਜੂੰਗਾ।" ਪਰ ਉਹ ਕਾਂਡ ਕਦੇ ਨਾ ਆਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਵੇਲੇ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਬੇਅਨੁਪਾਤਾ ਸਾਗ, ਘਰ ਦਾ ਮੱਖਣ ਤੇ ਅਚਾਰ ਪਾਉਂਦਿਆਂ-ਰਲਾਉਂਦਿਆਂ-ਮਧਦਿਆਂ ਖਾਣੇ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ-ਸਲੀਕੇ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਗਾਰਗੀ ਦੀ ਬੇਧਿਆਨੀ ਜਿਹੀ ਤੋਂ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹਦੀਆਂ ਬੇਤਰਤੀਬੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਨ ਵੀ ਬੁੱਢਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ! ਉਹਦੀ ਸੁਰਤ ਦੇ ਪੈਰ ਪਗਡੰਡੀ ਤੋਂ ਬੋੜ੍ਹਾ-ਬੋੜ੍ਹਾ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਪੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਉਮਰ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਾ ਘਰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਉਹ ਕਿੱਲੇ ਤੋਂ ਵਿਰਵੀ ਹੋਈ ਗਾਂ ਵਾਂਗ ਗੁਆਚਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਮਿੱਤਰ-ਮੰਡਲੀ ਦੀ ਮਨਚਾਹੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਥਾਂ ਉਪਰੀ ਭੀੜ ਵਿਚ ਇਕੱਲ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮੇ ਗਾਰਗੀ ਨੇ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖਕਾਂ, ਐਕਟਰਾਂ, ਨਾਟ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ, ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਨ੍ਰਿਤਕਾਰਾਂ, ਗਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਮੱਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਪਾਲੀਆਂ। ਜੀਨੀ ਤਾਂ ਤਲਾਕ ਮਗਰੋਂ ਬੇਟੀ ਜੰਨਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੀ

ਕਾ ਤਰਾਨਾ' ਦਾ ਅਤੇ ਫੇਰ 1994 ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਫਿਲਮ 'ਗੈਂਗਸਟਰ' ਦਾ ਨਾਇਕ ਮੰਨੂ ਗਾਰਗੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਆਪ ਨਾਇਕ ਹੋਣ ਦੀ ਰੀਤ ਤੋੜਦਿਆਂ ਆਪ ਉਹਨੇ ਸਹਾਇਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਲ ਸਾਰ ਲਿਆ ਸੀ। 'ਪਿਆਰ ਕਾ ਤਰਾਨਾ' ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਰਚਿਤ ਸੁੰਦਰੀ ਅਨੀਤਾ ਅਯੂਬ ਤੇ 'ਗੈਂਗਸਟਰ' ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਜਵਾਬ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਤੇ 'ਬੋਲਡ' ਐਕਟਿੰਗ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮਮਤਾ ਕੁਲਕਰਨੀ ਸੀ; ਅਨੀਤਾ ਅਯੂਬ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਨਾਇਕਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਫਲਾਪ ਹੁੰਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਦੇਵਾਨੰਦ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਫਲਾਪ ਰਹੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੰਨੂ ਦੇ ਸੁਫਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਗਈਆਂ!

ਆਖਰ ਗਾਰਗੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਸਿਆਣਾ ਰਿਹਾ। ਗਾਰਗੀ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਗਰੋਂ ਤਤੀ-ਤਮਾਣੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਕੁਛ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਕੰਪਨੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਜਾਂ ਸਹਿ-ਨਿਰਮਾਤਾ ਵਜੋਂ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਲੱਖਣ ਤਾਂ ਇਹੋ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਸਾਡੀਆਂ ਬੀ ਤੇ ਸੀ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ਸਾਧਾਰਨ ਪੱਧਰ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਕੰਮ ਅਜੇ ਤੱਕ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗਾਰਗੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਜੰਨਤ ਨੇ ਵੀ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਇਕ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੀਨੀ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਹੁ-ਪਤਾ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ।

ਗਾਰਗੀ ਲਈ ਹਾਲਤ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਬਣ ਗਏ ਕਿ ਆਖਰ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਾ ਉਹ ਕੁਆਰਟਰ ਛੱਡਣਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਜੋ ਉਹਦੇ ਲਈ ਜਿਉਂਦਾ-ਜਾਗਦਾ ਸਾਥੀ ਸੀ, ਉਹਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਹੀ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੇਸੀ-ਪਰਦੇਸੀ ਸਾਹਿਤਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਚਰਨ

ਜਿਸ ਨਹਿਰ ਕਿਨਾਰੇ ਜੰਮਿਆ-ਪਲਿਆ, ਉਸੇ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨ!

ਦਾ ਉਹਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਖ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਆਖਦਾ, "ਮਾਲਕ ਏਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੋਇਆ, ਪੈਸੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਭੇਜ ਕੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਾ ਅਪਨਾ ਕੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਮੁਸੀਬਤ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰੂ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋ, ਇਕੱਲੇ ਹੋ, ਕੀ ਪਤਾ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕੀ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਕੀ ਸੈਕਟ ਬਣ ਜਾਵੇ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਝੰਜਟਾਂ ਨਾਲ ਨਿਬੜਨਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਣ ਜਿੰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ। ਕਾਗਜ਼ ਨਾ

ਕਿ ਇਹਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਟਿਕਾਣਾ ਲੱਭਣਾ ਸੀ ਤੇ ਆਖਰ ਅਜਿਹਾ ਟਿਕਾਣਾ ਮਿਲ ਹੀ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ ਐਮੀਨੈਂਸ ਲਾ ਕੇ ਮੋਟੀ ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਦੀਆਂ ਕੁੰਜੀਆਂ ਵੀ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਮਿਆਦ ਮੁੱਕਣ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਉਹ ਮੰਨੂ ਕੋਲ ਮੁੰਬਈ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਉਮਰ ਦੀ ਪੌਣੀ ਸਦੀ ਭੋਗ ਚੁੱਕਣ ਤੱਕ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਟੈਟੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਜਦੋਂ ਵੀ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ ਆਉਣ ਦੀ ਘੁਰਕੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉਠਣ ਲੱਗਦੇ ਨੇ। ਬੇਹੱਦ ਆਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਚੰਗੇ ਨਾ ਵੀ ਲੱਗਣ, ਪਰ ਤਰਕ ਵਾਲੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸੋਚਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਖਰ ਗੁੱਟ, ਪੱਟ, ਡੌਲੇ ਜਾਂ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਦੀ

ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲ। ਮੀਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਏ ਤੇ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਆਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀਵ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣੀ ਮਹਾਂਪਾਪ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਸਬੰਧੀ ਸਭ ਦੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਤਰਕ ਨੇ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਬਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਕਿ

ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਕ ਖ਼ਤ ਜ਼ਰੀਏ ਨੀਚੂ ਨੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲਈ ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਠੰਢੇ ਬਸਤੋਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਸਨ ਆਫ਼ ਸਰਦਾਰ' ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਰਖ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਅਜੇ ਦੇਵਗਣ ਦੇ ਦਸਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਟੈਟੂ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਕਿ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨਾਲ

ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਸਲੋਕ ਸਾਡੇ ਮਨ ਮੰਦਰ 'ਚ ਵਸਿਆ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਜੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਉਕਰ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਾਂ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਾਂ ਸਤਰਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਲਿਖਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ? ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਤਾਂ ਵਾਜ਼ਬ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀਰੋਇਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪਿੱਠਾਂ ਜਾਂ ਬਾਹਾਂ 'ਤੇ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਫਿਲਮਾਂ, ਸੀਰੀਅਲਾਂ ਵਿਚ ਭੱਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਿਉਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਪੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਏ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਕੇ ਬੀਚ 'ਤੇ ਅੱਧੋਂ ਵੱਧ ਨੰਗੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਜਿਸਮਾਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਿਆਂ ਗੰਦੇ ਗੀਤਾਂ 'ਤੇ ਮੂੰਹ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਉਸ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਸਦੇ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਕਈ-ਕਈ ਘੰਟੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਆਖਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੇਖੇ ਕਿਉਂ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਏ?

ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖਵਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸਾਡਾ ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ਼ ਏਨਾ ਕੁ ਏ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਦੇ ਇਕ ਨਹੀਂ, ਸੈਂਕੜੇ ਮਾਮਲੇ ਨੇ। ਦਰਅਸਲ ਅੱਜ ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਨਾ ਰੱਖੀਏ। ਕੋਈ ਇਨਸਾਨ ਬਿਨਾਂ ਬਾਣੇ ਤੋਂ ਸੱਚਾ ਸਿੱਖ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਤੇ ਬੇਬੇਰ ਸਿੱਖ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਡੇਰਾਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਬਤ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਸੰਸਥਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਬਾਪੜੇ ਦੀ ਵੀ। ਫਿਰ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਜਾਂ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਕੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਭਲਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਏ?

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਰਧਾ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੱਥਾ ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਟੇਕਿਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਕਦੇ ਕੈਲੰਡਰਾਂ, ਕਦੇ ਟਕਸਾਲਾਂ ਤੇ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਬਿਆਨਾਂ ਕਰਕੇ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟੈਟੂਆਂ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੇਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ

ਕੀ ਮੈਂ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ...
ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਟਹਿਣਾ
ਫੋਨ: 91-98141-78883

ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਅਸੀਂ ਸਬੰਧਤ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਲਾਮ ਤੇਰੇ ਸਿਦਕ ਨੂੰ

ਹੱਥ, ਪੈਰ ਸਭ ਕੁਝ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਿਹਲੀਆਂ ਖਾਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰੇ ਹਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਤੋਂ 'ਰੱਬ' ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਖੀ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਉਹਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਸਵੀਰ 'ਫੇਸਬੁਕ' 'ਤੇ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਇਸ ਸੱਜਣ ਦੇ ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਨ ਕਰ ਆਇਆ। ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਪੱਕਾ

ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਸਲਾਮ...

ਇਨਸਾਨ ਹੈ ਇਹ। ਬਾਹਾਂ ਨਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏ, ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਹਾਂ ਸਹਾਰੇ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹੈ।

ਅਪੰਗਪੁਣੇ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਇਨਸਾਨ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਸਲੇ ਦੀ ਉਡਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਾਹਜਪੁਣੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੀ ਤੇ ਬੜੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੋਚ ਪੱਖੋਂ ਅਪਾਹਜ ਹਨ। ਸਿਰਫ਼ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕੰਮ ਕੋਈ ਵੀ ਔਖਾ ਨਹੀਂ।

ਮੰਦਿਰਾ ਬੇਦੀ

ਨੀਰੂ ਬਾਜਵਾ

ਬੇਅਦਬੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ? ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੂਪਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਕੋਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਦਾਰੂ ਦੀ ਲੋਰ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਨਾਲ ਘਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਤੋਰੀ ਜਾਂਦਾ ਏ ਤੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਰਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਬੜਾ ਕੁਝ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਵਾਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਟੂ ਬਣਵਾਉਣ ਨਾਲ?

ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਉਡਣ ਦਸਤੋਂ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਪੱਤਲਾਂ ਤੇ ਡੂੰਠਿਆਂ 'ਚ ਘਪਲੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋਈ ਏ। ਖਬਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਆਇਆ ਕਿ ਨਵੇਂ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਪੁਰਾਣੀ ਤਰੀਕ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਕੰਪਨੀ ਕੋਲੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਦੇ ਡੂੰਠੇ ਤੇ ਪੱਤਲਾਂ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪੌਣੇ ਕੁ ਦੋ ਲੱਖ ਦਾ ਰਗੜਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਨੂੰ ਲੱਗ ਚੁੱਕੇ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ 'ਆਪਣੇ' ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਇੰਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਵੁਕ ਤੇ ਉਲਾਰਵਾਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਤਹਿ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੇਤਲੀਆਂ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜੋ ਦਰਜ ਏ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਵੀ ਚੱਲ ਕੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਜਾਏ।

ਖੈਰ, ਤਾਜ਼ਾ ਮਾਮਲਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਦਾਕਾਰਾ ਮੰਦਿਰਾ ਬੇਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੰਦਿਰਾ ਖਿਲਾਫ਼ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਦੇ ਉਪਰ ਗਰਦਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਕੋਲ 'ਇਕਓਕਾਰ' ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ ਏ। ਉਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਾਲਾ ਇਕ ਟੈਟੂ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਇਹ ਮਿਟਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹਨੇ ਫੇਰ ਉਹੀ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗੈਰਤ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰ ਛੱਡਿਆ।

ਹਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਹਫ਼ਤੇ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਜਦੋਂ ਇਹੀ ਮਾਮਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਨੀਰੂ ਬਾਜਵਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਬਾਂਹ 'ਤੇ 'ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ, ਸਿਰ ਧਰ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੋਰੀ ਆਉ' ਲਿਖਵਾ ਲਿਆ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬਣਵਾ ਲਈ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੀਰੂ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ

ਸਬੰਧ ਕਿਉਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਕਈਆਂ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀ ਥਾਂ 'ਇਕਓਕਾਰ' ਵੀ ਤਾਂ ਬਣਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ?

ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਭੇ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ 'ਇਕਓਕਾਰ' ਖੁਣਵਾਇਆ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨੇ, ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਵੀ, ਅਦਾਕਾਰ ਤੇ ਆਮ-ਖਾਸ ਲੋਕ ਵੀ। ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਡੌਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਖੰਡੇ ਬਣਵਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨੀ ਸਰੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਣ ਹੁੰਦੈ। ਜਾਹਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਡੌਲੇ 'ਤੇ ਖੁਣਵਾਏ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਬਤ ਗੱਲਾਂ ਸਾਝੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਚਰਚਾ ਤੁਰੇਗੀ ਤਾਂ ਆਪ ਦੱਸੋ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਲਾਭ?

ਮੰਦਿਰਾ ਬੇਦੀ ਜਾਂ ਨੀਰੂ ਬਾਜਵਾ ਵੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਹੀਰੋਇਨਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਲਿਖਵਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਦੋ ਕੁ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਉਭਰ ਰਹੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਬਾਰੇ ਇਹੀ ਰੋਲਾ ਪੈਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ

ਆਖਰ ਉਮਰ ਦੀ ਡੋਰ ਨੇ ਟੁੱਟ ਜਾਣਾ!

ਤੰਦਰੁਸਤ ਤੇ ਫੁਰਤੀਲਾ ਰਿਹਾ ਗਾਰਗੀ ਆਖਰ ਢਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਢਲਿਆ ਵੀ ਕੁਛ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ। ਉਹਦਾ ਭੁੱਲਣ-ਰੋਗ ਵਧਣ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਸਕੇ-ਸਨੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਵਿਚ ਉਹਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਉਹਦੇ ਮੁੰਬਈ ਪੁੱਜਣ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਗਰੋਂ ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ-ਸਾਲਾ ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ ਭੇਟ ਕਰਨ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ, ਸੁਖਬੀਰ, ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ ਤੇ ਅਮਰੀਕ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਗਾਰਗੀ ਬਿਖਰੀ ਹੋਈ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਕੁਛ ਕੁਛ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਬੋਲ ਬੋਲਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਵੀ, ਜੋ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਭ ਦੇ ਸਮਝ ਵੀ ਆ ਗਏ।

ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਦੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੰਨੂ ਨੇ, ਪਰਵਰਿਜ਼ ਉਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਕ

ਕਰ ਕੇ ਉਹਦੀ ਜੋ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਯਕੀਨਨ ਪ੍ਰਸੰਸਾਯੋਗ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤੀ ਹੀ ਵਿਗੜ ਗਈ, ਉਹਨੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਸਹਾਇਕ ਮਸ਼ੀਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਸੀ ਕਿ ਉਮਰ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦਾ ਕਸ਼ਟਦਾਇਕ ਸਹਾਰਾ ਵੀ ਬੇਅਰਥ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕੁਛ ਦਿਨ ਵਧਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਓਪਰੇ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਥਾਂ ਘਰ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿ ਕੇ 87 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਭੰਗਣ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਮੰਨੂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪੁਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਹਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਸਸਕਾਰ ਉਹਦੀ ਕਰਮਭੂਮੀ ਤੇ ਕਲਮਭੂਮੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਬਠਿੰਡੇ ਵਾਲੀ ਨਹਿਰ 'ਚ ਪਾਏ ਜਾਣ। ਉਹਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਹਿਤਕ ਅਨੁਪਮ ਖੇਰ ਤੇ ਅਮਰੀਕ

ਗਿੱਲ ਅਰਥੀ ਸਿੱਧੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਧੀ ਰੋਡ ਵਾਲੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਵਿਚ ਲੈ ਆਏ। ਮਗਰੋਂ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅੰਤ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਆਈ ਜੰਨਤ ਅਤੇ ਮੰਨੂ ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਮੁਹਤਬਰ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਫੁੱਲ ਉਸ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਤਾਰ ਆਏ ਜਿਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਣਾ ਵਿਚ ਉਹ ਜਨਮਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਲੰਘੀ ਸੀ।

ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਦਿਖਾਵਿਆਂ ਤੇ ਸਵੈ-ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਜਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਪੁਰਖਲੂਸ ਤੇ ਨਿੱਘਾ ਮਨੁੱਖ ਸੀ। ਬੋਲੀ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਤੇ ਕਲਮ ਦਾ ਧਨੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ ਛੋਟੇ ਦਿਖਾਵੇ ਤੇ ਜਤਨ ਉਹਦੀ ਵੱਡੀ ਸਾਹਿਤਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਤੇ ਦੇਣ ਸਾਹਮਣੇ ਤੁੱਛ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਲੇਖਕ ਸਾਹਿਤ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਬਿੰਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੌਮ, ਕੋਈ ਵਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੈਰਾ, ਪਰ ਗਾਰਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰਲੇ-ਟਾਵਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਜੋ ਪੂਰਾ ਕਾਂਡ ਰਚ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਕਾਂਡ 22 ਅਪਰੈਲ 2003 ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਵਿਸਰਾਮ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗਾਰਗੀ ਦੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਿੱਲੀ

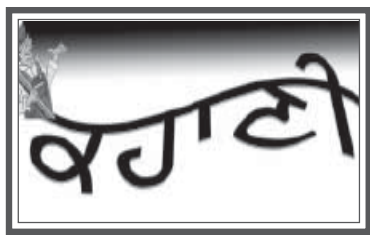
ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਤਾਂ ਖੁਰਾਖੇਜ ਹੀ ਮਿਟ ਗਿਆ ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਐਵੇਂ ਜੋਗੀ ਵਾਲਾ ਗੈਰਜਜ਼ਬਾਤੀ ਫੇਰਾ ਸੀ। ਹਾਂ, ਸ਼ਹਿਣੇ ਦਾ ਉਹ ਨਹਿਰੀ ਨਿਵਾਸ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਜੇ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਭਕਾਂ ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਅਣਵਰਤੀਆਂ ਪਈਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸਭ ਨਹਿਰੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਾਂਗ ਇਹਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਸਤਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦੀ 'ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕਮੇਟੀ' ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹਨੇ ਆਪ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਇਹਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਪਰ ਕੋਈ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਡਰ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕ ਰਹੀਆਂ ਹੋਰ ਨਹਿਰੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਾਂਗ ਇਹਦਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਇਹੋ ਹਸਰ ਨਾ ਹੋਵੇ! ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਨਹਿਰੀ ਨਿਵਾਸ ਹੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾ ਕਰੇ, ਸਗੋਂ ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਢੁੱਕਵੀਂ ਥਾਂ ਉਹਦੀ ਅਜਿਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਵੇ ਜੋ ਸਾਹਿਤਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਸਕੇ।

(ਸਮਾਪਤ)

ਕਵਿਤਾ

ਨਵੀਂ ਕਤਾਰ

ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲੋਟੂ ਟੋਲੇ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕਰਨ ਵਪਾਰ। ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਜੋ ਜਾਣ ਸਕੇ ਨਾ, ਰੱਬ ਦੇ ਬਣਦੇ ਠੋਕੇਦਾਰ। ਪੂਜਾ, ਮੰਤਰ, ਜੋਤਿਸ਼, ਤੰਤਰ, ਸੱਚ ਨਾਲ ਨੇ ਖਾਦੇ ਖਾਰ। ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜਿੱਤਣਾ ਦੱਸਣ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦਾ ਲੈ ਹਥਿਆਰ। ਭੂਤ-ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੇ ਜੋ, ਕਰਦੇ ਦਾਅਵੇ ਬੇ-ਸੁਮਾਰ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕੇ ਨਾ ਕੁਝ ਵੀ, ਜਦ ਜਦ ਕੁਦਰਤ ਮਾਰੀ ਮਾਰ। ਗਿਆਨ-ਵਿਹੁਣੀ ਅੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਜਲਦੀ ਦਵੇ ਵਿਸਾਰ। ਔਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਡੋਰਿਆਂ ਅੰਗੇ, ਫਿਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਨਵੀਂ ਕਤਾਰ।
-ਡਾ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਸਾਲ

ਭੂਆ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆਂ ਦਸਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਵਰ੍ਹੇ ਬੀਤ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ 'ਚੋਂ ਇਹੋ ਇਕ ਨਾਉਂ ਲੈਣ ਜੋਗੀ ਪੁਰਾਣੀ ਮੁੱਢੀ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗ ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਯਾਦ ਬਾਕੀ ਹੈ, ਜਦ ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭੂਆ ਮੈਨੂੰ ਉਗਲੀ ਲਾ ਕੇ, ਪਿਆਰ ਪੁਚਕਾਰ ਕੇ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਅੱਧੀ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਲਾਈ ਵਾਲੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਕੋਲ ਲਿਆਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤੀਹ ਪੈਂਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਇਕ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਉਹ, ਜਿਹੜੇ

ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ

ਮੈਨੂੰ ਕਾਕਾ, ਪੁੱਤਰ ਆਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਮੌਤ ਦਾ ਖਾਜਾ ਬਣ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਭੂਆ ਅਜੇ ਕੰਧੀ ਉਤੇ ਰੁਖੜਾ ਬਣੀ ਰਹੀ।

ਹਾਂ, ਤੇ ਮੈਂ ਐਤਕੀਂ ਜਦ ਆਪਣੇ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਭੂਆ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਨੂੰ ਮੈਂ ਰੋਕ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਕੱਚੀ ਸੜਕੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਮੀਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਤੇ ਏਨੇ ਹੀ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ।

ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਤੇ ਪੇਂਡੂ ਵਿਆਹ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜੇ ਦੋ ਚਾਰ ਡੰਗ ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਚਾਰ ਚੌਕੇ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਡੰਗ ਹਾਜ਼ਮੇ ਦੇ ਚੁਰਨ ਤੇ ਫੱਕੀਆਂ ਵਰਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖਲਾਸੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਚੁੱਠੇ ਡੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਕਚਘਰਤ ਪੂਰੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨਿਕ ਸੁਕ ਤੋਂ ਦਿਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਜਾਪਣ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਤਦੋਂ ਦੇ ਫੁਲਕੇ ਖਾਧਿਆਂ ਜੁਗ ਹੀ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਥੇਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਿਕ ਅੱਧ ਡੰਗ ਹੀ ਪੂਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲੇ, ਕਿਤੇ ਤੋਂ ਫੁਲਕੇ ਤੇ ਦਾਲ ਮਿਲ ਸਕਣ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਧੋਤਿਆਂ ਦੀ ਨੱਕ-ਵੱਢੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ।

ਸੁਕਰ ਸੁਕਰ ਕਰ ਕੇ ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਤੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਜਾਂਵੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਮਸੇ ਮਸੇ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾ ਕੇ ਭੂਆ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਸੀ, ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਭੂਆ ਪਤਲੇ ਫੁਲਕੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਫੁਲਾ ਕੇ ਕਿੱਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਖੁਆਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਦਾ ਤੁਰਿਆ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਘੱਟਾ ਫੱਕਦਾ ਕਿਤੇ ਪੈਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਤੇ ਕਿਤੇ ਸੜਕੇ ਸੜਕ, ਸੋਤੇ ਪਏ ਭੂਆ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੁੱਜਾ। ਜਾਨ ਵਿਚ ਜਾਨ ਆਈ।

ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਬੜੀ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਭੂਆ ਨੂੰ ਪੈਰੀਂ ਪੈਣਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਜੀਉਂ ਆਇਆਂ ਸਦਕੇ ਆਇਆਂ, ਆਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਪਲੋਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਭੂਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਨਿੱਘ ਨਾ ਲੱਭਿਆ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਭੂਆ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਛਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਧਾਰੇ ਦੀ ਕਸਰ ਸੀ।

ਜਦ ਉਸ ਦੇ "ਕਾਕਾ ਕਿਥੋਂ ਏਂ ਤੂੰ?" ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਭੂਆ ਮੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਲਿਪਟ ਗਈ। ਚੁੰਮ ਚੁੰਮ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਗਿੱਲਾ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਉਚੀ ਦੇ ਕੇ ਪੁਕਾਰ ਉਠੀ, "ਨੀ ਚੰਨਣ ਕੌਰੇ! ਕੁੱਤੇ ਆਈਂ ਨੀ ਭੱਜ ਕੇ। ਨੀ ਮੇਰਾ... ਸਿੰਘ ਆਇਆ ਈ ਸੁੱਖ ਨਾਲ। ਵੇ ਮੁੰਡਿਓ ਕੁੜੀਓ! ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਇਆ ਆਇਆ ਜੇ।"

ਉਸ ਦੀ ਨੂੰਹ ਭੱਜੀ ਆਈ। ਭੂਆ ਦੇ ਪੋੜਿਆਂ ਪੋੜੀਆਂ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਘੇਰਾ ਘੱਤ ਲਿਆ। ਬਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖੀ, ਪਰ ਦਾਦੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ "ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਇਆ..." ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ।

ਭੂਆ ਦੀ ਨੂੰਹ ਮੈਥੋਂ ਛੋਟੇ ਥਾਂ ਸੀ, ਘੁੰਡ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਬੋਲਣ ਚਾਲਣ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਉਹ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ।

ਮੈਂ ਪੀਹੜੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸਾਂ, ਭੂਆ ਭੁੰਜੇ ਬੈਠੀ ਦੁਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ, ਮੇਰਾ ਸਿਰ, ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਮੱਥਾ ਪਿਆਰਦੀ ਹੋਈ ਮੇਰੇ ਘਰ ਬਾਰ ਦੀ,

ਮੇਰੇ ਬਾਲਾਂ, ਮੇਰੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਦੀ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਪੁੱਛ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਉਤਰ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, "ਹਾਂ ਜੀ, ਆਹੋ ਜੀ, ਜੀ।" ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਾਹੜੀ ਵਾਲਾ ਕਾਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।

"ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਉਠ ਕੇ ਰੋਟੀ ਟੁਕ ਦਾ ਆਹਰ ਕਰ। ਮੁੰਡਾ ਵੱਡੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਭਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।" ਕਹਿ ਕੇ ਭੂਆ ਨੇ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਰਸੋਈ ਵੱਲ ਨਸਾਇਆ। ਮੈਂ ਬਥੇਰੀ ਉਜ਼ਰਦਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਥੇ ਸੁਣਾਈ ਕਾਹਨੂੰ ਹੋਣੀ ਸੀ।

ਭੁੱਖ ਮੈਨੂੰ ਉੱਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਦੁਪਹਿਰੇ ਜਿਹੜੀ ਜੰਢ ਵਿਦੈਗੀ ਵੇਲੇ ਰੋਟੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਮਠਿਆਈ ਖਾਣੀ ਪਈ ਸੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਤਬੀਅਤ ਦਿਕ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਦਿਲ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਤੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖਾਵਾਂਗਾ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਡਕਾਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ।

"ਓ ਮੇਰਿਆ ਰੱਬ!" ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਡਰ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਿਕਲੀ, ਜਦ ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਨੱਕੋ ਨੱਕ ਪਰੋਸਿਆ ਬਾਲ ਵੇਖਿਆ, ਚੱਕੀ ਦੇ ਪੁਤ ਜਿੱਡੇ ਦੇ ਪਰੋਠੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਘਿਉ ਵਗ ਵਗ ਕੇ ਬਾਲ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਰਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਮੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਤਕੜਾ ਅੰਬਾਰ ਉਸਰਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਜਿਸ ਉਤੇ ਬੁੱਕ ਸਾਰੀ ਸ਼ੱਕਰ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਛੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਮੈਂ ਸਹਿਮੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਕਦੇ ਬਾਲ ਵੱਲ ਵੇਖਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਢਿੱਡ ਵੱਲ। "ਮੂਸਾ ਮੋਤੋਂ ਭੱਜਿਆ, ਅੱਗੋਂ ਮੋਤ ਖੜੀ" ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਬਣੀ।

ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਸੰਗ ਦੇ ਮਾਰੇ ਕੁਝ ਆਖ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਸਕਦਾ, ਤੇ ਭੂਆ ਨੂੰ ਏਸ ਬਾਬਤ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ, ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸੀ।

ਭੂਆ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਬਥੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਪਾਵਾਂ, "ਭੂਆ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗਰਾਹੀ ਦੀ ਵੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਜੰਢ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਕਰ ਕੇ ਔਖਾ ਹਾਂ..." ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਿਆਂ ਭੂਆ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਵਾਹੀ ਜਾਵੇ, "ਭਲਾ ਕਾਕਾ, ਇਹ ਵੀ ਕੀ ਏ, ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਤੇ ਫੁਲਕੇ ਨੇ। ਖਾ ਲੈ, ਖਾ ਲੈ ਮਾਂ ਸਦਕੇ।"

"ਤੇ ਭੂਆ ਜੀ, ਇਹ ਏਨੀਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਕੌਣ ਖਾਏਗਾ?" ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਬੋਲੀ, "ਖਾ ਲੈ, ਖਾ ਲੈ, ਬੀਬਾ ਪੁੱਤ। ਸੇਵੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਏ, ਇਹ ਤੇ ਐਵੇਂ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨੇ। ਵੇਖੋ ਨਾ ਪੁੱਤ, ਏਥੇ ਬਾਹਰ ਥਾਵੇਂ ਕੀ ਪਿਆ ਲੱਭਦਾ ਏ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਗਰਾਂ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਏ, ਉਥੇ ਤੇ ਜੋ ਬੱਤੀਆਂ ਦੰਦਾਂ 'ਚੋਂ ਮੰਗੋ, ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਸੱਚ ਕਿਸੇ ਆਖਿਆ ਏ, ਅਖੇ 'ਸ਼ਹਿਰ ਵਸੰਦੇ ਦੇਵਤੇ ਬਾਹਰ ਵਸੰਦੇ ਪ੍ਰੇਤ'। ਏਥੇ ਤੇ ਵੀਰਾ ਇਹੋ ਦਾਲ ਸਾਗ ਈ ਜੁੜਦਾ ਏ। ਤੇਰਾ ਫੁਫੜ ਜਿਉਂਦਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਅੰਬਰਸਰ ਗਏ। ਸਦਕੇ ਜਾਈਏ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਤੋਂ। ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ, ਘਰਾਂ ਦੇ ਪੁਆੜਿਆਂ 'ਚੋਂ ਕਿਥੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਿਕਲ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੀ ਜਠਾਣੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਗੰਗਾ ਜੀ ਲਿਜਾਣੇ ਸਾ ਸੂ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, 'ਸ਼ੈਕਰ ਦੀ ਮਾਂ, ਕਿਹੜਾ ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ ਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਖਸਮ ਨੂੰ ਖਾਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਜਾਣੇ ਤੂੰ ਵੀ ਚਲੀ ਚੱਲ', ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸੇ ਸਬੱਬ ਚਲੀ ਗਈ। ਦਿਲ ਤੇ ਬਥੇਰਾ ਕਰਦਾ ਏ ਪਈ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਗੰਗਾ ਮਾਈ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਆਵਾਂ, ਸ਼ੈਕਰ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵੇਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪਾ ਚੁੱਕੀ ਆਂ, ਪਈ ਮੁੰਡਿਆ ਜਿਥੇ ਹੋਰ ਸੈਕੜੇ ਖਰਚਦਾ ਖਾਨਾ ਏ, ਉਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜੱਸ ਖੱਟ ਛੱਡ, ਪਰ ਉਹ ਤੇ ਸੁਣਦਾ ਈ ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ..."

ਭੂਆ ਬਿਨਾਂ ਰੁਕਿਆ ਆਪਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਤੇ ਏਧਰ ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, "ਅੱਗੇ ਜਿਠਾਣੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਗਈ ਸੈਂ, ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਭਤੀਜੇ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੈ।"

ਅਖੀਰ ਇਹੋ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਹੱਛਾ, ਉਖਲੀ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਚਾਰ ਸੱਟਾਂ ਵੱਧ ਕੀ, ਤੇ ਚਾਰ ਘੱਟ ਕੀ, ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

ਅਜੇ ਦੋ ਚਾਰ ਬੁਰਕੀਆਂ ਹੀ ਲਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਭਰਜਾਈ ਨੇ ਘੱਪਰੇ ਹੋਏ ਘਿਉ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕੋਲ ਲਿਆ ਕੇ ਸੇਵੀਆਂ ਉਤੇ ਉਲਦ ਦਿੱਤਾ। ਘਿਉ ਸੇਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਫਿਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸਾਰੇ ਬਾਲ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਿਆ ਤੇ ਸੇਵੀਆਂ ਦਾ ਢੇਰ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਖੜੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਜ਼ੀਰੇ ਵਾਂਗ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਬਥੇਰਾ 'ਨਾ ਨਾ ਨਾ' ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਕੌਣ ਸੁਣਦਾ ਸੀ।

"ਇਸ ਆਪ ਸਹੇੜੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਕੀਕਣ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲੇ", ਬਥੇਰਾ ਸੋਚਿਆ ਪਰ ਕੋਈ

ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਦੇ ਪਿਤਾਮਾ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦੇ 116ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਲੇਖ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਕਹਾਣੀ 'ਭੂਆ' ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੰਮਪਲ ਕੇ ਵੱਡੀ ਹੋਈ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਉਸ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਉਸ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਬਾਸ਼ਿਦਿਆਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਬਹੁਤ ਪਿਛਾਂਹ ਛੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਹ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀਆਂ ਆਖਰਕਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੀ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਰੰਗ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਖਾਤਰ ਸ਼ਬਦ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

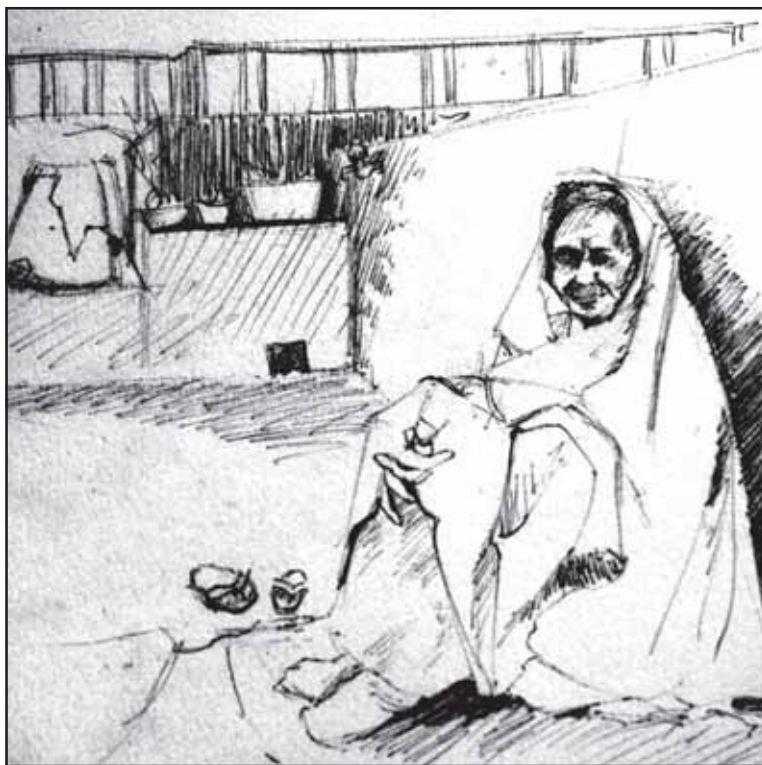
ਰਾਹ ਨਾ ਲੱਭਾ। ਪਰੋਠੇ ਤਾਂ ਖੈਰ ਦੋ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਡੇਢ ਕੁ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁੰਨ ਤੁੰਨ ਕੇ ਲੰਘਾ ਲਏ, ਪਰ ਸੇਵੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇ? ਸਲਾਹ ਹੋਈ ਕਿ ਭੂਆ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਤੇ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਹੋਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਇਕ ਦੋ ਰੁਗ ਭਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਬੰਨੇ ਸੁੱਟ ਹੀ ਛੱਡਾਂ, ਕੁਝ ਤਾਂ ਭਾਰ ਹੋਲਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਸ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਕਮਬਖ਼ਤ ਭਰਜਾਈ ਦਾ ਕੀ ਕਰਦਾ, ਜਿਹੜੀ ਘਿਉ ਦਾ ਕੋਲ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੋਕਰੇ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ ਲੁਕਾਈ ਮੇਰੇ ਲਾਗੇ ਪਥੱਲਾ ਮਾਰੀ ਬੈਠੀ ਸੀ।

ਚਿਤੀ-ਚੋਗੇ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਇਕ ਇਕ ਸੇਵੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ, ਚਿੱਥ ਚਿੱਥ ਕੇ ਲੰਘਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਭਰਜਾਈ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖਬਰੇ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਉਠ ਕੇ

ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੇਟ ਪਾਟਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਸਾਹ ਨਾਲ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਲਦਾ।

ਅਖੀਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਤੇ ਮੈਂ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚ ਵਿਛੋ ਹੋਏ ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਜਾ ਢੱਠਾ। ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜੇ ਮਰਨਾ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਰਨ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ।

ਜਾਨ ਅੱਕਲਕਾਂਦ ਆ ਗਈ। ਸੱਜਿਓ ਖੱਬੇ ਤੇ ਖੱਬਿਓ ਸੱਜੇ ਉਸਲਵੱਟੇ ਲੈਂਦਾ ਸਾਂ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਅਫਰੇਵਾਂ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਤੋਂ ਆਖਰਾਂ ਦਾ ਵੱਟ। ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਵਗ ਵਗ ਕੇ ਵਿਛਾਈ ਭਿਉਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੱਖੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਈ ਸੀ ਪਰ ਫੜ ਕੇ ਝੱਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਤੱਕਿਆ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਰੁਗ ਸੁੱਟਾਂ।

ਪਿਛਲੀ ਕੰਧ ਦੀ ਨੁਕਰੇ ਇਕ ਤੰਦੂਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਇਹੋ ਠੀਕ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਸੁਆਹ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਉਤਾਂਹ ਕਰ ਕੇ ਢਕ ਛੱਡਾਂਗਾ, ਬਸ।

ਤੇ ਮੈਂ ਦਿਲ ਪੀੜਾ ਕਰ ਕੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਸੇਵੀਆਂ ਮੇਰੀ ਲੱਧ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ, ਰੁਗ ਭਰ ਲਿਆ। ਹੱਥ ਪਿਛਾਂਹ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਥਾਲੀ ਤੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਫਿਰ ਓਹੀ ਭਾਬੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਆ ਧਮਕੀ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਛਿਆਂ ਇਕ ਹੋਰ ਪਰੋਠਾ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਦੇਹ ਮਾਰਿਆ।

ਸੇਵੀਆਂ ਮੁੜ ਥਾਲੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਹੱਥ ਪੈਰ ਛੱਡ ਬੈਠਾ, "ਹੁਣ ਖੈਰ ਨਹੀਂ।"

ਅੱਧਾ-ਪੱਧਾ ਮੁਕਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕਾਲ ਰੁਪੀ ਥਾਲ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਖਲਾਸੀ ਹੋਈ, ਪਰ ਹੁਣ ਏਥੋਂ ਉਠ ਕੇ ਮੰਜੇ ਤੀਕ ਜਾਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ

ਵਿਚ ਕਟੋਰਾ ਲਈ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਖੜੀ ਰਹੀ, ਬੜੀ ਮੁਸੀਬਤ ਬਣੀ।

ਜਦ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਵਿਉਂਤ ਸੁੱਝੀ। ਮੈਂ ਕਟੋਰਾ ਲੈ ਕੇ ਪੈਂਦ ਵੱਲੋਂ ਖੋਸ ਚੁੱਕ ਕੇ ਓਥੇ ਟਿਕਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ, "ਮੈਨੂੰ ਠੰਢਾ ਪੀਣ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ।"

ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਜੇਠ ਨੂੰ ਏਨੀ ਖੋਚਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਜਾਂ ਖਬਰੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰ ਕੇ ਕਿ ਜੇਠ ਜੀ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਤਾਵਲੇ ਹੋਣਗੇ, ਭੱਜ ਕੇ ਗੜਵੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆਈ ਤੇ ਫੈਂਟ ਕੇ ਠੰਢਾ ਕਰਨ ਲੱਗੀ।

ਛੰਨਾ ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ। ਖਿਆਲ ਸੀ ਸ਼ਾਇਦ ਫੜਾ ਕੇ ਤੁਰਦੀ ਬਣੇਗੀ ਪਰ ਸੱਸ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਕਰ ਕੇ ਭੋਜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖਾਲੀ ਛੰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜੋ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੇ ਕਦੇ ਉਸ ਛੰਨੇ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਖੀਏ ਦੀ ਗੋਲੀ ਦੇ ਦੋਂਦਾ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਮੈਂ ਉਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਉਤੇ ਤਰਜੀਹ ਦੇਂਦਾ।

ਇਕ ਘੁੱਟ, ਦੋ ਘੁੱਟ, ਚਾਰ ਘੁੱਟ, ਪਰ ਕੀ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਛੱਪੜ ਜਿੰਡਾ ਛੰਨਾ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਸੀ?

"ਖਸਮ ਨੂੰ ਖਾ ਗਿਆ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੰਕੋਚ, ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ ਸਲਾਹ ਹਾਲੇ ਮਰਨ ਦੀ।" ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਂ 'ਬੱਸ' ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਛੰਨਾ ਉਸ ਵੱਲ ਵਧਾਇਆ, ਪਰ ਉਹ ਫੜਨ ਦੀ ਬਜਾਇ ਇਕ ਦੋ ਕਦਮ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟ ਗਈ, ਮਾਨੋਂ ਇਸ ਦੀ ਛੂਹ ਨਾਲ ਭਿਟੀ ਜਾਏਗੀ। ਚੀਨਪੁਟੇ ਦੇ ਤਾਣ ਮੈਂ ਹੱਥ ਪਿਛਾਂਹ ਖਿਚਿਆ। ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਤਕਲੀਫ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। "ਹੱਛਾ ਜ਼ਰਾ ਠਹਿਰ ਕੇ ਪੀਆਂਗਾ" ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਛੰਨੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਮੰਜੇ ਦੀ ਪੈਂਦ ਵੱਲ ਮੰਜੀ ਦੀ ਹੀਂਹ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਹੀਂਹ ਇਤਨੀ ਚੌੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪਰਾਤ ਜਿੱਡੇ ਛੰਨੇ ਨੂੰ ਝੱਲ ਸਕਦੀ। "ਠੰਨ" ਕਰਦਾ ਛੰਨਾ ਭੁੰਜੇ ਜਾ ਪਿਆ- ਦੁੱਧ ਡੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ।

"ਉਹੋ!" ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਛੰਨਾ ਭੁੰਜਿਓ ਚੁਕਿਆ ਤੇ ਭਰਜਾਈ ਨੇ ਝਟ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਫੜ ਲਿਆ।

"ਕੀ ਹੋਇਆ ਕੁਝ?" ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਭੂਆ ਆਪਣੀ ਡੰਗੋਰੀ ਖੜਕਾਈ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਪੁਜੀ। "ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਦੁੱਧ ਡੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਏ।" ਨੂੰਹ ਨੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਭਰੀ ਨੀਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ।

"ਤੇ ਫਿਰ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਾਲ ਏ? ਜਾਹ ਹੋਰ ਲੈ ਆ ਜਾ ਕੇ।" ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਭੂਆ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੀ, "ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਬਹਿ ਕੇ ਦੁੱਧ ਸੁੱਖ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂਗੀ, ਫਿਰ ਸੋਚਿਆ ਬੱਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਾਹਨੂੰ ਐਖਿਆਂ ਕਰਾਂ ਸੁ ਰਮਾਣ ਕਰ ਲਵੇ ਦੋ ਘੜੀਆਂ।"

ਮੈਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਖਿਆ, "ਭੂਆ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹਰਦੁਆਰਾ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇਂਗੀ।" ਏਸੇ ਵੇਲੇ ਨੂੰਹ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸੱਸ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਿਹਾ, ਤੇ ਭੂਆ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਕੀ ਆਖਿਆ ਈ ਜਾਗ ਲਾ ਛੱਡੀ ਏ? ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਈ? ਹਾਏ ਹਾਏ ਰੱਬਾ, ਮੈਂ ਕਿਹੀ ਸੜ ਗਈ ਆ ਏਸ ਹੱਥੋਂ। ਸਾਰੇ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਕਾਹਨੂੰ ਜਾਗ ਫੁਕਣੀ ਸੀ। ਮੁੰਡਾ ਵਿਚਾਰਾ ਹੁਣ ਝਾਟਾ ਮੇਰਾ ਪੀਵੇਗਾ। ਸਵੇਰ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਭਾਣਾ। ਸੰਧਿਆ ਵੇਲੇ ਦੇ ਦੋ ਫੁਲਕੇ ਖਾਧੇ ਸੂ, ਉਤੋਂ ਸੋਤਾ ਪਿਆ ਏ। ਇਹਨੇ ਵਿਚਾਰੇ ਨੇ ਕੋਈ ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ ਆਉਣਾ ਸੀ ਸਾਡੇ ਘਰ? ਜਾਹ ਜਾ ਕੇ ਰਾਮੇ ਕਿਆਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਦੁੱਧ ਦਾ ਛੰਨਾ ਲੈ ਆ।"

"ਨਾ ਭੂਆ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਦੀ ਸਹੁੰ, ਜੇ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਭੋਜੀ।" ਮੈਂ ਤਰਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

"ਲੈ ਹੋਰ ਸੁਣ", ਭੂਆ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਘੁਰਕੀ ਨਾਲ ਬੋਲੀ, "ਏਹ ਵੀ ਕੋਈ ਰਾਹ ਪਿਆ ਏ। ਸਵੇਰ ਦਾ ਭੁੱਖਣ ਭਾਣਾ। ਮਾਂ ਸਦਕੇ, ਸ਼ਰਮ ਕਿਹਾੜੀ ਗੱਲ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੋਈ, ਇਹ ਕੋਈ ਬਗਾਨਾ ਘਰ ਏ। ਜੀਓ ਜਾਗੋ ਮੈਂ ਤੇ ਸਹਿਕ ਸਹਿਕ ਕੇ ਲਿਆ ਸੀ ਤੈਨੂੰ। ਤਿੰਨਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੂੰਹੀਓਂ ਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਏ। ਪੁੱਤਰ, ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਜਫਰ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਤੈਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਲੇ ਹੋਣੇ। ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਸਨ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਭਾਈਏ ਹੋਣੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਨਤਾਂ ਮੰਨ ਮੰਨ ਕੇ ਵੱਡਾ ਵਿਆਹਿਆ, ਵਿਚਾਰਾ ਖਾਰਿਓ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਥਾ, ਰੰਡਾ ਹੋ ਬੈਠਾ। ਮੁੜ ਮਰਦਾ ਮਰ ਗਿਆ, ਬੂਹਾ ਨਾ ਖੁਲ੍ਹਿਆ। ਓਦੂੰ ਨਿੱਕਾ ਸੀ ਦੌਲਤ ਸੁੰਹ ਤੇਰਾ ਤਾਇਆ। ਸੁਰਗਾਂ 'ਚ ਵਾਸਾ ਹੋਵੇ ਸੁ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਲੱਤ ਦਿਤਿਆਂ ਪਾਣੀ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਕੜੀ ਵਰਗਾ ਜੁਆਨ ਤੇ ਡਾਢਾ ਈ ਸੁਨੱਖਾ। ਭੈੜੀ ਮੌਤ ਨੇ ਮਹਿਕਦਾ ਫੁਲ ਤੋੜ ਲਿਆ।" ਤੇ ਭੂਆ ਦੇ ਅਥਰੂ ਵਗ ਵਗ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਟੋਇਆਂ ਵਿਚ ਭਰਨ ਲੱਗੇ।

ਜ਼ਰਾ ਬਚ ਕੇ ਰੱਬ ਦੇ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਤੋਂ

ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਛੱਤ ਵਾਂਗ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਕਤੀ ਨਾਲ ਕਤੀ ਜੁੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ਪੂਰੀ ਨੀਂਦ ਦਾ ਅਨੰਦ ਵੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਚੰਗੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮਾੜੇ ਇਤਫਾਕ ਵਾਂਗ ਮਨ ਟੁੱਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਿੱਘੇ ਹੋਏ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਚ ਲੇਟੇ ਹੋਏ ਨੇ ਹੀ ਚੋਪਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਚੁੰਬਕ ਨੇ ਟੁੱਟਿਆ ਮਨ ਜੋੜਦਿਆਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਬੁੱਲਾ ਲਿਆਉਂਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਹ ਧਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੀ ਸੀ, ਫੋਨ ਖੜਕ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਸਕਰੀਨ 'ਤੇ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਨਾਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੈਲੋ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੱਧੀ ਫਤਿਹ ਬੁਲਾ ਦਿੱਤੀ।

“ਬਾਈ ਜੀ, ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਪਿੰਗ ਕਰਵਾ ਲਿਆਇਉ। ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਲੈਣ ਦਿਉ। ਤੁਸੀਂ ਪੈ ਕਰ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆ ਕੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ।” ਮੇਰੇ ਸੱਜਣ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਕਿਹਾ। “ਸੱਤ ਬਚਨ ਜੀ”, ਮੈਂ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੰਡ ਪੱਤੀ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਚੁੱਕ, ਮੈਂ ਸਾਪਿੰਗ ਮਾਲ ਵੱਲ ਕਾਰ ਭਜਾ ਲਈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਰੱਬ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਹ ਚੋਟੀ ਘੰਟੇ ਟਰੱਕ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਵਾਲੀਆਂ ਸੀਡੀਆਂ ਲਾਈ ਰੱਖਦਾ। ਹਰ ਗੱਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਗਲੇ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਟਿਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਇਹੀ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਇਸ ਸੱਜਣ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖੈਰ! ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਅਚਾਨਕ ਹੋਏ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਨੇ ਹਾਈਵੇ ਉਪਰ ਟਰੈਫਿਕ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਕਾਰ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਚੁੱਪ ਤੋੜਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਆਪ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਵੀ ਹੋ।” “ਬਾਬਾ ਜੀ, ਪਾਠ ਸੁਣੀਦਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਕਰੀਦਾ ਵੀ ਹੈ।” ਮੈਂ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ। “ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਵੀ ਹੈ, ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਵੀ ਹੈ; ਇਥੇ ਦੇ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ।” ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਕਹੀ। “ਹਾਂ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ।” ਮੈਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਹਿ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। “ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸਵਾਏ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਣਦੇ

ਹੋ, ਯਾਨਿ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ, ਨੁਸਰਤ ਫਤਿਹ ਅਲੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ?” ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ। “ਨਹੀਂ ਬਾਬਾ ਜੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਹੀ ਸੀਡੀਆਂ ਨੇ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਗਾਉਣ ਵਜਾਉਣ ਨਹੀਂ।” ਮੈਂ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਇਕ ਵਾਰ ਗੁਰ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਬੋਲੇ, “ਫਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ?”

“ਬਾਬਾ ਜੀ, ਇਹ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੋਊ, ਉਸ ਵਕਤ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।” ਮੈਂ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ।

“ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਫਲਾਣੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਐਨੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ, ਤੇ ਫਲਾਣੇ ਸਿਉਂ ਨੇ ਐਨਿਆਂ ਨੂੰ।” ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਚਾਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਗਿਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਬਾਬਾ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਓ, ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਆਏ ਨੇ, ਉਸ ਨਗਰ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਗੇੜਾ ਕੱਢਿਓ, ਫਿਰ ਦੇਖਿਓ ਕਿੰਨੇ ਬੰਦੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕਿੱਲੀ ਉਪਰ ਟੰਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦੁਜੀ ਗੱਲ, ਜਿੰਨੀ ਗਿਣਤੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਿਮਾਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।” ਮੇਰੇ ਖੂਨ ਦੀ ਗਤੀ ਹੁਣ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੱਲ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ।

“ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸਹੀ ਹੈ ਪਰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਤਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੀ ਹੈ।” ਬਾਬੇ ਨੇ ਚਿੱਟੀ ਐਨਕ 'ਤੇ ਫੂਕ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸਾਫ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਸੱਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਤੇ ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਤੇ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਖੀਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਇਆ, ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੰਘ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਲੰਗਰ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਮਿਸਰੀ ਵਰਗੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਥਾ ਰੂਪੀ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਕੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਗਾਡੀ ਰਾਹ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਆਖਰੀ ਸੁਆਸਾਂ ਤੱਕ ਨਿਭ ਜਾਵੇ। ਧੰਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਹ ਵਡੇਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਘੜੀ ਅਸੀਂ ਚੋਲਾ ਤਿਆਗ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਸੱਚਖੰਡ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ ਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਮੌਤ ਤੋਂ ਐਨਾ ਡਰ ਕਿਉਂ ਲੱਗਦੇ? ਜਿਉਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਕਿਉਂ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ? ਕਿਉਂ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਬਾਬਾ ਜੀ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ; ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪੈਸੇ ਜਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਲਈ ਕਰੋ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਵੋ। ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਡਾਲਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰੋ। ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ। ਭੁੱਖਾ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਖਾਵੇਗਾ। ਤੰਦੁਰਸਤ ਸਰੀਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਬਾਣੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕਣ ਲਈ। ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।” ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਦੋ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਝ ਆਈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ।

“ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਤਾਂ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਫਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛਕਦੇ?” ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ। “ਬਾਬਾ ਜੀ, ਗਰੀਬ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਬਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸੁਕਰਾਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅਮੀਰ ਬੰਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਤੰਦੁਰਸਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਵਾਲੀ ਬਿਮਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਭਟਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਦੁੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਸੇਜ ਉਤੇ ਲੇਟਿਆਂ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੁੜਦੇ ਨੇ, ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।” ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਮੁਤਾਬਕ ਕਹਿ ਗਿਆ।

“ਸਿੰਘ ਜੀ! ਸਾਡੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ।” ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋਲੇ।

ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟਰੈਫਿਕ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਸਾਪਿੰਗ ਮਾਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਾਰ ਪਾਰਕਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਬਾਬਾ ਜੀ, ਜੇ ਕੁਝ ਲੈਣਾ ਹੈ ਲੈ ਲਵੋ, ਬਿੱਲ ਮੈਂ ਉਤਾਰ ਦੇਵਾਂਗਾ।” ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾਏ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸਾਪਿੰਗ ਮੈਂ ਹੀ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੋਵੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਟੰਗੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵਤ ਗਏ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, “ਬਾਈ ਜੀ! ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਾਪਿੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ?”

“ਹਾਂ ਜੀ! ਬਾਈ ਜੀ!! ਬਾਬਾ ਜੀ ਲੋਡੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੜੇ ਹੋਏ ਨੇ।” ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। “ਚਲੋ ਤੁਸੀਂ ਉਡੀਕ ਕਰ ਲਵੋ।” ਮਿੱਤਰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਫੋਨ ਕੱਟ ਗਿਆ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਾਈਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਕੱਢ ਲਈ। ਲੋਡੀਜ਼ ਜੀਨ, ਲੋਡੀਜ਼ ਟਾਪ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਾਰਟ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਏ। ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕੁਝ ਲੱਭਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਅਗਾਂਹ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਬਾਬਾ ਜੀ, ਕੀ ਲੱਭ ਰਹੇ ਹੋ?”

“ਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਹ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸਾਮਾਨ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?”

ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅੰਡਰ-ਗਾਰਮੈਂਟਸ ਵੱਲ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਲਾਗੇ ਹੀ ਮੇਕਅੱਪ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਲਿਸਟ ਤੋਂ ਸਾਈਜ਼ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਪਰ ਰੇਟ ਲਿਸਟ ਤੋਂ ਰੇਟ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਜੇ ਕੁਝ ਲਿਸਟ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਚੁੱਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸਾਪਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹਾਸਾ ਵੀ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੇ ਉਸੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਆਹ ਢੋਂਗੀ ਵੀ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰੀ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿਰੁਧ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ ਹੁਣ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਟਰਾਲੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਨਹੀਂ, ਲੱਦ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸੈਂਟ ਵਗੈਰਾ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਤੇ ਵਧੀਆ ਸੈਂਟ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੈਂ ਅਗਾਂਹ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਟਾਪ ਦਾ ਸੈਂਟ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬਾ

ਜੀ ਨੇ ਸੈਂਟ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਲੈਂਦਿਆਂ ਝੱਟ ਆਖ ਦਿੱਤਾ, “ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬੱਸ ਆਹੀ ਐ।” ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸੈਂਟ ਦੀ ਉਚੀ ਕੀਮਤ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ‘ਹਾਂ’ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵਿਹਲੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਬਾਬਾ ਜੀ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੌਣ ਕੌਣ ਐ?”

“ਸਿੰਘ ਜੀ! ਦੋ ਬੇਟੀਆਂ, ਇਕ ਬੇਟਾ ਤੇ ਇਕ ਮੇਰੀ ਮਿਸਿਜ਼ ਹੈ।” ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੋਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਦਸਤਾਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਬਾਬਾ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?” ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੀ ਕੁੜੱਤਣ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਸਿੰਘ ਜੀ! ਮੈਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ।” ਬਾਬਾ ਜੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਬੋਲੇ।

ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵਤ ਗਏ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕੁੜੱਤਣ ਉਗਲਣ ਲੱਗਿਆ। ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਦਾ-ਬਾਬਾ ਜੀ ਐਨੀ ਦੂਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣ ਆਏ ਨੇ, ਪਰ ਘਰੇ ਦੀਵੇ ਬੱਲੇ ਹਨੇਰਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਜੀਨਾਂ ਤੇ ਟੋਪਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿਰੁਧ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਖੁਦ ਫੈਸ਼ਨ ਵਾਲੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਹੱਡ ਭੰਨਵੀਂ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਵੰਧ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮਾਇਆ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਇੱਥੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਉਥੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਨਿੱਘ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਲਟਾ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਣਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੋ, ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਦਸ ਘੰਟੇ ਲਾ ਕੇ ਤਾਂ ਦੇਖੋ, ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਰੱਕ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਲਏ! ਫਿਰ ਪਤਾ ਲੱਗੂ ਐਨ ਵਾਈ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੈ। ਖੈਰ! ਮੈਂ ਸਮਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਾਉਂਟਰ 'ਤੇ ਪੰਡ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਦੋ ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ ਬਿੱਲ ਬਣ ਗਿਆ 1129.30 ਡਾਲਰ ਦਾ। ਮੈਂ ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਨਾਲ ਰਕਮ ਉਤਾਰ ਕੇ ਦੋ ਲਿਫਾਫੇ ਫੜ ਲਏ ਤੇ ਦੋ ਲਿਫਾਫੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਫੜਦਿਆਂ ਖੱਚਰਾ ਜਿਹਾ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਸਿੰਘ ਜੀ! ਬਿੱਲ ਵੱਡਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ।”

“ਕੋਈ ਨਾ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਤਾਂ ਸਾਪਿੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਨਾ! ਹੋਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਚਾਹੀਦਾ?” ਮੈਂ ਕਾਰ ਦੀ ਡਿੱਕੀ 'ਚ ਲਿਫਾਫੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਐ। ਪਲੀਜ਼ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮਨਾਇਓ।” ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਨਿਮਰਤਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਬਾਬਾ ਜੀ, ਜੇ ਕੁਝ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰੋ ਤੇ ਪੁੱਛੋ।” ਮੈਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਸਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਠਾਣੇਦਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਗਿਫ਼ਟ ਖਰੀਦਣਾ ਸੀ।” ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਨਾਲ ਵਾਲੀ ਉਂਗਲ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਬਾਬਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਗਿਫ਼ਟ ਉਥੋਂ ਹੀ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦੇ।” ਮੈਂ ਅਣਭੋਲ ਬਣਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਧਿਆਨ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਮਿਲੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਲੀਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।” ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਬਾਬਾ ਜੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਤਲਬ ਕਿਤੇ ਦਾਰੂ ਦੇ ਘੜੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?” ਮੈਂ ਠਾਣੇਦਾਰ ਅਤੇ ਅੰਗੂਠੇ ਤੇ ਉਂਗਲ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਤੋਂ ਲੀਕਰ ਸਟੋਰ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਹਾਂ ਜੀ, ਸਿੰਘ ਜੀ!” ਬਾਬੇ ਪੂਰੇ ਖਿੜ ਗਏ। ਮੈਂ ਗੱਡੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਪਾਰਕ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਫੋਨ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਗਿਫ਼ਟ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ।

“ਬਾਬਾ ਜੀ, ਦਾਰੂ ਦਾ ਘੜਾ ਗਿਫ਼ਟ ਵਿਚ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ।”

“ਤੇਰਾ ਦਿਮਾਗ ਸਹੀ ਹੈ?” ਬਾਬੇ ਦਾ ਪਾਰਾ ਇਕ ਦਮ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਹ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, “ਮੇਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਵਾ।” ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ‘ਹਾਂ’ ‘ਹੂੰ’ ਹੀ ਸੁਣੀ। ਫੋਨ ਕੱਟਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ,

ਮੂੰਹ ਆਈ ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ
ਫੋਨ: 916-273-2856
www.boparaisudhar.com

“ਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਪੈਸੇ ਮੈਂ ਦੇ ਦੇਣੇ ਸਨ।” ਬਾਬਾ ਜਿਵੇਂ ਪਾਤ 'ਚ ਫਸ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਜਿਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਫਲੈਟ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੇਰੇ ਸੱਜਣ ਮਿੱਤਰ ਕੋਲ ਸਾਫ ਮੁੱਕ ਗਏ ਕਿ ਮੈਂ ਦਾਰੂ ਦੇ ਘੜੇ ਦੇ ਗਿਫ਼ਟ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਸੱਜਣ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਸੱਚ ਮੰਨਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਸਾਪਿੰਗ ਵਾਲੇ ਡਾਲਰ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਕੰਮ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਕੱਲਿਆਂ (ਤਕਰੀਬਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ) 55 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਸਾਪਿੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇੰਨੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਕਈ ਗਰੀਬਤਿਆਂ ਦਾ ਤਨ ਢਕ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਅੰਨ ਪੈ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਕੀ ਮੇਰੇ ਸੱਜਣ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਕੇ ਜੋੜੇ ਡਾਲਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਫੈਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਉਜਾੜ ਦੇਣੇ ਹਨ? ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਸ ਸੱਜਣ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ, “ਬਾਈ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਵੋ। ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਝੂਠਾ ਸੀ।” ਮੇਰਾ ਸੱਜਣ ਬਾਬੇ ਦੀਆਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਦੇਖ ਆਇਆ ਸੀ। ਖੈਰ! ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸੱਜਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਮੇਰਾ ਸੱਜਣ ਉਸ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚੱਕਰਵਿਉ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੱਜਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ, ‘ਉਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਚਾਰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ।’

ਅਕਲ ਦੀ ਸੂਈ ਘਰ ਗੁਆ ਕੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ।

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ

(ਸਫਾ 23 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਮਾਰਗ ਉਲੀਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਿਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਕ ਸਪਿਰਟ ਸਨ, ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਇਕ ਸਰੀਰ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਪਿਰਟ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ ਤੂਫਾਨ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਈ।” (ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ-ਡਾ. ਸੁਖਦਿਆਲ ਸਿੰਘ)

“ਜੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਦੂਮਈ ਸ਼ਬਦਾਂ-ਕਿਰਤ ਨਾਸ, ਕੁਲ ਨਾਸ, ਧਰਮ ਨਾਸ, ਕਰਮ ਨਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਪਨਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਇਕੱਲਾ ਅਜਿਹਾ ਇਨਸਾਨ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੁਲ, ਕਿਰਤ, ਕਰਮ ਅਤੇ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਘ ਆਖ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਸਬੇ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੱਚੇ ਮਨੋਂ ਲੋਕਰਾਜੀ ਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪੱਖਪਾਤ ਤੇ ਜਾਤੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਉਹ ਨਫਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਭੁਤ ਕਾਲ ਜਾਂ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਕ ਵੀ ਸਿੱਖ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਵਾਂਗ ਸਮਝਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਪਨਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਜਿੰਨੀ ਸਹਿਣ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਪਹਿਨਾਇਆ।” (ਐਮ.ਐਸ. ਚੰਦੇਲਾ-ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ)

(ਚਲਦਾ)

ਭੂਆ

ਭਰਜਾਈ ਚਲੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਸੀ, ਤੇ ਭੂਆ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਬਰਾਬਰ ਸ਼ੁਰੂ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਕਥਾ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਤੇ ਕਰੁਣਾ ਭਰਪੂਰ ਸੀ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤਾ ਖਿਆਲ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਉਸ ਛੰਨੇ ਵੱਲ ਸੀ।

ਭੂਆ ਬੋਲਦੀ ਗਈ... “ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਵਰ੍ਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੀਤਿਆ - ਬੂਹੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁੱਕੇ, ਜੁ ਮੌਤ ਭੈੜੀ ਨੇ ਨਿਗਲ ਲਿਆ। ਚੱਪੇ ਜਿੰਨੀ ਵਹੁਟੀ ਬੂਹੇ 'ਤੇ ਬਹਿ ਗਈ। ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਸੀ ਤੇਰਾ ਪਿਉ। ਜਿਉਂ ਵਿਆਹਿਆ, ਅੱਠ ਵਰ੍ਹੇ ਬੀਤ ਗਏ, ਵੇਲ ਚੁੱਆਂ ਨਾ ਪਿਆ। ਵੇ ਪੁੱਤ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਾ ਛੱਡਿਆ, ਕੋਈ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਨਾ ਛੱਡਿਆ। ਹਨੁਮਾਨ ਦੇ ਜਾਗੇ ਕੀਤੇ, ਭੈਰੋਂ ਦੀਆਂ ਕੰਜਕਾਂ ਜਿਵਾਈਆਂ, ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ੀਰਨੀ ਚੜ੍ਹਾਈ, ਬਾਵੇ ਕੰਬਲੀ ਵਾਲੇ ਦਾ ਰੋਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਸਾਂ? ਪੁੱਤ! ਬਾਰੂਂ ਬਾਰੂਂ ਕੋਹਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਦੱਸ ਪਾਈ, ਭੱਜੇ ਗਏ, ਪਰ ਝੋਲੀ ਖੈਰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਪਿਆ। ਛੇਕੜ ਦੀ ਬਾਕੀ ਪੀਰ ਦੀਨੇ ਸਾਹ ਦੀ ਖ਼ਾਨਗਾਹ 'ਤੇ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖੀ

ਤਾਂ ਕਿਤੋਂ ਸਾਡੀ ਭੂੜੀ ਕਬੂਲ ਪਈ ਤੇ ਮੈਂ ਮਸੇ ਤੇਰਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖਿਆ। ਪੁੱਤ! ਇਹ ਸੂਰਤਾਂ ਕੋਈ ਨਿਤ ਨਿਤ ਪਈਆਂ ਲਭਦੀਆਂ ਨੇ?” ਤੇ ਉਹ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਚੁੰਮਣ ਲੱਗ ਪਈ।

ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਭੂਆ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਸਨ, ਪਰ ਧਿਆਨ ਬੂਹੇ ਵਲ ਸੀ।

ਭਰਜਾਈ ਆ ਗਈ ਤੇ ਮੈਂ ਰੱਬ ਦਾ ਲੱਖ ਲੱਖ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ। ਖਾਲੀ ਕਟੋਰਾ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਸੱਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤੇ ਅੱਜ ਕੱਟੀ ਚੁੰਘ ਗਈ ਏ।”

ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਭੂਆ ਬੇਵਸੀ ਵਿਚ ਬੋਲ ਉਠੀ, “ਬਸ! ਲੱਗ ਗਈ ਅੱਗ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ! ਔਤਰਾ ਓਹੀਓ ਦੁੱਧ, ਜਿਨ੍ਹ ਕੁੱਤੇ ਨਹੀਂ ਕਬੂਲਦੇ, ਅੱਜ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ਏ। ਮੁੰਡਾ ਆਖੇਗਾ ਕਿਹੋ ਚੰਦਰੇ ਘਰ ਆ ਵਤਿਆ ਵਾਂ ਜੁ ਦੁੱਧ ਦੀ ਛਿਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦੀ।”

ਤੇ ਉਹ ਸਰਮਿੰਦਗੀ ਤੇ ਰਹਿਮ ਭਰੇ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਦੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦੀ ਹੋਈ ਬੋਲੀ, “ਤੇ ਕਾਕਾ ਭੁੱਖਾ ਈ ਸਵੇਂਗਾ ਹੁਣ? ਹਾਏ ਮਾਂ ਸਦਕੇ। ਕਿਹਾ ਰਮਾਣ ਪਿਆ ਲਗਦਾ ਏ ਮੈਨੂੰ।”

ਪਰ ਮੈਂ ਭੁੱਜੇ ਡੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਦੁੱਧ ਵੱਲ ਤੱਕਦਾ ਹੋਇਆ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, “ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਚਰਖਾ ਟੁੱਟਾ ਜਿੰਦ ਅਜਾਬ ਛੁੱਟੀ।”

ਗੁਰਬਾਣੀ

24 ਘੰਟੇ ਸੁਣਨ ਲਈ

Dial 832.551.5029 Ext. 4

www.GurbaniRadio.org

ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਣੇ

24 ਘੰਟੇ ਸੁਣਨ ਲਈ

Dial 832.551.5029 Ext. 3

www.NonStopPunjabi.com

Uniting Punjabi's All Over

www.PunjabiRadioUSA.com

408-272-5200

DIAL TO LISTEN:

US: 832-551-5029 | 605-475-6868 | 712-432-5838 (METRO PCS)

UK: +44 203-519-0455

GERMANY: +511 80-90-40-41

NEW PROGRAM: TODAY IN SIKH HISTORY | ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ DAILY | ਰੋਜ਼ਾਨਾ 9AM | 12PM

KHALSA INSURANCE AGENCY, INC.

**STARTING A NEW OR HAVE AN EXISTING TRUCKING BUSINESS?
LONG HAUL OR LOCAL TRUCKING**

- » General Liability
- » Auto Liability
- » Bobtail Liability
(Non-Trucking)
- » Cargo
- » Physical Damage
- » Work - Comp

Call now for the
LOWEST PRICES!

408-272-2500

www.KHALSAINSURANCE.com

3750 McKee Rd Suite A , San Jose, CA 95127

Call to check our lowest rates for Auto • Home • Health • Life. You won't believe It.

Licensed in: Alabama • Arkansas • Arizona • California • Colorado • Connecticut • DC • Georgia
Florida • Idaho • Iowa • Indiana • Illinois • Kansas • Louisiana • Maryland • Mississippi • Michigan
Minnesota • Nevada • New Jersey • New York • New Mexico • Oregon • Ohio • Oklahoma
Pennsylvania • Texas • Utah • Virginia • Vermont • Washington • Wisconsin

Khalsa Insurance Agency, Inc. CA LICENSE #0F89805

Punjabi American Organization

ਮਾਣ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦਾ 9ਵਾਂ ਰੰਗਾਰੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ 2013

ਸਿਰਫ
ਔਰਤਾਂ
ਲਈ

July 21st, 2013

(Sunday, Time: 11:00 AM to 5:00 PM)

@ Waterford Banquets & Conference Center

933 South Riverside Drive, Elmhurst, Illinois 60126

Ph:630-279-0270, Fax:630-279-1240,

www.waterfordbanquet.com

Items: Giddha, Dholki, Singing & Dancing with Live DJ

**Ticket Price \$10 -
Lunch Included, Kids
Under 5 yrs are Free!**

ਬੀਬੀਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਕਾਬਲਾ
'ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪੰਜਾਬਣ'

“Singing Competition”

ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਕ
ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ

Stalls: *Mehndi *Jewelry *Gift Items *Punjabi Suits & Kurti

For More Information, Please Contact

Mrs Punjaban

Minni Multani 630-935-5239

Naina Singh 847-828-9412

Ruby Kular 847-791-8690

Fashion Show

Naiha Walia 847-687-9074

Renee Gakhal 630-863-2162

Pinki Walia 847-999-8720

Singing Competition

Navjot Bajwa 312-446-4432

Kanchan Lal 312-420-8848

Performance

Navjot Bajwa 312-446-4432

Jasmeet Suga 630-673-6300

Stalls and Tickets

Sukhi Singh 847-917-3664

Manisha Garg 847-904-7458

Aarti Singla 630-479-3661

Gidha

Minni Multani 630-935-5239

*Want to be part of Teeyan Committee Or High School Students
for Volunteer Hours, Please contact: Sukhi Singh*

Fashion show sponsored by:
Panache Fashion
Ph: 703-628-9419

Sponsors: Nick Gakhal (All State Transportation), Jasvir Singh Suga (Suga Builders & Construction), Amrita & Paul Dandona (The Goddard School), Gulzar Singh Multani (Pan-Oceanic Engineering Co.), Amardeep Lamba (Farmers Insurance Agency), Alpine, Gurbachan Singh Pappu.

Media Sponsors: Punjab Times, Sikh TV, Radio Chann Pardesi, TV Asia, Desi Junction, Radio Raunak Mela.

Punjabi American Organization

www.paochicago.org

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦਿਵਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ

ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ॥
ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਬੇਹਦ ਖੁਸ਼ੀ
ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਵਿਤਰ
ਪੁਰਬ 'ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦਿਵਸ' ਜੋ 21
ਜੁਲਾਈ 2013 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ
ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ
ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ
ਸਦਭਾਵਨਾ ਸਹਿਤ ਇਕ ਮਹਾਨ
ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ
ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਰਾਗੀ ਜਥੇ

- ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋਧਪੁਰੀ (ਸਾਬਕਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ, ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ)
- ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸਾਬਕਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ, ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ)
- ਭਾਈ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸਾਬਕਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ, ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ)
- ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸਾਬਕਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ, ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ)
- ਭਾਈ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ, ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ)

ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ

- ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ)
- ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਮੁਖੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਿਸ਼ਨ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ)

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

- 18 ਜੁਲਾਈ 2013, ਵੀਰਵਾਰ: ਸ਼ਾਮ 6 ਤੋਂ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਓਕ ਕਰੀਕ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ
- 19 ਜੁਲਾਈ 2013, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ: ਸ਼ਾਮ 7 ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ
- 20 ਜੁਲਾਈ 2013, ਸਨਿਚਰਵਾਰ: ਸ਼ਾਮ 7 ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪੈਲਾਟਾਈਨ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ
- 21 ਜੁਲਾਈ 2013, ਐਤਵਾਰ: ਸਵੇਰੇ 11 ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਤੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਈਲੈਂਡ ਲੇਕ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ

ਸਭ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ

ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ: ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਆਈਲੈਂਡ ਲੇਕ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 847-526-5633, 773-251-4476, 414-349-3449, 773-988-6181